

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΘΕΜΑ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΒΡΑΣ

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΘΕΩΔΩΡΟΣ ΤΣΕΚΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΘΕΜΑ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΒΡΑΣ

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΘΕΩΔΩΡΟΣ ΤΣΕΚΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στους όρους της βιωσιμότητας και της ανάπτυξης.

1.1 Εισαγωγή σ. 4.

1.2 Για μια νέα προσέγγιση Της έννοιας της προόδου σ. 6.

1.3 Οικονομική παγκοσμιοποίηση και γνήσια πρόοδος: Μια ολοένα αυξανόμενη απόκλιση σ. 7.

1.4 Αειφόρος ανάπτυξη Μια νέα προσέγγιση σ. 10.

1.5 Οι διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης σ. 14.

1.5.1 Η οικονομική διάσταση σ. 14.

1.5.2 Η κοινωνική διάσταση σ. 19.

1.5.3 Η οικολογική διάσταση σ. 24.

Κεφάλαιο 2: Η κατάσταση στον κόσμο σήμερα.

2.1 Η παγκόσμια πρόκληση σ. 27.

2.2 Διεθνείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών σ. 30.

2.3 Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος σ. 31.

2.4 Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές σ. 32.

2.5 Πρωτόκολλο του Κιότο σ. 34.

2.6 Σύνοδος κορυφής του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή: Η ευκαιρία που χάθηκε σ. 36.

2.7 Η Ευρωπαϊκή απόκριση σ. 37.

2.8 Ανανεωμένη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη σ. 39.

2.9 Βασικοί στόχοι σ. 41.

2.10 Αρχές που καθοδηγούν τις πολιτικές της Ε.Ε. σ. 42.

2.11 Αειφόρος ανάπτυξη και στρατηγική της Λισσαβόνας σ. 43.

2.12 Βελτιστοποίηση της διαμόρφωσης πολιτικών σ. 44.

2.13 Κύριες προκλήσεις σ.45.

2.13.1 Αλλαγή του κλίματος και καθαρή ενέργεια σ.45.

2.13.2 Βιώσιμες μεταφορές σ.48.

2.13.3 Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή σ.50.

2.13.4 Διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων σ. 52..

2.13.5 Κοινωνική ένταξη, δημογραφία και μετανάστευση σ. 54.

2.13.6 Παγκόσμια φτώχεια και προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης σ. 57.

Κεφάλαιο 3: Η ελληνική πραγματικότητα και το παράδειγμα της κοινότητας Ανάβρας.

3.1 Το εθνικό σημείο εκκίνησης σ. 60.

3.2 Άξονες Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σ.61.

3.3 Γενική τοποθέτηση σ.61.

3.4 Σχέδιο για την ανάπτυξη σ.63.

3.5 Βασικές αρχές και κανόνες περιβαλλοντικής πολιτικής σ.65.

3.6 Άξονες εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική αλληλεγγύη σ.68.

3.7 Γενική στρατηγική προσέγγιση σ.69.

3.8 ANABPA ένας τόπος που μετέτρεψε τη βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη από τη θεωρία στην πράξη σ.69.

3.8.1 Η ιστορία του χωριού σ.70.

3.8.2 Περιβαλλοντικό και Πολιτισμικό Πάρκο σ.74.

3.8.3 Αιολικό πάρκο Αλογόραχης σ.75.

3.8.4 Δίκτυο τηλεθέρμανσης σ.78.

3.8.5 Συνέντευξη του προέδρου της κοινότητας Δ. Τσουκαλά σ.78

3.9 Επίλογος: προτάσεις και συμπεράσματα σ.82

3.9.1 Προτάσεις σ.82

3.9.2 Συμπεράσματα σ.85

Βιβλιογραφία σ.88

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στους όρους της βιωσιμότητας και της ανάπτυξης.

1.1 Εισαγωγή

Η έννοια της ανάπτυξης δεν υπήρχε από τα πρώτα ιστορικά χρόνια αλλά διαμορφώθηκε σταδιακά μέσα από το πέρασμα διάφορων πολιτισμών. Οι πρώτες ιδέες περί προόδου διαμορφώθηκαν κατά την κλασική Έλληνο-Ρωμαϊκή περίοδο, αλλά ήταν η Εβραϊκή και η χριστιανική θεολογία, που δίνοντας έκφραση στην γραμμική αντίληψη του χρόνου ως μια κατευθυνόμενη διάδοχη γεγονότων, άλλαξε τον τρόπο σκέψης σχετικά με την ιστορία κ την πρόοδο.

Η χριστιανική φιλοσοφία συνέβαλε στην ιδέα της προόδου την αντίληψη της σταδιακής αποκάλυψης ενός σχεδιαστικού πρότυπου από το ξεκίνημα της ανθρώπινης ιστορίας, και την γενική ιδέα της ενδεχόμενης τελειότητας της ανθρωπότητας στον επόμενο κόσμο. Στην μεσαιωνική περίοδο η χριστιανική αντίληψη της προόδου συμπεριέλαβε χιλιαστικές ουτοπικές ιδέες, και μια αίσθηση της σημασίας της βελτίωσης σε αυτόν τον κόσμο στα πλαίσια της προετοιμασίας για τον επόμενο. Κατά τον 13ο αιώνα εδραιώθηκαν δυο κρίσιμα νήματα της Ευρωπαϊκής αντίληψης για την ανθρώπινη πρόοδο: επίγνωση της σωρευτικής προόδου του πολιτισμού και η πίστη σε μια μελλοντική χρυσή εποχή αρετής σε αυτή τη γη.

Η έννοια της αειφορίας προέρχεται από την δασολογική ορολογία και στη βιβλιογραφία θεωρείται ως εφευρέτης της έννοιας ο Σάξονας δασολόγος H. Von carlowitz ο οποίος το 1713 χρησιμοποίησε πρώτος την έκφραση «αειφόρος» στην ακόλουθη φράση: «Η τέχνη, η επιστήμη και το καθεστώς αυτής της χώρας βασίζεται στην δυνατότητα διατήρησης και ανάπτυξης του ξυλώδους κεφαλαίου με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί μια σταθερή, μόνιμη και αειφορική εκμετάλλευση του, διότι αυτό είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση χωρίς την οποία δεν μπορεί η χώρα να υπάρξει». Η έννοια εμφανίζεται σαν επίθετο και τονίζει τη διάρκεια μιας επίδρασης ή μιας επιρροής ενώ η

λέξη «αιφόρος» δεν προϋπήρχε στη διάλεκτο των Γερμανόφωνων χωρών. Ειδικότερα ετυμολογικά το ουσιαστικό «αιφορία» προέρχεται από το διαρκής, συνεχής, σταθερός και σημαίνει «κατακράτηση» δηλαδή αυτό που μένει πίσω.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και η σημασία που της αποδίδεται σήμερα διαμορφώθηκε μόλις τις τελευταίες, δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Προέκυψε από μια στροφή στην αντίληψη των πραγμάτων η οποία αρχικά εκφραστικέ ως ανησυχία για το περιβάλλον (και τις επιπτώσεις που έχει η υποβάθμιση του στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων αλλά και σε αυτήν την οικονομική ανάπτυξη) και ως συνειδητοποίηση ότι οι φυσικοί πόροι έπρεπε να διατηρηθούν και για τις επόμενες γενεές. Η πετρελαϊκή κρίση και η οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1970 δημιούργησαν στην ουσία τις πρώτες σοβαρές αμφιβολίες για τη δυνατότητα των οικονομιών να μεγεθύνονται απεριόριστα, θέτοντας έτσι επί τάπητος το θέμα της σπανιότητας των φυσικών πόρων.

Αειφόρος / βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να περιγραφεί σαν μια θεωρία «επιστροφής του ανθρώπου στη φύση» και ακολουθεί έναν αιώνα όπου κυριάρχησε η θεωρία ότι η εθνική πρόοδος επιτυγχάνεται μόνο μέσα από την έντονη βιομηχανοποίηση το εμπόριο και την αστικοποίηση. Αντιλαμβάνεται τις φυσικές πρώτες ύλες, συμπεριλαμβανόμενου και του συστήματος διατήρησης ζωής του πλανήτη, σαν σημαντικά κεφάλαια των οποίων η ποσότητα και παραγωγικότητα πρέπει να διατηρηθούν σαν θεμελιώδη συνθήκη για την ανθρώπινη πρόοδο και ανάπτυξη.

Με δεδομένα τα προβλήματα που έχουμε ήδη δημιουργήσει στο πλανητικό οικοσύστημα, η τεχνολογία καλείται πλέον σήμερα όχι να οδηγήσει στην εντατική αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, αλλά στη περιβαλλοντική βελτίωση μέσα από «καθαρότερες» παραγωγικές διαδικασίες καθώς και «καθαρότερη» κατανάλωση από τον τελικό χρήστη των παραγόμενων από αυτές προϊόντων.

1.2 Για μια νέα προσέγγιση της έννοιας της προόδου

Ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνίες ορίζουν και μετρούν την πρόοδο άσκησε τεραστία επίδραση στην παγκόσμια ιστορία. Εμπνευσμένη από την ιδέα της προόδου η ανθρωπότητα εξάλειψε λοιμώδεις ασθένειες, πέτυχε εκρηκτικούς ρυθμούς αύξησης της γεωργικής παραγωγικότητας, υπερδιπλασίασε τον προσδόκιμο χρόνο ζωής, εξερεύνησε τις απαρχές του σύμπαντος και αύξησε την ποσότητα και την ποιότητα της ενημέρωσης, των αγαθών και των υπηρεσιών που διαθέτει ο σύγχρονος τρόπος ζωής. Βέβαια, η πρόοδος είχε και τη σκοτεινή πλευρά της. Η εξέλιξη των οπλών από τις λόγχες στις ατομικές βόμβες μπορεί να εκληφθεί ως πρόοδος μονάχα από τους κυνικούς. Παρομοίως η μετατροπή των γεμάτων ζωντανία πόλεων σε εξαιρετικά εκτεταμένα και γιγάντια πολεοδομικά συγκροτήματα, των οικογενειακών αγροκτημάτων σε τμήματα του αγροτοβιομηχανικού τομέα και των τροπικών δασών σε φυτείες όπου εφαρμόζεται η μονοκαλλιέργεια αποτελεί πρόοδο μονάχα για ένα πολύ μικρό τμήμα της ανθρωπότητας, το οποίο κατόρθωσε – συχνά με βίαιο τρόπο – να επωφεληθεί από τη μαζική εκμετάλλευση τόσο του ανθρώπου όσο και του φυσικού κεφαλαίου.¹

Στη Δύση, η πίστη στη γραμμική εξέλιξη της ιστορίας καθόρισε τον τρόπο με τον οποίο γινόταν αντιληπτή η πρόοδος κατά την διάρκεια των αιώνων και εξακολουθεί να αποτελεί τη θεμελιώδη αιτιολόγηση των σημερινών «Ιέρων ιδεών» στις οποίες στηρίζεται η πρόοδος της παγκοσμιοποίησης και του καπιταλισμού. Αν και αυτή η έννοια της προόδου είναι σε μεγάλο βαθμό ασύμβατη με τις ηθικές θρησκευτικές και οικονομικές κοσμοθεωρίες και αντιλήψεις που συναντάται στην ανατολή και στις κουλτούρες των ιθαγενών, οι οικονομολόγοι Rondo Cameron και Larry Neal απέδειξαν ότι «σχεδόν κάθε έθνος συμερίζεται σήμερα την ανάγκη να προσαρμόσει την οικονομική πολιτική του και της οικονομικές δομές του στις απαιτήσεις της αναδύομενης παγκόσμιας αγοράς». Στην εποχή της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, πρόοδος θεωρείται ο βαθμός στον οποίο οι χώρες εκφράζουν πολιτικές για την αύξηση της κλίμακας και της εμβέλειας των οικονομικών δραστηριοτήτων της αγοράς, τη βελτίωση

¹ Ronald Wright «Ένα σύντομο Ιστορικό της Προόδου» [«A short History of Progress»] (Νέα Υόρκη: Carol and Craff, 2005)

της αποτελεσματικότητας των συντελεστών παραγωγής, την κατάργηση των ρυθμιστικών φραγμών, καθώς και για τον συνδυασμό της εξειδικεύσεις στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας και την ενσωμάτωσε στην παγκόσμια αγορά. Αν και το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) θεωρείται το καλύτερο εργαλείο για την μέτρηση των συνολικών οικονομικών επιδόσεων, εξαιρετικά μεγάλη επίδραση έχουν και ορισμένα αλλά συστήματα μέτρησης που αφορούν το άνοιγμα της οικονομίας, την παραγωγικότητα, τους δασμούς, το εισόδημα και της ιδιωτικοποιήσεις.²

1.3 Οικονομική παγκοσμιοποίηση και γνήσια πρόοδος:

Μια ολοένα αυξανόμενη απόκλιση

Χωρίς αμφιβολία, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας μας εξασφάλισε επιτυχίες σε πολλούς τομείς. Η εποχή της παγκοσμιοποίησης συνοδεύτηκε από σημαντικές βελτιώσεις ορισμένων εξαιρετικά σημαντικών δεικτών όπως η ανθρώπινη ανάπτυξη, ο προσδόκιμος χρόνος ζωής, οι εσοδείες των δημητριακών και η εξάπλωση των τεχνολογιών της πληροφορικής που διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη ζωή μας. Ωστόσο, είναι ευρύτατα παραδεκτό ότι αυτοί οι δείκτες της παγκοσμιοποίησης αδυνατούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών και ανθρωπιστικών καταστροφών που εξαπλώνονται σε ολόκληρο τον πλανήτη συγκαλύπτουν τις τεράστιες ανισότητες στην κατανομή των πόρων, και απέτυχαν να αποτυπώσουν την συνολική μείωση της ευημερίας που οφείλεται στην υποβάθμιση της κοινοτικής ζωής, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος.

Για παράδειγμα δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι το ΑΕΠ δεν κατορθώνει να μετρήσει σωστά την ευημερία μιας κοινωνίας. Αν και μετράει την οικονομική αξία της κατανάλωσης, το ΑΕΠ δεν μας δίνει τη παραμικρή πληροφορία για τη συνολική ποιότητα της ζωής. Το 1906, ο οικονομολόγος Irving Fisher επινόησε τον όρο «ψυχικό εισόδημα» για να περιάψει το αληθινό όφελος της συνολικής κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τον Fisher, τα αγαθά και οι υπηρεσίες δεν έχουν αξία από

² Rondo Cameron και Larry Neal, «Συνοπτική Οικονομική Ιστορία του Κόσμου από την Παλαιολιθικοί Εποχή μέχρι Σήμερα» [«A Concise Economic History of the World from Paleolithic Times to the present»] (Οξφόρδη: Oxford University Press 2003)

μόνα τους, αλλά σε σχέση με την ψυχική ικανοποιεί που αυτά προσφέρουν. Υψηλότερα επίπεδα κατανάλωσης μπορεί να μην έχουν καμία επίπτωση στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, εάν αυτή η κατανάλωση γίνεται σε βάρος της υγείας του καταναλωτή, των συνάνθρωπων του ή του περιβάλλοντος.

Το ΑΕΠ δεν αποτελεί δείκτη αειφορίας καθώς δεν κατορθώνει να λάβει υπόψη του την καταστροφή του ανθρώπινου ή του φυσικού κεφαλαίου. Αδιαφορεί για την εξαφάνιση των τοπικών οικονομικών συστημάτων και της παραδοσιακής γνώσεις, για την καταστροφή των δασών, των βιότοπων και της γεωργικής γης, για την εξάντληση του πετρελαίου, των ορυκτών και των υδροφόρων οριζόντων, αλλά και για τους θανάτους τις καταστροφές και τις μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών που προκαλούν οι πόλεμοι. Απέτυχε επίσης στην καταγραφή όχι μόνο του κόστους της ρύπανσης, αλλά και των ωφελειών που προκύπτουν από την εθελοντική εργασία, τη σωστή ανατροφή των παιδιών και τις υπηρεσίες που μας παρέχει η φύση. Επιπλέον, το ΑΕΠ αποδεικνύεται προβληματικό, δεδομένου ότι καταγράφει τις στρατιωτικές δαπάνες ως βελτίωση της ευημερίας μιας κοινωνίας, τη στιγμή που στην καλύτερη περίπτωση το μόνο που επιτυγχάνεται με αυτές τις δαπάνες είναι η διατήρηση της υπάρχουσας ευημερίας και η αποφυγή της μείωσης της.

Επίσης το κατά κεφαλήν εισόδημα και τα εμπορικά ισοζυγία αποτελούν εξίσου ύποπτους μακροοικονομικούς δείκτες. Η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος δεν μας λέει τίποτα για την πραγματική κατανομή του εισοδήματος, το οποίο μπορεί να μειώνεται για την πλειοψηφία του πληθυσμού και να αυξάνεται για την κορυφή της εισοδηματικής πυραμίδας, παρόλο που αυτός ο δείκτης μπορεί τελικά να παρουσιάζει μια συνολική βελτίωση της εισοδηματικής κατάστασης του πληθυσμού.

Πράγματι, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε κατά 9% στις Ηνωμένες Πολιτείες το 2005, ολόκληρη την αύξηση την καρπώθηκε το ευπορότερο 10% του πληθυσμού. Αντίθετα το εισόδημα του υπόλοιπου 90% του πληθυσμού υπέστη μείωση της τάξης του 0,6%. Με τον ίδιο τρόπο, μπορεί οι εμπορικές ανταλλαγές μιας χώρας να αυξάνονται με ταχύτερους ρυθμούς και, από την άλλη πλευρά, να χάνονται αμέτρητες θέσεις εργασίας, οι οποίες μεταφέρονται σε «οικονομικά πιο συμφέρουσες χώρες». Ταυτόχρονα, αυτή η χώρα γίνεται περισσότερο ευάλωτη καθώς η οικονομία της

εξειδικεύεται σε ορισμένους τομείς και χάνει σε σημαντικό βαθμό την οικονομική ανεξαρτησία της, στο βαθμό που η ιδιοκτησία των επιχειρήσεων και η λήψη των οικονομικών αποφάσεων μετατοπίζονται στα κεντρικά γραφεία εταιρειών που βρίσκονται σε μακρινές χώρες.

Παράλληλα, οι παραδοσιακοί μικροοικονομικοί δείκτες για τις επιχειρήσεις και τους θεσμούς έχουν αρχίσει να αποδεικνύονται απαρχαιωμένοι. Η τιμή των μετοχών μιας εταιρείας μπορεί να αυξάνεται όταν η τελευταία εξαγγείλει μειώσεις προσωπικού, ανάθεση δραστηριοτήτων της σε υπεργολάβους (έτσι ώστε να μειώνεται το μισθολογικό κόστος της) ή συγχωνεύσεις. Ωστόσο όλα αυτά συνεπάγονται πιθανότατα την απόλυση δεκάδων χιλιάδων εργαζόμενων, τη στιγμή που θα διατηρείται το αίσχος των εξοργιστικών υψηλών αμοιβών των υψηλόβαθμων στελεχών της και θα επιτυγχάνεται μια ακόμα μεγαλύτερη συγκεντρώσει της εξουσίας των αγορών. Στον τομέα της γεωργίας, οι επιχειρηματικοί όμιλοι που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμια κλίμακα δηλώνουν οπαδοί της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της παραγωγής τροφίμων, όταν αυτή η αποτελεσματικότητα εκφράζεται σε παραγόμενες ποσότητες ανά επενδύσιμο δολάριο. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, η στρεμματική απόδοση μειώνεται σε σχέση με εκείνη που επιτυγχανόταν όταν η παραγωγή γινόταν σε μικρότερη κλίμακα, στα υποτιθέμενα ασύμφορα από οικονομική άποψη οικογενειακά αγροκτήματα. Ταυτόχρονα, μερικές από τις περιοχές με την πλέον παραγωγική γεωργική γη του πλανήτη πλήττονται από την ερημοποίηση και καθίσταται αδύνατη η καλλιέργεια τροφίμων σε αυτές.

Τέλος σε προσωπικό επίπεδο, η μέτρηση της οικονομικής προόδου με μονάδα μέτρησης το ύψος του μισθού, το χαρτοφυλάκιο των μετοχών, το μέγεθος της κατοικίας ή τον αριθμό των πολυμορφικών αυτοκινήτων, των τηλεοράσεων πλάσμα των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των ρούχων δεν μας επιτρέπει να συνειδητοποιήσουμε την κενότητα του υλιστικού τρόπου ζωής.

Ενδεικτικά στοιχεία οικονομικής ανάπτυξης³, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και κατανομής αυτών:

³ Μπίθας Κ., (2002), *Πηγή οικονομικής ανάπτυξης³, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και κατανομής αυτών*, Τυπωθήτο, 37σελ.

- Το μέσο παγκόσμιο κατά κεφαλήν ετήσιο εισόδημα ξεπέρασε τα 5,000 δολάρια. Παρ' όλα αυτά περισσότερα από 1,3 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα, άρα 365 δολάρια ετησίως.
- Οι παγκόσμιες εκπομπές CO₂ έφτασαν το 1996 τους 23,900 εκατομμύρια τόνους, πόσο που είναι τετραπλάσιο του αντιστοίχου του 1950.
- Κατά το 1996 το 25% των 4,630 θηλαστικών ειδών και το 11% των 9,675 πτηνών του πλανήτη βρίσκονταν στο όριο της εξαφάνισης.
- Οι χώρες της Αφρικής εκπέμπουν κατά το 2000 το 3,5% των παγκόσμιων εκπομπών CO₂
- Οι χώρες της Ευρωπαϊκής ηπείρου εκπέμπουν το 35% περίπου των παγκόσμιων εκπομπών CO₂
- Οι πληθυσμοί ψαριών στον Ατλαντικό έχουν υποστεί δραματική μείωση. Έτσι ενώ τα σχετικά αλιεύματα έφταναν το 1971 τα 2,5 εκατομμύρια τόνους το 1994, ήταν κάτω από 500,000 τόνους.

1.4 Αειφόρος ανάπτυξη: Μια νέα προσέγγιση

Δεδομένου ότι κατά την διάρκεια του 21^{ου} αιώνα θα πρέπει να υπάρξει μια αντίδραση στις ζοφερές πραγματικότητες της κλιματικής αλλαγής, την εξάντληση των φυσικών πόρων, της κατάρρευσης των οικοσυστημάτων, της αντιμετώπισης των ευάλωτων πλευρών της οικονομίας, καθώς και διάφορων άλλων κρίσεων που συγκλίνουν με τις προηγούμενες, έχει αρχίσει να κάνει την εμφάνιση της μια συναίνεση ανάμεσα στους επιστήμονες, στις κυβερνήσεις και στην κοινωνία των πολιτών σχετικά με την ανάγκη μιας ταχύτατης αλλά και λογικής και ευέλικτης μετάβασης σε ένα οικονομικό σύστημα, όπου η πρόοδος θα μετριέται περισσότερο με βάση τη βελτίωση της ευημερίας και λιγότερο με την επέκταση της κλίμακας και της εμβέλειας της αγοραίας οικονομικής δραστηριότητας. Χρειαζόμαστε τρόπους για να μετρήσουμε την οικονομική πρόοδο με κριτήριο το πόσο λίγο χρειάζεται να καταναλώσουμε για να επιτύχουμε ένα υψηλό επίπεδο ζωής, αντί για το πόσο γρήγορα μπορούμε να

μεγαλώσουμε τα βουνά των προϊόντων μιας χρήσης που συσσωρεύονται στις χωματερές.

Χρειαζόμαστε τρόπους για να μετρήσουμε το πόσο γρήγορα μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα ενεργειακό μοντέλο το οποίο θα στηρίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, να καλύψουμε τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες, να αποθαρρύνουμε την κατανάλωση που δημιουργεί μεγάλες ποσότητες απορριμμάτων και να επενδύσουμε στο φυσικό και πολιτισμικό κεφαλαίο αντί να το καταστρέφουμε. Χρειαζόμαστε ένα οικονομικό μοντέλο το οποίο θα αντικαταστήσει τον άγριο και σπάταλο ανταγωνισμό ανάμεσα στα έθνη, τις επιχειρήσεις και τα άτομα – μοντέλο το οποίο θα προωθεί τη συνεργασία για την επίλυση των πλέον επειγόντων προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο πολιτισμός μας. Χρειαζόμαστε ένα οικονομικό μοντέλο το οποίο θα περιορίζεται μέσα στα οικολογικά όρια του πλανήτη μας και θα καθοδηγείται από τις πνευματικές και ηθικές παραδόσεις μας. Χρειαζόμαστε ένα οικονομικό σύστημα το οποίο θα είναι διαφοροποιημένο, ευπροσάρμοστο και ανθεκτικό. Όλοι αυτοί οι στόχοι μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο της αειφορου ανάπτυξης, αυτού του νέου στόχου για τον 21^ο αιώνα.

Η έννοια της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης ή της οικολογικά βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης εμφανίζεται στις εκδόσεις της Στρατηγικής για την Παγκόσμια Διατήρηση (International Union for Conservation of Nature 1980) ως ένα πολιτικό πλαίσιο ενάντια στην περιβαλλοντική υποβάθμιση του πλανήτη μας, λόγω της αυξανόμενης μόλυνσης και της εντεινόμενης απόσπασης φυσικών πόρων.

Η έννοια έγινε δημοφιλέστερη το 1987 όπου η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development-WCED) όρισε ως αειφορο βιώσιμη ανάπτυξη την ικανοποίηση «των αναγκών του παρόντος χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες».

Ένας περισσότερο επιστημονικός ορισμός της βιωσιμότητας παρατίθεται μερικές σελίδες παρακάτω στην αναφορά του Bundled, που επισημαίνει: «στην ουσία, η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μι διαδικασία αλλαγής στην οποία η εκμετάλλευση των πηγών, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης κα το θεσμικό πλαίσιο βρίσκονται σε αρμονική σχέση και δίνουν τη δυνατότητα να

εκπληρωθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και φιλοδοξίες τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον».⁴

Όπως βλέπουμε και οι τρεις ορισμοί έχουν τουλάχιστον ένα κοινό υπόβαθρο:

Οι ανάγκες των σημερινών γενεών πρέπει να ικανοποιούνται χωρίς να υπονομεύονται η δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Η Βιωσιμότητα δεν ανιχνεύει ένα δρόμο εξέλιξης που εκπληρώνει τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών- πιθανόν άγνωστες σήμερα-αλλά περισσότερο χαράζει ένα δρόμο που δεν καταστρέφει τις δυνατότητες για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών. Ύστερα από την αναφορά Brundtland, έχουν δοθεί πολυάριθμοι ορισμοί για τη Βιωσιμότητα, καθώς η έννοια έγινε δημοφιλέστερη και αποτέλεσε αντικείμενο επιστημονικής ερευνάς. Θα αναφέρουμε στο σημείο αυτό ορισμένους δημοφιλείς ορισμούς με σκοπό να παρουσιάσουμε όλες τις διαστάσεις της αναφερόμενης ιδέας.

- Η Βιώσιμη Ανάπτυξη συνεπάγεται την τρέχουσα χρήση μη ανανεώσιμων ορυκτών πόρων με τέτοιο τρόπο, που δεν αποκλείει την εύκολη πρόσβαση τους από τις μελλοντικές γενιές. Επίσης η Βιώσιμη Ανάπτυξη συνεπάγεται την κατανάλωση των μη ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων με ένα αρκετά αργό ρυθμό, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η υψηλή πιθανότητα μιας μεθοδικής μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Goodland Ladec1987)⁵
- Οι James Nijkamp και Ophoor ισχυρίζονται ότι το φυσικό περιβάλλον είναι το «περιβάλλον σύστημα-η περιβαλλοντική υποδομή» για τον Homo Sapiens. Επομένως, η διατήρηση του είναι η πρωταρχική προϋπόθεση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (James 1989)⁶
- Οι Pearce, Barbier και Markandya δηλώνουν ότι «θεωρούμε την ανάπτυξη ως ένα διάλυμα επιθυμητών κοινωνικών σκοπών και στοιχείων που μπορεί να περιλαμβάνουν :
 - 1) Αυξήσεις στο πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα
 - 2) Βελτιώσεις στα συστήματα υγείας και διατροφής
 - 3) Εκπαιδευτικά επιτεύγματα
 - 4) Πρόσβαση σε πηγές

⁴ Μπίθας Κ., et. al. (2001), *Βιώσιμες πόλεις θεωρία και πολιτική*, Τυπωθήτο, 117σελ.

⁵ Μπίθας Κ., et. al. (2001), *οπ. Παρ.*, 117 σελ.

⁶ Μπίθας Κ., et. al. (2001), *οπ. Παρ.*, 118 σελ.

5) Πιο δίκαιη διανομή του εισοδήματος

6) Αύξηση στις βασικές ελευθέριες.

Τότε η Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται ως μια κατάσταση όπου «το διάλυμα της ανάπτυξης αυξάνεται μονοτονικά στο χρόνο»⁷

- Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ποιότητας της ζωής μέσα στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των υποστηρικτικών οικοσυστημάτων⁸
- Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει να βασίζονται οι αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές πολιτικές σε μια ανάλυση κόστους-οφέλους και σε μια προσεκτική οικονομική ανάλυση που θα ενδυναμώνει την περιβαλλοντική προστασία και θα οδηγεί σε αυξανόμενα και διατηρήσιμα επίπεδα ευημερίας⁹
- Βιώσιμη είναι η κοινωνία που μπορεί να υπάρχει για γενεές και γενεές, που μπορεί να βλέπει αρκετά μακριά, που είναι αρκετά ευέλικτη και σοφή, ώστε να μην υποθάλλει ούτε τα φυσικά ούτε τα κοινωνικά της υποστηρικτικά συστήματα¹⁰

Πράγματι εδώ και 20 περίπου χρόνια αξιόλογες προσπάθειες έχουν αναληφθεί διεθνώς, προκείμενου να διασαφηνιστούν οι λειτουργικές βάσεις και προϋπόθεσης της αειφορικής ανάπτυξης. Οι προϋπόθεσης αυτές σχετίζονται με τη σύνθεση απόψεων επί τριών αξόνων-παραγόντων :

- A. Των οικονομικών, με βάση τους οποίους επιζητείται η μεγιστοποίηση της ανθρώπινης ευημερίας κάτω από τους περιορισμούς του υπάρχοντος κεφαλαιακού δυναμικού και της τεχνολογίας
- B. Των κοινωνικών, οι οποίοι δίνουν έμφαση στη δράση του ανθρώπινου παράγοντα και του οποίου το πλαίσιο για την κοινωνική οργάνωση

⁷ Μπίθας Κ, et. al. (2001) , οπ. Παρ., 118 σελ.

⁸ Αειφόρος ανάπτυξη, διαθέσιμο σε: http://el.wikipedia.org/wiki/βιώσιμη_ανάπτυξη

⁹ Αειφόρος ανάπτυξη, οπ. Παρ.

¹⁰ Αειφόρος ανάπτυξη, οπ. Παρ.

είναι ουσιαστικής σημασίας ως προς την επινόηση βιώσιμων λύσεων για την επίτευξη της αειφορικής ανάπτυξης

- C. Των οικολογικών παραγόντων που δίνουν έμφαση στην προστασία και διατήρηση της ακεραιότητας των επιμέρους οικολογικών υποσυστημάτων, αναγκαίων για τη σταθερότητα του οικοσυστήματος στο σύνολο του.

1.5 Οι διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης

1.5.1 Η οικονομική διάσταση

Παραδοσιακά, η οικονομική επιστήμη δεν συμπεριλάμβανε θέματα που αφορούν τη σχέση της οικονομικής διαδικασίας με το φυσικό περιβάλλον. Φαίνεται ότι γινόταν η άμεση ή έμμεση υπόθεση ότι το φυσικό περιβάλλον δεν επηρέαζε την οικονομική διαδικασία και επιπλέον δεν επηρεαζόταν από αυτή, παρότι η οικονομική διαδικασία λαμβάνει χώρα εντός του φυσικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου το φυσικό περιβάλλον θα υπάρχει χωρίς περιορισμό στη διάθεση της οικονομικής διαδικασίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι παρότι το φυσικό περιβάλλον ως σύνολο δεν μελετάται από τις παραδοσιακές οικονομικές θεωρίες υπάρχουν συγκεκριμένα φυσικά στοιχεία και φυσικοί πόροι που έχουν συστηματικά αναλυθεί από την οικονομική επιστήμη.

Η οικονομική του περιβάλλοντος παρουσιάζεται μόλις τα τελευταία χρόνια ως συστηματικά δομημένος κλάδος της οικονομικής επιστήμης. Το χαρακτηριστικό του νέου κλάδου είναι ότι αντιμετωπίζει το φυσικό περιβάλλον ως σπάνιο πόρο. Αυτός ο σπάνιος πόρος αναπόφευκτα θα επιδρά στην οικονομική διαδικασία και θα δέχεται επιρροές από αυτήν. Τι σημαίνει όμως ότι το φυσικό περιβάλλον είναι πλέον σπάνιος πόρος; Σημαίνει ότι δεν μπορεί πλέον να ικανοποιηθεί το σύνολο των σχετικών αναγκών, που επιθυμούν τη χρησιμοποίησή του φυσικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα σημαίνει ότι η ικανοποίηση κάποιων αναγκών αυτόματος οδηγεί στην μη ικανοποίηση κάποιων άλλων.

Για παράδειγμα η χρήση ενός ποταμού για τη διοχέτευση των υγρών απόβλητων μιας πόλης υποβαθμίζει τη βιολογική του κατάσταση και αποκλείει σε κάποιον βαθμό τη χρήση του για αναψυχή, ψάρεμα και χρήσεις που προϋποθέτουν την καλή οικολογική του κατάσταση.

Ο ρόλος της οικονομικής επιστήμης είναι να εξετάζει τον τρόπο χρήσης, την κατανομή των σπάνιων πόρων στις αντίστοιχες ανταγωνιστικές ανάγκες έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η ευημερία που προκύπτει από την ικανοποίηση των σχετικών αναγκών. Επομένως ο ρόλος της οικονομικής του περιβάλλοντος είναι να εξετάζει την κατανομή του φυσικού περιβάλλοντος μεταξύ των ανταγωνιστικών υποψήφιων χρήσεων έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η ευημερία που προκύπτει από τη χρήση-αξιοποίηση του περιβάλλοντος.

Ιστορικά, η ανάπτυξη του δυτικού κόσμου εντοπίζεται και ερμηνεύεται με το οικονομικό αποτέλεσμα, έτσι που χωρίς έκπληξη το μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης που έχει υιοθετηθεί από όλες σχεδόν τις αναπτυσσόμενες χώρες να είναι το μοντέλο της οικονομικής μεγέθυνσης. Το 1960, υιοθετήθηκε το μοντέλο της ισοδύναμης μεγέθυνσης, προκειμένου αυτό να ενσωματώσει αρχές κοινωνικού χαρακτήρα, όπως ελάφρυνση φτώχειας και αναδιανομή του εισοδήματος. Το 1980 το μοντέλο διευρύνθηκε και πάλι, προκειμένου να περιλάβει την έννοια της αειφορικής ανάπτυξης, που αντανakλά αυξημένα περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα.

Ωστόσο, η απουσία ενσωμάτωσης της αειφορικότητας σε εθνικό επίπεδο δε βοήθη στην ακριβή μέτρηση της προόδου στο επίπεδο αυτό. Οι κλασικοί εθνικοί λογαριασμοί μπορεί να εξυπηρετούν τους οικονομολόγους ικανοποιητικά από την άποψη της παρακολούθησης της μακροοικονομίας, είναι ωστόσο φτωχά μέτρα από την άποψη της μέτρησης του αειφορικού εισοδήματος ή των μεταβολών στην εθνική παραγωγική δυναμικότητα.. π.χ η αποτίμηση της υποβάθμισης του «κεφαλαίου» μιας χώρας δεν λαμβάνει υπόψη το φυσικό κεφαλαίο (φυσικοί πόροι) το οποίο σε μερικές χώρες είναι ιδιαίτερα σημαντικό (π.χ υδροβιότοποι).

Τέλος η αποτίμηση των μελλοντικών συνεπειών και ιδιαίτερα σε μακροχρόνια προοπτική, με βάση την πρόβλεψη της σχέσης κόστους ωφέλειας δεν είναι πάντοτε επιτυχής, αφού π.χ η ποιότητα ζωής των μη γεννηθέντων ατόμων αποτιμάται λιγότερο απ' ότι των ήδη γεννηθέντων.

Η οικονομική μεγέθυνση ακόμη και σήμερα επισκιάζει τους λοιπούς αντικειμενικούς σκοπούς, όπως αυτό έχει ήδη εκδηλωθεί στις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, οι οποίες άρχισαν να ασχολούνται μόλις εδώ και λίγα χρόνια με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και μόνον αφού πέτυχαν να ικανοποιήσουν τους σημαντικότερους οικονομικούς αντικειμενικούς σκοπούς.

Οι ασκούντες την πολιτική διεθνώς προσπαθούν να βρουν εναλλακτικές λύσεις αιφορικότητας, με στόχο να μεγιστοποιήσουν το καθαρό αποτέλεσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων, διατηρώντας παράλληλα ή και αυξάνοντας τα οικονομικά, οικολογικά και κοινωνικοπολιτισμικά αποθέματα σε μακρόχρονη βάση και εξασφαλίζοντας τις βασικές ανάγκες και την προστασία του αδύναμου οικονομικά πληθυσμού.

Η οικονομική του περιβάλλοντος συμβάλλει στην προσπάθεια αυτή βοηθώντας στη σύνθεση περιβάλλοντος και κοινωνικών αξιών, σε διαδικασία λήψης αποφάσεων οικονομικού χαρακτήρα. Βέβαια, η οικονομική του περιβάλλοντος είναι ένα καινούριο πεδίο δράσης κατά το οποίο η αποτίμηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνεπειών στα τελευταία είκοσι χρόνια γίνεται με βάση οικονομικές αρχές. Πρόσφατα, μάλιστα, οι αρχές αυτές άρχισαν να εφαρμόζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, και μάλιστα οι περιβαλλοντοοικονομολογοί να ενδιαφέρονται για πολιτικές μακροοικονομικού χαρακτήρα.

Αλλά ενώ ο οικονομολόγος, ο κοινωνιολόγος και ο περιβαλλοντολόγος ευαισθητοποιημένοι παραδέχονται ότι τα ενδιαφέροντα του καθενός από τους άλλους δυο έχουν βάση σε προγράμματα ανάπτυξης (σχ. 1) αποτυγχάνουν «να δουν» αυτά τα ενδιαφέροντα μέσα από τα μάτια άλλων.

Ο οικονομολόγος, για παράδειγμα, φαίνεται αποδέχεται τη σημασία των κοινωνικών και οικολογικών παραγόντων στην ανάπτυξη, ωστόσο τους ερμηνεύει μέσα από το πρίσμα της οικονομικής επιστήμης (σχ. 2). Τα κοινωνικά ενδιαφέροντα τείνουν να περιορίζονται σε ερωτήματα ως προς τον περιορισμό της ανισότητας και τη μείωση της φτώχειας και τα περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα σε ερωτήματα που έχουν να κάνουν με τη κοινωνική συνοχή, την πολιτισμική ταυτότητα και την περιβαλλοντική ισορροπία απουσιάζουν από τις σκέψεις του οικονομολόγου.

Η συνεργασία των ειδικών επιστημόνων, ως ισοδύναμων συνεργατών, επί των τομέων αυτών επιβάλλει την απάντηση σε ερωτήματα ως προς την αποτίμηση της αξίας

του περιβάλλοντος, τη διαδικασία στη λήψη των αποφάσεων κάτω από συνθήκες κίνδυνου και αβεβαιότητας, τα μέτρα εφαρμογής πολιτικής και θεσμοθετημάτων, καθώς και ερωτήματα ως προς την κοινωνική αειφορικότητα.

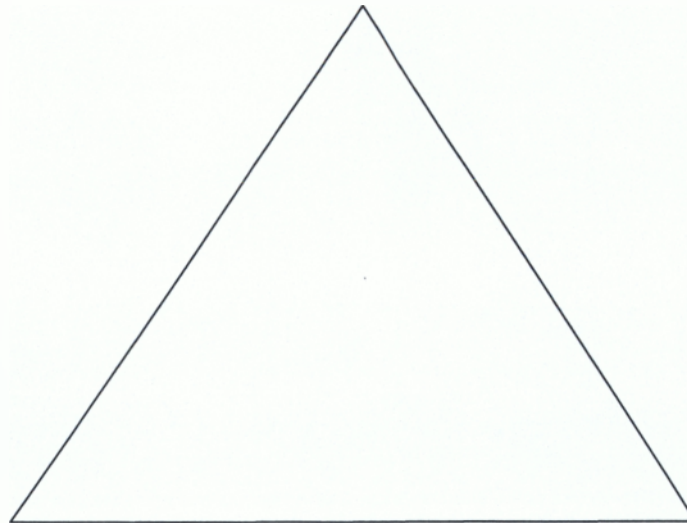
Συμπερασματικά η νέα θεώρηση της σχέσης του φυσικού περιβάλλοντος και της οικονομικής διαδικασίας δέχεται την αναπόφευκτη ένταξη της τελευταίας στην βιόσφαιρα, η οποία και θέτει τα όρια ύπαρξης και αναπαραγωγής του ανθρώπινου είδους καθώς επίσης και των συνθηκών διεξαγωγής της υλικής υλόστασης της οικονομικής διαδικασίας.

Οικονομικοί αντικειμενικοί σκοποί

Αύξηση

Ισότητα

αποτελεσματικότητα

Κοινωνικοί

Αντικειμενικοί σκοποί

Κοινωνική ισχύς

Οικολογικοί

αντικειμενικοί σκοποί

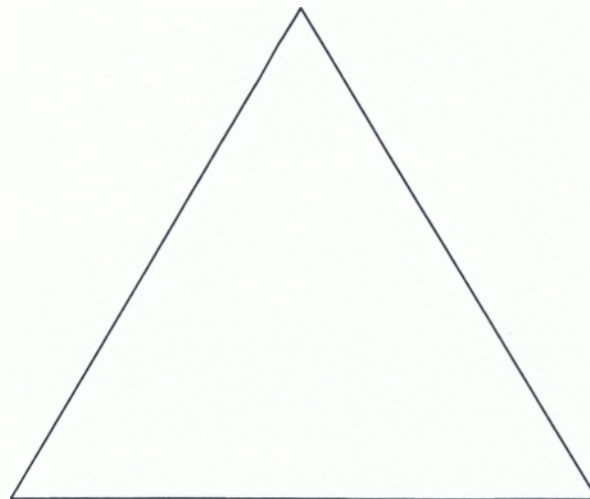
Το ενιαίο του οικοσυστήματος

Συμμετοχή
Κοινωνική συνοχή
Κοινωνική κινητικότητα
Πολιτισμική ταυτότητα
Περιβαλλοντικού χαρακτήρα
Θεσμοποιημένη ανάπτυξη

Δυναμικότητα οικοσυστήματος
Βιοποικιλότητα
Τήρηση γενικών αρχών

Σχήμα 1 Αντικειμενικοί σκοποί της αειφορικής ανάπτυξης¹¹

Οικονομικοί αντικειμενικοί σκοποί
Αύξηση
Αποτελεσματικότητα

Κοινωνικοί

Οικολογικοί

¹¹ Σιάρδος Γ. et. al. (2002), *Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη*, ζυγός, 101σελ.

αντικειμενικοί σκοποί

Ισότητα

Μείωση φτώχειας

αντικειμενικοί σκοποί

Διαχείριση φυσικών πόρων

Σχήμα 2 Αντικειμενικοί σκοποί της αειφορικής ανάπτυξης
από την άποψη του οικονομολόγου¹²

1.5.2 Η κοινωνική διάσταση

Η αμέλεια να αναγνωρίσει κανείς τη σοβαρότητα των κοινωνικών παραγόντων έχει οδηγήσει πολλά προγράμματα ανάπτυξης σε πλήρη αποτυχία. Την ίδια στιγμή όμως που η άποψη αυτή έχει βεβαιωθεί με σαφείς ενδείξεις, τα αναπτυξιακά προγράμματα συνεχίζουν να λειτουργούν με αρχές και όρους ξένους προς την τοπική κοινωνία και τις ανθρώπινες αξίες και ενδιαφέροντα.

Το περιβάλλον, όμως, δε κινδυνεύει από εξωτερικούς μιας δεδομένης κοινωνίας εχθρούς, αλλά από τους ίδιους τους ανθρώπους-χρηστές των πόρων του. Η άποψη «βαλτέ σε πρώτη θέση τον άνθρωπο» έχει υποστηριχτεί από πολλούς¹³ ως προς τις πολιτικές και επενδυτικές δραστηριότητες κατά την εκπόνηση και προώθηση προγραμμάτων, με το αιτιολογικό ότι «ο σημερινός επιστημονικός τρόπος σκέψης δεν είναι ο κατάλληλος ως μοντέλο για μελλοντική αειφορική ανάπτυξη και διεύρυνση των δημοκρατικών αρχών».¹⁴

Η συμμετοχή των κοινωνικών στοιχείων βοηθά στην εξήγηση της κοινωνικής δράσης, των ανθρώπινων σχέσεων, των σύνθετων μορφών της κοινωνικής οργάνωσης, των θεσμών, του πολιτισμικού επιπέδου, των κίνητρων, των αξιών και λοιπών στοιχείων που καθοδηγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά, παράλληλα όμως παρέχει τις κατάλληλες τεχνικές που θα καθοδηγήσουν την κοινωνική δράση, θα εμποδίσουν ατομικές καταστροφικές συμπεριφορές, θα επιταχύνουν συνεργασίες και θα βοηθήσουν στην

¹² Σιάρδος Γ. et. al. (2002), *Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη*, ζυγός, 102σελ.

¹³ Σιάρδος Γ. et. al. (2002), *οπ. παρ.* 103 σελ.

¹⁴ Σιάρδος Γ. et. al. (2002), *οπ. παρ.* 103 σελ.

ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι τεχνικές αυτές κυμαίνονται από την απλή ενημέρωση του κοινού μέχρι τη συμμετοχική συνεργασία και διαχείριση, από τη διατήρηση των παραδοσιακών τεχνικών μέχρι την υιοθέτηση νέων ιδεών και πρακτικών, από την εξατομικευμένη οικονομικά παρακινούμενη συμπεριφορά στην ενδυνάμωση και προώθηση κοινωνικών αξιών.

Με απλά λόγια, η βιωσιμότητα αφορά το να ζει κανείς καλά εντός συγκεκριμένων ορίων. Για να συμβεί αυτό σε έναν παγκόσμιο πληθυσμό που πλησιάζει σήμερα τα 7 δισεκατομμύρια και αναμένεται να φθάσει τα 9 δισεκατομμύρια έως το 2050, τα πρότυπα των ανθρώπων για την κατανάλωση θα πρέπει να αλλάξουν.

Η επίτευξη του σκοπού αυτού αποτελεί ένα κολοσσιαίο εγχείρημα. Δεν είναι όμως ακατόρθωτο. Ζωτική σημασία έχει εδώ μια σωστή κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στις ατομικές επιθυμίες και το συλλογικό καλό. Δυστυχώς η κατανάλωση προκύπτει με φυσικό τρόπο στο ανθρώπινο είδος. Η συγκράτηση και ο περιορισμός όχι. Η αλλαγή απαιτεί ένα υποστηρικτικό κοινωνικό περιβάλλον. Οι άνθρωποι διχάζονται διαρκώς ανάμεσα στην επαύξηση και την υπέρβαση του εαυτού τους. Όμως η ισορροπία μεταξύ εγωιστικών και κοινωνικών συμπεριφορών είναι εύπλαστη σε συλλογικό επίπεδο. Σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, η φιλαυτία μπορεί να μας φυλακίσει και να φτωχύνει τις ζωές μας, ενώ μπορεί ταυτόχρονα να καταστρέψει ολοκληρωτικά το φυσικό περιβάλλον. Σε ένα άλλο κοινωνικό πλαίσιο, το συλλογικό καλό μπορεί να κυριαρχήσει και οι ζωές των ανθρώπων να είναι πλουσιότερες, πιο ικανοποιημένες και περισσότερο πλήρεις.

Τα στοιχεία που υπάρχουν δείχνουν ξεκάθαρα τη διάθεση για αλλαγή. Στην 18μηνη διάρκεια ενός προγράμματος στο Ηνωμένο Βασίλειο διαπιστώθηκε μια ισχυρή επιθυμία για συλλογική δράση. Ο τίτλος της έκθεσης «θα το κάνω αν θα το κανείς και εσύ» (“I Will if You Will”), ήταν ένα κοινό θέμα που προκύπτει από σειρά κοινωνικών ερευνών. Το φαινόμενο αυτό δεν περιορίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα στοιχεία για την επιβράδυνση και την απλοποίηση (λιτότητα), οι αντιδράσεις ενάντια στον καταναλωτισμό, τα υψηλά επίπεδα δέσμευσης για αλλαγή ακόμα και στις αναπτυσσόμενες χώρες που διαπιστώθηκαν σε έρευνες, το αυξανόμενο ενδιαφέρον για εναλλακτικές λύσεις στον καταναλωτισμό, όλα αυτά είναι πραγματικά και ευαπόδεικτα αποτελέσματα. Όμως οι καλές προθέσεις δεν αρκούν και θα εξακολουθήσουν να

υπονομεύονται, εκτός και αν αλλάξουν οι υλικές υποδομές, οι θεσμοί και οι κοινωνικές διορθώσεις.

Ποιος έχει την ικανότητα να επηρεάσει αυτές τις ευρύτερες δομές; Σε τελική ανάλυση βεβαίως, όλες οι κοινωνικές ομάδες θα πρέπει να αναλάβουν ευθύνη για την αλλαγή. Η κυβέρνηση, οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές έχουν όλοι ένα ρόλο να παίξουν. Τα μέσα ενημερώσεις οι κοινοτικές ομάδες και τα θρησκευτικά ιδρύματα, η παραδοσιακή γνώση όλα ασκούν ουσιαστική επιρροή στο κοινωνικό περιβάλλον. Όμως χωρίς ισχυρή καθοδήγηση από την πλευρά των κυβερνήσεων, δεν είναι δυνατή η αλλαγή. Τα άτομα είναι πολύ εκτεθειμένα στις κοινωνικές «σειρήνες» και στον ανταγωνισμό για κοινωνική ανέλιξη. Οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε ανταγωνιστικές αγορές. Μια μετάβαση από τις ιδιοτελής προς τις κοινωνικές συμπεριφορές απαιτεί αλλαγές στις υποκείμενες δομές αλλαγές που ενισχύουν τη δέσμευση και ενθαρρύνουν την κοινωνική συμπεριφορά.

Η κυβέρνηση είναι ή θα πρέπει να είναι ο κύριος παράγοντας προστασίας του συλλογικού καλού. Μια νέα οπτική διακυβέρνησης, που να ενστερνίζεται το ρόλο αυτό, είναι κρίσιμη εδώ.

Δυο ή τρεις τακτικές είναι ζωτικής σημασίας. Πρώτον οι πολιτικές θα πρέπει να υποστηρίξουν τις υποδομές της βιωσιμότητας: πρόσβαση σε αξιόπιστες δημόσιες συγκοινωνίες, εγκαταστάσεις ανακύκλωσης, υπηρεσίες ενεργειακής αποδοτικότητας, συντήρηση και επισκευή, ανασχεδιασμό και επαναχρησιμοποίηση. Επίμονες προκαταλήψεις σε βάρος των υπηρεσιών αυτών θα πρέπει να παροπλιστούν και να καθιερωθούν πολιτικές ενθάρρυνσης τους.

Η δεύτερη βασική τακτική είναι η καθιέρωση οικονομικών και τεχνικών πλαισίων που εκπέμπουν με συνέπεια μηνύματα για την βιώσιμη κατανάλωση, τόσο σε επιχειρηματίες όσο και σε καταναλωτές. Ουσιαστικό παράδειγμα αυτού είναι ο ρόλος του «κοινωνικού κόστους του άνθρακα» στην παροχή κίνητρων για επενδύσεις σε τεχνολογίες και συμπεριφορές χαμηλών εκπομπών άνθρακα.

Όμως ο ρόλος της κυβέρνησης δεν περιορίζεται στο δημοσιονομικό πλαίσιο. Ο τρόπος που διοικούνται οι βιομηχανίες παραγωγής ενέργειας, για παράδειγμα, έχει έντονη επίδραση στα κίνητρα για τη διαχείριση της ζήτησης και για τις εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών. Η πολιτική προϊόντων μπορεί να ασκήσει μια σημαντική

επιρροή στην πρόσβαση σε ανθεκτικά και αποδοτικά προϊόντα, που θα ελαχιστοποιούν την περιβαλλοντική ζημία. Η πρόσφατη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παράδειγμα, έχει ήδη οδηγήσει σε προοδευτικές βελτιώσεις σε ότι αφορά την αποδοτικότητα των ενεργοβόρων συσκευών. Η Αυστραλία δεσμεύθηκε στις αρχές του 2007 να θέσει εκτός νόμου τους συμβατικούς λαμπτήρες πυρακτώσεως μέχρι το 2010. Οι 27 χώρες-μέλη της Ε.Ε έχουν ακολουθήσει τώρα πια το παράδειγμα της.

Η επιτροπή της κυβέρνησης στα κοινωνικά πρότυπα και τις προσδοκίες είναι με μια πρώτη μάτια λιγότερο προφανής. Οι διαμορφωτές πολιτικής ενοχλούνται στην ιδέα ότι έχουν επιρροή πάνω στις αξίες των ανθρώπων. Η αλήθεια είναι όμως ότι οι κυβερνήσεις παρεμβαίνουν συστηματικά στο κοινωνικό πλαίσιο. Εκπέμπονται εκατομμύρια διαφορετικά μηνύματα, για παράδειγμα, από τον τρόπο που είναι δομημένη η εκπαίδευση, από τη σημασία που δίνεται στους οικονομικούς δείκτες, από τις οδηγίες λειτουργίας του δημόσιου τομέα, από τις πολιτικές για τις δημόσιες συμβάσεις, από τον αντίκτυπο των σχεδιαζόμενων κατευθυντήριων γραμμών σε δημόσιους και κοινωνικούς χώρους, από την επίδραση της πολιτικής μισθών στην ισορροπία ανάμεσα στην εργασία και στη ζωή, από την επίπτωση της πολιτικής απασχόλησης στην οικονομική κινητικότητα (και ως εκ τούτου στην οικογενειακή δομή και σταθερότητα) από την επίδραση των εμπορικών πρότυπων στην καταναλωτική συμπεριφορά, από το βαθμό στον οποίο συγκεκριμένοι κανονισμοί διέπουν τη διαφήμιση και τα μέσα ενημέρωσης, καθώς και από την υποστήριξη που προσφέρεται στις κοινοτικές πρωτοβουλίες και τις θρησκευτικές ομάδες. Σε όλους αυτούς τους στίβους, η πολιτική δίνει ένα πλαίσιο και συμβάλει στη δημιουργία του κοινωνικού κόσμου.

Δυστυχώς η κατεύθυνση των επιδράσεων αυτών τις τελευταίες δεκαετίες απέχει πολύ από μια ενθαρρυντική δέσμευση. Υπάρχουν όμως κάποια εντυπωσιακά αντιπαραδείγματα περιοχές όπου έχουν γίνει εντατικές προσπάθειες να τιθασευτεί ο καταναλωτισμός και να εστιαστεί το ενδιαφέρον ειδικότερα στην ευημερία του ανθρώπου. Διάφορες χώρες, μεταξύ αυτών το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς και η Κίνα, άρχισαν να καταρτίζουν «απολογισμούς ευημερίας» (well-being accounts) δηλαδή νέους τρόπους υπολογισμού της εθνικής προόδου παράλληλα με το ΑΕΠ. Στα τέλη του 2007, ο οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αρκετές μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) διοργάνωσαν από κείνου μια

σημαντική διεθνή σύνοδο με τίτλο «Πέρα από το ΑΕΠ» προορισμένη να εξετάσει αποτελεσματικότερα μέτρα για την κοινωνική πρόοδο.

Ένα σημαντικό πεδίο δράσης βρίσκεται στη διαφήμιση ειδικά στα διαφημίσιμα μηνύματα που βρίσκονται στα παιδιά. Οι παγκόσμιες δαπάνες για τη διαφήμιση ανέρχονται σήμερα στα 605 δισεκατομμύρια δολάρια. Η πίεση του μάρκετινγκ έχει συνδεθεί ρητά και κατηγορηματικά με την αύξηση της παιδικής παχυσαρκίας.

Σε διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε το 2006, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) λίγο έλειψε να απαγορεύσει τις διαφημίσεις για παιδιά όμως οι σκανδιναβικές χώρες τήρησαν μια δυναμικότερη στάση. Στη Σουηδία απαγορεύτηκαν οι τηλεοπτικές διαφημίσεις για παιδιά κάτω των 12 ετών και η Νορβηγία επίσης έχει θέσει περιορισμούς στις διαφημίσεις. Ίσως το πιο εντυπωσιακό όλων είναι το Σαο Παολο της Βραζιλίας, η Τετάρτη μεγαλύτερη πόλη του κόσμου, έγινε πρόσφατα η πρώτη πόλη εκτός σοσιαλιστικών οικονομιών που απαγορεύει τις διαφημίσεις στους εξωτερικούς χώρους.

Η θρησκευτική καθοδήγηση έχει αποδυναμωθεί σημαντικά στις βιομηχανικές χώρες. Όμως η παραδοσιακή γνώση ασκεί ακόμα μια σημαντικό επιρροή στη συζήτηση για το ευ ζην. Σε λιγότερο κοσμικές κοινωνίες, η θρησκεία παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς εφιστά την προσοχή σε περιπτώσεις υλικής κατάχρησης και παρέχει κοινωνικό και πνευματικό πλαίσιο για την αυτουπερβαση, τον αλτρουισμό και το σεβασμό προς τους άλλους. Επίσης, προσφέρει χώρο περισυλλογής, στον οποίο οι ζωές των ανθρώπων λαμβάνουν ένα νόημα βαθύτερο και σημαντικότερο από εκείνον που πλασάρουν οι εφήμερες υποσχέσεις του καταναλωτισμού.

Ένα πράγμα είναι ξεκάθαρο αν ένα μέρος της λειτουργίας του καταναλωτισμού είναι να φέρει ελπίδα τότε εναντίωση στον καταναλωτισμό σημαίνει χτίσιμο νέων λεωφόρων ελπίδας που βασίζονται λιγότερο στα υλικά αγαθά. Σε χώρες όπου οι θρησκευτικοί θεσμοί παραμένουν ισχυροί το καθήκον αυτό είναι ακόμα ευκολότερο.

Σε τελική ανάλυση, ούτε είναι διαρκής η αίσθηση που προσφέρει η καταναλωτική κοινωνία ότι δίνει νόημα στη ζωή των ανθρώπων, ούτε προσφέρει κάποια παρηγοριά για τις απώλειες. Η διάβρωση της θρησκευτικής συμμετοχής στη δύση παρέχει ακόμα ένα παράδειγμα κατάρρευσης των μηχανισμών δέσμευσης. Τα παραδείγματα στο κεφάλαιο αυτό αποτελούν χειροπιαστή απόδειξη του πόθου για

αλλαγή και του ιδεαλιστικού θάρρους ατόμων, κοινοτήτων και μιας χούφτας πολιτικών ηγετών που έχουν προετοιμαστεί να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την επίτευξη αυτής της αλλαγής. Εκατομμύρια άνθρωποι έχουν ήδη ανακαλύψει ότι αν ζουν με πιο απλό τρόπο, αυτό θα τους επιτρέψει να αναπνέουν ευκολότερα. Ταυτόχρονα, αυτό προσφέρει ένα νέο δημιουργικό έδαφος κοινωνικής αλλαγής έναν χώρο όπου είναι δυνατό να υπάρξουν η οικογένεια, φιλία, κοινότητα και μια ανανεωμένη αίσθηση νοήματος σκοπού.

Ένας βιώσιμος κόσμος δεν είναι ένας στερημένος κόσμος, αλλά ένας κόσμος εύπορος με διαφορετικούς τρόπους. Πρόκληση για τον 21^ο αιώνα είναι να δημιουργήσει αυτόν τον κόσμο.

1.5.3 Η οικολογική διάσταση

Η περιβαλλοντική αποτίμηση με βάση τα οικονομικά αποτελέσματα και μόνο, εκφράζοντας το κόστος και την ωφέλεια σε νομισματικούς όρους ή και με την τεχνική του «κόστους ευκαιρίας» σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, είναι τις περισσότερες φορές ανεπιτυχής, μάλιστα δε οι μετρήσεις με μη νομισματικούς όρους είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικές των ανθρώπινων αξιών (π.χ ενώ η οικονομική αξία του πόσιμου νερού μπορεί να μετρηθεί, δεν είναι εύκολα μετρήσιμη η συμβολή του στους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους). Αντιθέτως, η ανάλυση με βάση πολλαπλά κριτήρια διασαφηνίζει τα περισσότερο σημαντικά γνωρίσματα η στόχους αποκλείει πολλές επουσιώδεις παραμέτρους και καθιστά την τελική διαδικασία ανάπτυξης περισσότερο εξισορροπητική, ενώ ταυτόχρονα παρέχει στον αποφασίζοντα φορέα μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τις επιλογές του. Σημαντικές είναι οι επισημάνσεις σε ότι αφορά τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιδράσεις προγραμμάτων κατά τα στάδια του σχεδιασμού, της σύνταξης και της λειτουργίας τους.

Το περιβαλλοντικό κόστος από την αρχαιότητα αποτέλεσε ένα αναγνωρίσιμο κόστος και συνήθως συνοδευόταν με μια δαπάνη, για την κατασκευή ενός έργου εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών συνθηκών και προβλημάτων που δημιουργούνταν από τη μονομέρεια των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η δημιουργία του αποχετευτικού συστήματος της Ρώμης του Cloaca maxima, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της μόλυνσης

και της ρύπανσης των νερών από τα ανθρώπινα απόβλητα και από τα λύματα της Ρώμης καθώς ήταν μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της αρχαιότητας.

Το περιβαλλοντικό κόστος υπήρχε από την εποχή που οι άνθρωποι δημιούργησαν μεσαίου και μεγάλου μεγέθους πόλεις καθώς με τη δόηση της φύσης για πολεμικούς ή άλλους σκοπούς που περιορίσαν τη φέρουσα ικανότητα της.

Το περιβαλλοντικό κόστος στον 20^ο αιώνα αναγνωρίζεται με τη μορφή ο «ρυπαίνων πληρώνει», από το 1920 όταν ο Ρίγου πρότεινε για τη διαχείριση του προβλήματος της ρύπανσης στο Λονδίνο την εφαρμογή της αρχής ο ρυπαίνων πληρώνει.

Η πολιτική οικονομία μέσα από τη νεοκλασική θεώρηση αναγνώρισε το περιβαλλοντικό κόστος ως εξωτερική επιβάρυνση όπως χαρακτηριστικά φαίνεται στο πως επιδρά, για παράδειγμα, η βιομηχανία απέναντι στη τουριστική ανάπτυξη και στις τουριστικές επιχειρήσεις που γειτνιάζουν μαζί της. Το περιβαλλοντικό κόστος όμως είναι πιο σύνθετο. Συνδέεται με το σύνολο της ζωής, με τη δομή και τις λειτουργίες της ζωής, που όμως δεν αποτιμώνται από την αγορά και από την λογιστική τάξη πραγμάτων.¹⁵

Η παραδοσιακή αντίληψη η σχετική με τη διόρθωση και τη λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος στα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει ως προς τον τρόπο που οι άνθρωποι επηρεάζουν τη χρήση και τη διατήρηση-προστασία του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα ως προς τις ακόλουθες οικολογικές επισημάνσεις: α) Η οικονομική δραστηριότητα του ανθρώπου, ως υποσύστημα, πρέπει να λειτουργεί στα όρια ενός ευρύτερου οικοσυστήματος του οποίου η αποδιοργάνωση (εξάντληση και μόλυνση) περιορίζει την οικονομική αειφορία αυτού β) η αύξηση της χρήσης των φυσικών πόρων και η κατασπατάληση τους εξαιτίας της οικονομικής δραστηριότητας, συνδυαστικά με την αύξηση του πληθυσμού, ξεπερνούν τα όρια της δυναμικότητας του οικοσυστήματος και γ) σε πολλές περιπτώσεις οι επίδρασης της ανάπτυξης προκαλούν μη αναστρέψιμες σοβαρές περιβαλλοντικές μεταβολές (π.χ η αποψίλωση δασών και η απογύμνωση εδαφών μπορεί να οδηγήσουν στο εξής την επανεγκατάσταση φυτικών ειδών και επανεκμετάλλευση).

Οι άνθρωποι είναι τα εργαλεία και οι ωφελούμενοι της ανάπτυξης, αλλά και τα θύματα της αναπτυξιακής δραστηριότητας. Η μη συμμετοχή τους κατά τη σύνταξη των προγραμμάτων ανάπτυξης τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους στις περιβαλλοντικές

¹⁵ Ζήσης Γ., (Χ.Χ.Ε), *Βιώσιμη ανάπτυξη και ποιότητα ζωής*, Σόλων, 9 σελ.

«έκπληξης» και επιτείνει την κατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής υποβαθμίσεις της ποιότητας ζωής τους. Ιδιαίτερα τα οικονομικά αδύναμα άτομα είναι αυτά που δέχονται περισσότερο έντονα τις συνέπειες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και τα λιγότερο έτοιμα να αυτοπροστατευτούν. Επιπλέον, συχνά γίνονται αιτία μιας οικολογικής καταστροφής, από τις προσπάθειες τους να ικανοποιήσουν τις άμεσες ανάγκες τους, την έλλειψη πόρων και την άγνοια τους σε θέματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα, άγνοια οφειλόμενη όχι τόσο στη έλλειψη της αναγκαίας παιδείας τους, όσο στην ανεπάρκεια σε γνώσεις εγγενείς με τα προβλήματα (π.χ αδυναμία τους να προσδιορίσουν το βαθμό εξάντλησης των εδαφικών πόρων, τη μόλυνση του αέρα και των υδάτων, κ.λ.π).

Η αξιολόγηση του περιβάλλοντος δεν αφορά μόνο την επιτίμηση των ωφελειών από την προστασία του και του κόστους από την καταστροφή του, καθώς και την κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων πρόβλεψη του κόστους αυτού στο μέλλον. Η αποτίμηση αναφέρεται και στην αξιολόγηση των έμμεσων ωφελειών (π.χ η απουσία προστασίας από τη δασική βλάστηση εξαιτίας της εκκλήσεως των υδάτων), καθώς και σε φυσικά γνωρίσματα (π.χ Βιοποικιλότητα) τα οποία έχουν μελλοντικά άγνωστα αποτελέσματα (π.χ δημιουργία νέων μορφών φάρμακων). Τέλος, πέρα και έξω από τις αξίες χρήσης (άμεσης και έμμεσης), τις αξίες μη χρήσης («οφισταμένες» αξίες), τις αξίες επιλεκτικής χρήσης, με ωφέλειες να καταναλωθούν άμεσα η λειτουργικές στον άνθρωπο κ.λ.π., οι περισσότεροι από μας αισθάνονται ότι το φυσικό περιβάλλον περικλείει μια «εσωτερική» αξία της οποίας η αποτίμηση στηρίζεται στις αντιλήψεις και μόνο των ίδιων των ανθρώπων.

Η εφαρμογή διορθωτικών προγραμμάτων ανάπτυξης καθιστά επιβεβλημένη, σε πρώτη προτεραιότητα, τη συμμετοχή των δημόσιων δαπανών και μάλιστα την αποφυγή αδιακρίτως και σε βάρος του περιβάλλοντος περικοπών. Σύμφωνα με την έκθεση της Συνδιάσκεψης στο Bergen της Νορβηγίας το 1990, για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών αρχών και αειφορικής ανάπτυξης στο πλαίσιο των δημόσιων δαπανών σε μακροεπίπεδο, έχει επισημανθεί ότι : α) Δημόσιες δαπάνες για την ερευνά και την υποδομή επηρεάζουν σημαντικά την τεχνολογική ανάπτυξη, γι' αυτό και πρέπει, από τα πρώτα κιόλας στάδια της διαδικασίας του σχεδιασμού προγραμμάτων, να κρίνεται η αειφορικότητα των τεχνολογιών σε μακροχρόνια βάση β) δημόσιες δαπάνες

προοριζόμενες για φυσικούς πόρους επηρεάζονται σοβαρά από την αύξηση των εισροών ως προς εμπορευματικά αγαθά γ) το κόστος των μέτρων πρόληψης είναι συνήθως πολύ χαμηλότερο απ' ό,τι το κόστος αντιμετώπισης ή καταστολής της υποβάθμισης των φυσικών πόρων και της καταστροφής του περιβάλλοντος, γι' αυτό και πρέπει να υπάρχει η αναγκαία διασφάλιση ως προς τις πιθανές καταστροφικές και τις μη αναστρέψιμες οικολογικές διαλυτικές καταστάσεις και δ) για τη διασφάλιση ότι οι δημόσιες δαπάνες θα οδηγήσουν αποτελεσματικά σε αειφορική ανάπτυξη, είναι ουσιαστική η συμμετοχή των ανθρώπων στις διαδικασίες σχεδιασμού και εκπόνησης προγραμμάτων ανάπτυξης μέσω διευρυμένου αποκεντρωτικού περιφερειακού σχεδιασμού.¹⁶

Κεφάλαιο 2: Η κατάσταση στον κόσμο σήμερα

2.1 Η παγκόσμια πρόκληση

Το 1972 η Ομάδα της Ρώμης (Club of Rome) εξέδωσε την αναφορά «Τα Όρια της Μεγέθυνσης» (The Limits to Growth) για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος του πλανήτη. Η αναφορά ενστερνιζόταν ότι η κακή κατάσταση των πεπερασμένων πόρων ήταν το αποτέλεσμα της εκθετικής μεγέθυνσης του παγκόσμιου πληθυσμού, της εξάντλησης των πόρων, και της βιομηχανικής ρύπανσης¹⁷. Την ίδια χρονιά, στη γενική Σύνοδο της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (IUCN) δινόταν έμφαση σε θέματα διατήρησης και ανάπτυξης. Η Διεθνής ένωση σε συνεργασία με το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και το Παγκόσμιο Ταμείο για την Άγρια Φύση (WWF) είχε αρχίσει να διαμορφώνει την ιδέα μίας στρατηγικής προσέγγισης για τη διατήρηση του περιβάλλοντος από το 1975.

Το 1972 το συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών (HE) για το Ανθρώπινο Περιβάλλον αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα στην ανάπτυξη της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης. Αν

¹⁶ Σιάρδος Γ. et. al. (2002), *οπ. παρ.* σ.σ 104-106

¹⁷ *Αειφόρος ανάπτυξη*, διαθέσιμο σε http://el.wikipedia.org/wiki/βιώσιμη_ανάπτυξη

και η σύνδεση ανάμεσα στα περιβαλλοντικά και στα αναπτυξιακά θέματα δεν ήταν έντονη, υπήρξαν ενδείξεις ότι η μορφή της οικονομικής ανάπτυξης θα έπρεπε να μεταβληθεί ή να αλλάξει. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η ορολογία εξελίχθηκε σε έννοιες όπως περιβάλλον και ανάπτυξη, ανάπτυξη χωρίς καταστροφή, και περιβαλλοντικά υγής ανάπτυξη. Τελικά, ο όρος οίκο-ανάπτυξη εμφανίστηκε στην επιθεώρηση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των ΗΕ το 1978. Μέχρι τότε, είχε αναγνωριστεί παγκόσμια ότι οι περιβαλλοντικές και οι αναπτυξιακές ιδέες έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη παράλληλα¹⁸.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης πρωτοεμφανίστηκε το 1980 στην πρώτη Παγκόσμια Στρατηγική για την Διατήρηση η οποία δημοσιεύτηκε από την Παγκόσμια Ένωση Διατήρησης (World Conservation Union) και η οποία αναγνώριζε ως στόχους τη διατήρηση των βασικών οικολογικών διαδικασιών, τη διαφύλαξη της γενετικής ποικιλότητας και βιώσιμη χρήση των πόρων¹⁹. Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η διατήρηση των απαραίτητων οικολογικών διαδικασιών και συστημάτων υποστήριξης της ζωής, η διατήρηση της γενετικής ποικιλότητας και η βιώσιμη εκμετάλλευση των ειδών και των οικοσυστημάτων²⁰. Όπως είναι προφανές ο ορισμός αυτός έδινε έμφαση στην ανάγκη διατήρησης ενός κρίσιμου φυσικού κεφαλαίου και στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Το 1987, η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ δημοσιεύει τα πορίσματα της στην Έκθεση με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», αποτυπώνοντας με τον πιο σαφή και συνεκτικό τρόπο τις μέχρι τότε διάχυτες περιβαλλοντικές ανησυχίες και αναδεικνύοντας την αναποτελεσματικότητα των λίγων και αποσπασματικών προσεγγίσεων αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Παράλληλα, η Έκθεση αυτή, περισσότερο γνωστή και ως «Έκθεση Brundtland», εισάγει τον όρο «Βιώσιμη Ανάπτυξη» ως μέτρο αξιολόγησης και στόχο πολιτικής για τις

¹⁸ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. ΠΑΡ.*

¹⁹ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. ΠΑΡ.*

²⁰ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. ΠΑΡ.*

σημερινές κοινωνίες, προβάλλοντας τις συνέπειες που θα έχουν οι κυρίαρχες σήμερα πρακτικές παραγωγής και κατανάλωσης στους μελλοντικούς κατοίκους του πλανήτη.

Άμεσο αποτέλεσμα της Έκθεσης Brundtland αποτέλεσε η σύγκληση από τη Γ.Σ. του ΟΗΕ της Παγκόσμιας Διάσκεψης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο το 1992 και οριοθέτησε ένα νέο επίπεδο προβληματισμού και δράσης για την παγκόσμια κοινότητα. Από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Διάσκεψης ήταν η υιοθέτηση της Agenda 21, ενός παγκόσμιου προγράμματος δράσης για την ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων στην κατεύθυνση της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα 40 κεφάλαια της πάνω σε περιβαλλοντικά, οικονομικά, κοινωνικά θέματα και θέματα οργάνωσης περιέχουν οδηγίες για την ανάπτυξη διαδικασιών λήψης αποφάσεων με στόχο τη βιωσιμότητα. Η διακήρυξη του Ρίο που συμπύκνωσε σε ένα σύνολο οικουμενικών αρχών τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των χωρών, καθώς και η δρομολόγηση μιας σειράς διεθνών συμφωνιών και δεσμευτικών συμβάσεων για την αντιστροφή της πορείας κατάρρευσης του φυσικού περιβάλλοντος.²¹

Το περιβάλλον, αναδεικνύεται πλέον ως προϋπόθεση για την επιβίωση των ανθρώπινων κοινωνιών, αλλά και η κρίσιμη παράμετρος για την ανάπτυξη, ενώ εντοπίζεται η αλληλεξάρτηση μεταξύ περιβαλλοντικής υποβάθμισης, κοινωνικής ευημερίας και οικονομικής αποδοτικότητας. Η τεκμηρίωση αυτών των σχέσεων αλληλεξάρτησης περνάει μέσα από την αναγνώριση των αιτιών και συνεπειών που χαρακτηρίζουν μια σειρά φαινομένων περιβαλλοντικής υποβάθμισης και που συνιστούν ορατές απειλές για την ίδια την επιβίωση στον πλανήτη. Ειδικότερα διαπιστώνεται:

Ο διαφαινόμενος κίνδυνος για μια κλιματική μεταβολή που θα δημιουργήσει αλυσιδωτές, εν πολλοίς απρόβλεπτες και σίγουρα καταστροφικές επιπτώσεις στην ισορροπία των οικοσυστημάτων και στην επιβίωση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων.

1) Η εξελισσόμενη διαδικασία ερημοποίησης σε πολλές περιοχές της γης που απειλεί την ικανότητα του εδαφικού συστήματος να υποστηρίξει τη φυτική παραγωγή και τις άλλες μορφές ζωής.

²¹ Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. 4 σελ.

2) Οι όλο και πιο εμφανείς επιπτώσεις για τη δημόσια υγεία που προκαλούνται από τα αυξανόμενα επίπεδα ρύπανσης της ατμόσφαιρας και των υδροφόρων, αλλά και από τα προωθούμενα νέα διατροφικά πρότυπα.

3) Η αυξανόμενη στενότητα πολλών εξαντλήσιμων φυσικών πόρων, η υπερεκμετάλλευση και υπονόμηση της αναπαραγωγικής ικανότητας πολλών ανανεώσιμων πόρων, και ιδιαίτερα η εντεινόμενη σπανιότητα των υδατικών πόρων.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν από τη Διάσκεψη του Ρίο, η πρόοδος που σημειώθηκε για την ουσιαστική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών αυτών προβλημάτων ήταν μάλλον πενιχρή. Η περιβαλλοντική μέριμνα τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο παραμένει ακόμη περιορισμένη και αναποτελεσματική:

Σε διεθνές επίπεδο, οι υφιστάμενοι θεσμοί και μηχανισμοί παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης δεν κατορθώνουν να οδηγήσουν στις απαραίτητες συναιέσεις και να διασφαλίσουν τον αναγκαίο συντονισμό δράσης.

Σε εθνικό επίπεδο, οι περισσότερες χώρες δεν έχουν ακόμη αναδείξει την περιβαλλοντική παράμετρο ως ισότιμη συνιστώσα της αναπτυξιακής διαδικασίας ενώ δεν σημειώνεται η αναγκαία ενεργοποίηση για την υπέρβαση των πολλαπλών αντιδράσεων και αδρανειών.

Παρά τις σημαντικές αυτές καθυστερήσεις, η δεκαετία που πέρασε δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια σταδιακή μεταβολή των όρων και κατευθύνσεων της αναπτυξιακής διαδικασίας. Μια πληθώρα διεθνών συμβάσεων (άνω των 300) για την αντιμετώπιση σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων έχουν ήδη δρομολογηθεί. Σημαντική πρόοδος σημειώνεται στην ανάπτυξη μηχανισμών καταγραφής και παρακολούθησης των περιβαλλοντικών παραμέτρων. Η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε περιβαλλοντικά ζητήματα αυξάνεται, συνδέοντας την αντιμετώπισή τους με ένα ριζικά διαφορετικό μοντέλο παγκόσμιων ισορροπιών και εθνικών προτεραιοτήτων.

Η ίδια ή έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης έχει πια καθιερωθεί στο επιστημονικό αλλά και στο καθημερινό λεξιλόγιο, ενώ κατακτά μια περίοπτη θέση και στην πολιτική

ατζέντα, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Το ζητούμενο σήμερα είναι η μετουσίωση της σε ένα λειτουργικό σύνολο στόχων και μέτρων πολιτικής.²²

2.2 Διεθνείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών

Οι πρώτοι που άρχισαν να κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την κλιματική μεταβολή που οφείλεται σε ανθρωπογενές αιτίες ήταν οι επιστήμονες. Στοιχεία από τις δεκαετίες του 1960 και 1970 έδειχναν ότι οι συγκεντρώσεις CO₂ στην ατμόσφαιρα αυξάνονταν σημαντικά, γεγονός που οδήγησε τους κλιματολόγους αρχικά και στη συνέχεια και άλλους επιστήμονες να πιέσουν για δράση. Δυστυχώς, πήρε πολλά χρόνια στη διεθνή κοινότητα για να ανταποκριθεί στο αίτημα αυτό.

Το 1988, δημιουργήθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Μετεωρολογίας και το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) μία Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος. Αυτή η ομάδα παρουσίασε μια πρώτη έκθεση αξιολόγησης το 1990, η οποία απεικόνιζε τις απόψεις 400 επιστημόνων. Σύμφωνα με την αναφορά αυτή, το πρόβλημα της αύξησης της θερμοκρασίας ήταν υπαρκτό και όφειλε να αντιμετωπιστεί άμεσα. Τα συμπεράσματα της Διακυβερνητικής Επιτροπής ώθησαν τις κυβερνήσεις να δημιουργήσουν τη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές (UNFCCC). Σε σχέση με τα δεδομένα για τις διεθνείς συμφωνίες, η διαπραγμάτευση της Σύμβασης ήταν σχετικά σύντομη. Ήταν έτοιμη προς υπογραφή στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (γνωστότερη ως συνάντηση κορυφής για την προστασία της Γης) το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο.

Η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος, καθώς και το πρωτόκολλο του Κιότο που ακολούθησε, αποτελούν το μόνο διεθνές πλαίσιο για την καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών.²³

²² Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε, (2002), *οπ. παρ.* 5 σελ.

2.3 Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC) ιδρύθηκε το 1988 από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (World Meteorological Organization - WMO) και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος (United Nations Environment Programme - UNEP) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ο σκοπός της επιτροπής είναι η αξιολόγηση της επιστημονικής γνωστικής βάσης και των ερευνών που διεξάγονται για τη μελέτη των κλιματικών αλλαγών. Η επιτροπή αξιολογεί επίσης τις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών που προέρχονται από ανθρώπινη δραστηριότητα, μελετώντας πιθανές πολιτικές και δράσεις για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων κινδύνων. Συντονίζει επιστήμονες από ολόκληρο τον κόσμο και μέχρι το 2007 είχε δημοσιεύσει τέσσερις εκθέσεις (1990, 1995, 2001 και 2007) σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται και τις πιθανές επιπτώσεις τους. Οι εκθέσεις της IPCC αποτελούν σημείο αναφοράς για τα ζητήματα που άπτονται της παγκόσμιας θέρμανσης και βασίζονται σε επιστημονικές δημοσιεύσεις ειδικών ερευνητών.

Η επιτροπή είναι ένα διακυβερνητικό σώμα, ανοιχτό σε όλες τις χώρες μέλη της Παγκόσμιας Μετεωρολογικής Οργάνωσης και του Προγράμματος για το Περιβάλλον του ΟΗΕ. Συνέρχεται μία φορά ετησίως, προκειμένου να καθοριστούν η εσωτερική λειτουργία, οι αρχές και το πρόγραμμα εργασίας της ή να εγκριθούν οι εκθέσεις της. Περιλαμβάνει τρεις ομάδες εργασίας: για την αξιολόγηση των επιστημονικών παραμέτρων των κλιματικών μεταβολών, των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεών τους και των πιθανών πολιτικών που μπορούν να εφαρμοστούν για την αντιμετώπισή τους αντίστοιχα. Οι δραστηριότητες της επιτροπής χρηματοδοτούνται από εθελοντικές συνεισφορές των κυβερνήσεων, ενώ πρόσθετη οικονομική στήριξη παρέχουν η

²³ Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος, διαθέσιμο σε http://el.wikipedia.org/wiki/Διακυβερνητική_Επιτροπή_για_την_Αλλαγή_του_Κλίματος

Παγκόσμια Μετεωρολογική Οργάνωση και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του ΟΗΕ. Ένα από τα στοιχεία που αποδεικνύουν την επιρροή της συγκεκριμένης επιτροπής ήταν και η απονομή του Νόμπελ Ειρήνης 2007 το οποίο μοιράστηκε με τον Αλ Γκορ.²⁴

2.4 Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές

Η Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος, το πρώτο διεθνές μέτρο με το οποίο επιδιώχθηκε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, συνθήκη το Μάιο του 1992 και άρχισε να ισχύει το Μάρτιο του 1994. Επιβάλλει σε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση να θεσπίσουν εθνικά προγράμματα για τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και να υποβάλλουν τακτικές εκθέσεις, ενώ απαιτεί από τις βιομηχανικές συνυπογράφουσες χώρες, σε αντιδιαστολή με τις αναπτυσσόμενες, να επιτύχουν τη σταθεροποίηση των δικών τους εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου στα επίπεδα του 1990, μέχρι το έτος 2000. Ο στόχος αυτός, ωστόσο, δεν είναι δεσμευτικός.

Με τη διάκριση ανάμεσα στις βιομηχανικές και τις αναπτυσσόμενες χώρες, η Σύμβαση –πλαίσιο αναγνωρίζει το γεγονός ότι οι βιομηχανικές χώρες ευθύνονται για το μεγαλύτερο μέρος των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου και ότι διαθέτουν επίσης τη θεσμική και χρηματοοικονομική ικανότητα να τις περιορίσουν. Τα συμβαλλόμενα μέρη συναντώνται ετησίως για μία επισκόπηση της προόδου και για τη συζήτηση νέων μέτρων, ενώ έχουν θέσει σε εφαρμογή ορισμένους μηχανισμούς πλανητικής παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων, ώστε να καταγράφονται οι εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου.

Το 1994, ήταν ήδη παραδεκτό ότι οι αρχικές δεσμεύσεις βάσει της Σύμβασης –πλαίσιο δεν επρόκειτο να επαρκέσουν για να αναχαιτιστεί η παγκόσμια αύξηση των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου. Στις 11 Δεκεμβρίου 1997, οι κυβερνήσεις προχώρησαν ένα βήμα περισσότερο, εγκρίνοντας το πρωτόκολλο της Σύμβασης –πλαίσιο στην ιαπωνική πόλη του Κιότο.

²⁴ Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος, *ο.π. π.α.ο.*

Στη Σύμβαση –πλαίσιο, οι συνολικά 186 χώρες που ήταν συμβαλλόμενα μέρη υποδιαιρούνται σε δύο κύριες ομάδες:

- μέρη του Παραρτήματος I: πρόκειται για 40 συνολικά βιομηχανικές χώρες (σε αυτές συγκαταλέγονται οι 24 σχετικά εύπορες βιομηχανικές χώρες που ήταν μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) το 1992, τα (τότε) 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 11 χώρες με οικονομίες που διέρχονται φάση μετάβασης προς την οικονομία της αγοράς, μεταξύ των οποίων η Ρωσία, οι Βαλτικές χώρες και ορισμένα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης) και έναν περιφερειακό οργανισμό οικονομικής ανάπτυξης.
- μέρη εκτός του Παραρτήματος I: πρόκειται για τις υπόλοιπες 146 αναπτυσσόμενες – κυρίως – χώρες που δεν περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I (σε αυτές περιλαμβάνονται χώρες που είναι ευάλωτες είτε λόγω των αρνητικών επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος (όπως για παράδειγμα οι χώρες που θα αντιμετωπίσουν σημαντικά προβλήματα εξαιτίας της ανόδου της στάθμης της θάλασσας ή από την ερημοποίηση και την ξηρασία), είτε λόγω των δυνητικών επιπτώσεων στην οικονομία τους εξαιτίας της λήψης μέτρων κατά της κλιματικής αλλαγής από τρίτες χώρες (όπως για παράδειγμα οι χώρες που το εισόδημά τους βασίζεται κυρίως στην παραγωγή και το εμπόριο ορυκτών καυσίμων)). Αναφέρεται ότι η Σύμβαση δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε εκείνες τις 48 χώρες που χαρακτηρίζονται από τα Ηνωμένα Έθνη ως λιγότερο αναπτυγμένες εξαιτίας των περιορισμένων δυνατοτήτων τους να αντιδράσουν στην κλιματική αλλαγή και να προσαρμοστούν στις αρνητικές επιπτώσεις της. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι θα πρέπει να προβλεφθούν ορισμένα μέσα (όπως για παράδειγμα, η χρηματοδότηση και η μεταφορά τεχνογνωσίας) προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες τους.

Εκτός από τις δύο προαναφερθείσες κατηγορίες υπάρχει και η ομάδα των μερών του Παραρτήματος II. Η ομάδα αυτή είναι υποσύνολο της ομάδας των μερών του Παραρτήματος I. Συγκεκριμένα, αποτελείται από εκείνα τα μέρη του Παραρτήματος I που είναι μέλη του ΟΟΣΑ, αλλά όχι από τα μέρη με μεταβατική οικονομία. Τα μέρη του Παραρτήματος II οφείλουν να παρέχουν οικονομικούς πόρους στα αναπτυσσόμενα

κράτη προκειμένου να τα βοηθήσουν να επιτύχουν τους στόχους μείωσης των εκπομπών τους και να προσαρμοστούν στις αρνητικές επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος. Επιπρόσθετα, τα μέρη του Παραρτήματος II οφείλουν να παρέχουν την απαραίτητη τεχνογνωσία για την ανάπτυξη φιλοπεριβαλλοντικών τεχνολογιών τόσο στις χώρες με μεταβατική οικονομία, όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η προβλεπόμενη παροχή της οικονομικής βοήθειας πραγματοποιείται μέσω ειδικού ταμείου, όπως αυτό προβλέπεται από τους οικονομικούς μηχανισμούς της Σύμβασης.²⁵

2.5 Πρωτόκολλο του Κιότο

Το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτελεί έναν «οδικό χάρτη», στον οποίο περιλαμβάνονται τα απαραίτητα βήματα για τη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος που προκαλείται λόγω της αύξησης των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σύμφωνα με αυτό, τα κράτη που το έχουν συνυπογράψει δεσμεύονται να ελαττώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου την πρώτη περίοδο ανάληψης υποχρεώσεων (2008-2012) κατά ένα συγκεκριμένο στόχο σε σχέση με τις εκπομπές του 1990 (ή του 1995 για ορισμένα αέρια).

Αυτό επιχειρείται να γίνει με τον πιο οικονομικά αποδοτικό τρόπο, ώστε να μην επιβαρυνθεί η παγκόσμια οικονομία. Έτσι, το Πρωτόκολλο του Κιότο περιλαμβάνει τρεις ευέλικτους μηχανισμούς:

1. Την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών,
2. Την κοινή εφαρμογή, και
3. Το μηχανισμό καθαρής ανάπτυξης.

Ο πρώτος μηχανισμός προβλέπει την αγοραπωλησία δικαιωμάτων εκπομπών μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών (όπως για παράδειγμα κράτη και υπόχρεες

²⁵ Πρωτόκολλο του Κιότο, διαθέσιμο σε http://el.wikipedia.org/wiki/Πρωτόκολλο_του_Κιότο

εγκαταστάσεις) κατά τη θεωρία των property rights, ενώ οι άλλοι δύο βασίζονται σε προγράμματα έργων (σε χώρες του Παραρτήματος Ι ο δεύτερος και σε χώρες εκτός του Παραρτήματος Ι ο τρίτος).

Πίνακας 1 Δεσμεύσεις μείωσης των αέριων του θερμοκηπίου για ενδεικτικές χώρες την περίοδο 1990-2010

Χώρα	Ποσοστά
ΕΛΛΑΔΑ	25%
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	10%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	6%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1%
ΡΩΣΙΑ/ΟΥΚΡΑΝΙΑ/Ν. ΖΗΛΑΝΔΙΑ	0%
ΚΡΟΑΤΙΑ	-5%
ΙΑΠΩΝΙΑ/ΚΑΝΑΔΑΣ/ΠΟΛΩΝΙΑ/ΟΥΓΓΑΡΙΑ	-6%
Η.Π.Α	-7%
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	-8%

ΠΗΓΗ: GREENPEACE, διμηνιαία έκδοση του ελληνικού γραφείου, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1998

2.6 Σύνοδος κορυφής του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή: Η ευκαιρία που χάθηκε.

(Κοπεγχάγη, 7-18 Δεκεμβρίου 2009)

Η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή στο πλαίσιο του ΟΗΕ πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη (7-18 Δεκεμβρίου 2009) και στόχευε την συνομολόγηση μιας νέας παγκόσμιας Συνθήκης η οποία θα αντικαταστάσει αλλά και θα υπερσκέλιζε το Πρωτόκολλο του Κυότο για την Κλιματική Αλλαγή -που λήγει το 2012 ως προς τους στόχους αλλά και τον αριθμό των συμβαλλόμενων χωρών και κυρίως θα επέφερε την δέσμευση για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των μεγάλων χωρών ρυπαντών, όπως Κίνα και ΗΠΑ. Απώτερος σκοπός της ήταν η δεσμευτική αποδοχή από τα συμβαλλόμενες χώρες περιοριστικών μέτρων, αναλογικών με την

συμβολή τους στην παραγωγή αερίων του θερμοκηπίου, τα οποία θα απέτρεπαν την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, ώστε να μετριαστεί το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και οι δυσμενείς συνέπειές του. Πιο φιλόδοξη ήταν η πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απέβλεπε στην επίτευξη παγκόσμιας συναίνεσης για την μείωση σε ποσοστό 30% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2020. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι ενέπλεξε 193 κράτη σε πολυήμερες και πρωτοφανώς επίπονες και εντατικές διαπραγματεύσεις, η Σύνοδος της Κοπεγχάγης υπολήφθη κατά πολύ των μεγαλεπήβολων προσδοκιών που είχαν καλλιεργηθεί για παγκόσμια συναίνεση και συλλογική, συντεταγμένη και δίκαια διανεμημένη δράση για την αποτροπή της υπερθέρμανσης του πλανήτη και κατέδειξε την δυσκολία σύμπλευσης των κρατών παγκοσμίως, ακόμη και υπό συνθήκες πίεσης χρόνου, όσον αφορά στην ανάληψη δράσης για να αποφευχθούν οι μη αναστρέψιμες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, αλλά και της παγκοσμιοποιημένης πλέον παραδοχής της ύπαρξης και εμφάνισης του φαινομένου αυτού. Το γεγονός ότι η συνδιάσκεψη συνιστούσε μια μοναδική ευκαιρία και ποτέ πριν τόσοι πολλοί ηγέτες δεν είχαν φτάσει τόσο κοντά σε μια σημαίνουσα συμφωνία για την κλιματική αλλαγή, δεν ήταν αρκετό για να αποτρέψει την κατάληξή της σε μια πολιτική διακήρυξη και όχι σε μια νομικά δεσμευτικού τύπου συμφωνία.

2.7 Η Ευρωπαϊκή απόκριση

Όσον αφορά στην υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε επίσης μία 'εξελικτική' πορεία της έννοιας. Το περιβάλλον απέκτησε αυτοτελή νομική κατοχύρωση το 1987 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και συγκεκριμένα με την προσθήκη των Άρθρων 130Π, 130Ρ και 130Σ²⁶. Στο Άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχ (1992) περιγράφεται ως κύρια αποστολή της Κοινότητας η προαγωγή της «αρμονικής» και «ισόρροπης» ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Μπορεί η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης να μην αναφέρεται ρητά αλλά σαφώς περιγράφεται. Ωστόσο πρέπει να αναφερθεί πως δεν υπήρξε συσχέτιση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης με την κοινωνική διάσταση.

²⁶ *Αειφόρος ανάπτυξη, ο.π. παρ.*

Στο Άρθρο 2 της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1997) γίνεται λόγος για «αρμονική ισορροπο και αειφόρο ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων»²⁷. Έτσι η βιώσιμη ανάπτυξη έπαψε να θεωρείται αποκλειστικά περιβαλλοντική έννοια και αναγνωρίστηκε πως πρέπει να υπάρξει στενή συσχέτιση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή και στην περιβαλλοντική προστασία στα πλαίσια της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη²⁸. Από την πλευρά των οικονομικών του περιβάλλοντος, το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι τους οποίους αυτό περιλαμβάνει μπορεί να θεωρηθούν ως απόθεμα φυσικού κεφαλαίου. Το απόθεμα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να αποσπασθεί.

Σύμφωνα με μία ερμηνεία της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, το απόθεμα του φυσικού κεφαλαίου δεν πρέπει να φθίνει με την πάροδο του χρόνου. Η υπόθεση όμως πως το απόθεμα του φυσικού κεφαλαίου πρέπει οπωσδήποτε να διατηρείται σταθερό είναι 'άκαμπτη' και σε πολλές περιπτώσεις μη ρεαλιστική. Η υπόθεση αυτή ισχύει περισσότερο στην περίπτωση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων και λιγότερο ή καθόλου στην περίπτωση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων.

Οι έννοιες της ισχυρούς βιωσιμότητας (strong sustainability) και της ασθενούς βιωσιμότητας (weak sustainability) χρησιμοποιούνται για την διαφοροποίηση μεταξύ των δύο αυτών περιπτώσεων²⁹.

Σύμφωνα με την ισχυρή βιωσιμότητα η τέλεια υποκατάσταση ανάμεσα σε διαφορετικούς τύπους κεφαλαίου δεν είναι μία βάσιμη υπόθεση. Κάποια στοιχεία του αποθέματος σε φυσικό κεφάλαιο δεν μπορούν να υποκατασταθούν από ανθρωπογενές κεφάλαιο (παρά μόνο σε πολύ περιορισμένη βάση). Κάποιες από τις λειτουργίες και τις υπηρεσίες των οικοσυστημάτων είναι ζωτικές για την ανθρώπινη επιβίωση, είναι υπηρεσίες υποστήριξης της ζωής (life support systems) και δεν μπορούν να υποκατασταθούν.

²⁷ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. Π.Α.Ρ.*

²⁸ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. Π.Α.Ρ.*

²⁹ *Αειφόρος ανάπτυξη, Ο.Π. Π.Α.Ρ.*

Σύμφωνα με την ασθενή βιωσιμότητα δεν είναι απαραίτητο να ξεχωρίζεται το περιβάλλον για μία ειδικότερη μεταχείριση. Είναι απλά ένα άλλο είδος κεφαλαίου. Περαιτέρω, αυτό που είναι αναγκαίο για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η μεταβίβαση ενός συνολικού αποθέματος κεφαλαίου, όχι λιγότερο από αυτό που υπάρχει τώρα. Η ασθενής βιωσιμότητα υπονοεί πως ένα συγκεκριμένο στοιχείο του φυσικού κεφαλαίου μπορεί να υποκατασταθεί από άλλα είδη κεφαλαίου, είτε φυσικού είτε ανθρωπογενούς.

Σύμφωνα με την ασθενή βιωσιμότητα η ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμη αν και εφόσον το συνολικό κεφάλαιο παραμένει σταθερό. Αυτός συνεπώς είναι ο σταθερός κεφαλαιακός κανόνας της ασθενούς βιωσιμότητας. Η ασθενής βιωσιμότητα λοιπόν βασίζεται στην τέλεια υποκαταστασιμότητα ανάμεσα στις διαφορετικές μορφές του κεφαλαίου.

Βάσει των ανωτέρω προέκυψαν 4 προσεγγίσεις της βιώσιμης ανάπτυξης (Turner et al, 1994):

- Η πολύ ισχυρή βιωσιμότητα σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται η υποκαταστασιμότητα μεταξύ των διαφορετικών μορφών κεφαλαίου,
- Η ισχυρή βιωσιμότητα σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται η εν μέρει υποκαταστασιμότητα μεταξύ των κεφαλαίων,
- Η ασθενής βιωσιμότητα σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται η υποκαταστασιμότητα των κεφαλαίων μέχρι ορισμένων -μη εύκολα προσδιορίσιμων- ορίων,
- Η πολύ ασθενής βιωσιμότητα σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται η πλήρης υποκαταστασιμότητα των κεφαλαίων³⁰.

Η προσέγγιση της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η λεγόμενη προσέγγιση των τριών πυλώνων (οικονομική αποτελεσματικότητα, περιβαλλοντική προστασία, κοινωνική δικαιοσύνη), η οποία προϋποθέτει την ενσωμάτωση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών. Η βιώσιμη ανάπτυξη λαμβάνεται υπόψη ως υπερισχύουσα αρχή (over-arching principle) και αναγνωρίζεται πως η ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμη εάν και μόνο το παραγόμενο αποτέλεσμα (output) από τη χρήση

³⁰ *Αειφορική ανάπτυξη, Ο.Π., Π.Α.Ρ.*

του αποθέματος του κεφαλαίου, δηλαδή η ευημερία, παραμένει σταθερό ή αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου³¹.

2.8 Ανανεωμένη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη

Αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει ότι οι ανάγκες της παρούσας γενιάς καλύπτονται χωρίς να υποθηκεύεται η ικανότητα των επόμενων γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Πρόκειται για πρωταρχικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνεται στη Συνθήκη και διέπει όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης. Αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί όλες της μορφές ζωής και βασίζεται στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας των φύλων, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων της ελευθερίας και της ισότητας ευκαιριών για όλους. Αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης στη Γη προς όφελος τόσο της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών. Προς τούτο, προωθεί μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, κοινωνική και εδαφική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος σε έναν ειρηνικό και ασφαλή πλανήτη, ο οποίος σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001) θέσπισε την πρώτη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002 προσέθεσε στην στρατηγική αυτή εξωτερική διάσταση ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιохάνεσμπουργκ (2002). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητικές τάσεις και να εμφανίζονται νέες προκλήσεις όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος, τη χρήση ενέργειας, τις απειλές κατά της δημόσιας υγείας, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη δημογραφική πίεση και τη γήρανση του πληθυσμού, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, την απώλεια βιοποικιλότητας, τη χρήση της γης και τις μεταφορές. Επειδή οι αρνητικές αυτές τάσεις δημιουργούν την αίσθηση του επείγοντος, απαιτείται η ανάληψη βραχυπρόθεσμης

³¹ *Αειφόρος ανάπτυξη, ο.π. π.α.ρ.*

δράσης ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί και η μακροπρόθεσμη προοπτική. Κύρια πρόκληση είναι η σταδιακή αλλαγή των μη βιώσιμων καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων και της μη ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χάραξη πολιτικής.

Σε αυτήν τη συνάρτηση, ολοκληρώνοντας την επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη που ξεκίνησε η Επιτροπή το 2004 και με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη - Πλαίσιο δράσης» του Δεκεμβρίου 2005 καθώς και τις συνεισφορές του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια φιλόδοξη και σφαιρική ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στη διευρυμένη ΕΕ, η οποία βασίζεται στην στρατηγική που θεσπίστηκε το 2001.

Γενικός στόχος της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη είναι ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη δράσεων που θα επιτρέψουν στην ΕΕ να επιτύχει συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο της σημερινής γενιάς όσο και των επόμενων γενεών, μέσω της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων ικανών για αποτελεσματική διαχείριση και χρησιμοποίηση των πόρων και η αξιοποίηση του δυναμικού οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας προκειμένου να εξασφαλίζεται ευημερία, προστασία του περιβάλλοντος και κοινωνική συνοχή.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2005 ενέκρινε δήλωση με τους στόχους που θα μελετήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο, η οποία θα χρησιμεύσει ως βάση για την εν λόγω ανανεωμένη στρατηγική.

2.9 Βασικοί στόχοι

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου όσον αφορά την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόληψη

και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής, ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ

Προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα της εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΑΝΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΘΥΝΩΝ ΜΑΣ

Ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών. Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μέριμνα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της.

2.10 Αρχές που καθοδηγούν τις πολιτικές της Ε.Ε.³²

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

³² Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006), *Επιανεξίταση της στρατηγικής της Ε.Ε για την αειφόρο ανάπτυξη*, σ.σ 4-5

Επικέντρωση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον άνθρωπο, με την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης και τον περιορισμό της φτώχειας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΙΑΣ ΓΕΝΕΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΓΕΝΕΩΝ

Ανταπόκριση στις ανάγκες των τωρινών γενεών χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις ανάγκες τους, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και αλλού.

ΜΙΑ ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διασφάλιση της δυνατότητας των πολιτών να ασκούν τα δικαιώματά τους όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες και εξασφάλιση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη. Παροχή δυνατοτήτων διαβούλευσης και συμμετοχής σε όλους τους ενδιαφερομένους και τις σχετικές ενώσεις.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων. Καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την επίδρασή τους στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές δυνατότητες που διαθέτουν για να προβαίνουν σε πλέον βιώσιμες επιλογές.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και των εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, ώστε να προωθηθούν η συνεργασία και οι κοινές ευθύνες όσον αφορά την εφαρμογή αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Προώθηση της συνοχής μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μεταξύ των δράσεων που διεξάγονται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να αυξηθεί η συμβολή τους στην αειφόρο ανάπτυξη.

ΣΥΝΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Προώθηση της ενσωμάτωσης εκτιμήσεων οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα στις διάφορες πολιτικές, κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς και αλληλοενισχυόμενες, με πλήρη και γενική αξιοποίηση των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, όπως η ισόρροπη εκτίμηση του αντίκτυπου και οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερομένους.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Μέριμνα ώστε οι πολιτικές να διαμορφώνονται, να αξιολογούνται και να εφαρμόζονται με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες γνώσεις, είναι δε υγιείς από οικονομική άποψη και προσφέρουν καλή σχέση ωφέλειας-κόστους.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ

Σε περίπτωση επιστημονικής αμφιβολίας, εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης και λήψη κατάλληλων προληπτικών μέτρων, ώστε να αποφεύγονται οι βλάβες της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος.

2.11 Αειφόρος ανάπτυξη και στρατηγική της Λισσαβόνας³³

Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη (ΣΑΑ) της ΕΕ και η στρατηγική της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση αλληλοσυμπληρώνονται. Η ΣΑΑ ασχολείται κατά κύριο λόγο με την ποιότητα ζωής, την ισότητα εντός και μεταξύ των γενεών και τη συνοχή μεταξύ όλων των τομέων πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών πτυχών. Η ΣΑΑ αναγνωρίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη διευκολύνει τη μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη κοινωνία. Η στρατηγική της Λισσαβόνας συμβάλλει ουσιαστικά στο γενικότερο στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, έχοντας ως επίκεντρο την

³³ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006), οπ. παρ. 6 σελ.

έγκριση δράσεων και μέτρων που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική αύξηση και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Η ΣΑΑ διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου η στρατηγική της Λισσαβόνας, έχοντας ως επίκεντρο την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, αποτελεί τον κινητήρα για μια δυναμικότερη οικονομία. Οι δύο αυτές στρατηγικές αναγνωρίζουν ότι οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλοενισχύονται και άρα θα πρέπει να συμπορεύονται. Αμφότερες αποσκοπούν στη στήριξη των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες θα επιτρέπουν στις οικονομίες των κρατών μελών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης εξασφαλίζοντας δίκαιες συνθήκες ανταγωνισμού στο πλαίσιο των οποίων ο δυναμισμός, η καινοτομία και η δημιουργικότητα μπορούν να αναπτύσσονται παράλληλα με την εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης και ενός υγιούς περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΣΑΑ αναγνωρίζει ότι οι επενδύσεις σε ανθρώπινο, κοινωνικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο καθώς και η τεχνολογική καινοτομία είναι τα προαπαιτούμενα της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ευημερίας μακροπρόθεσμα, της κοινωνικής συνοχής, της ποιοτικής απασχόλησης και της καλύτερης προστασίας του περιβάλλοντος.

2.12 Βελτιστοποίηση της διαμόρφωσης πολιτικών³⁴

Η ΣΑΑ σκιαγραφεί μια προσέγγιση για μια καλύτερη χάραξη πολιτικής που θα βασίζεται στη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου και στην αρχή ότι η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να ενσωματωθεί σε όλα τα επίπεδα u948 διαμόρφωσης πολιτικών. Αυτό απαιτεί από όλες τις κυβερνήσεις, σε όλα τα επίπεδα, να συνεργάζονται και να αλληλοενισχύονται, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά θεσμικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις των κρατών μελών.

Σε αυτήν τη συνάρτηση όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κυριότερες αποφάσεις χάραξης πολιτικής βασίζονται σε προτάσεις ύστερα από

³⁴ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006), οπ. παρ. 7 σελ.

υψηλής ποιότητας αξιολόγηση των επιπτώσεων, στο πλαίσιο της οποίας αξιολογούνται με ισορροπημένο τρόπο οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης και λαμβάνεται υπόψη η εξωτερική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης και το κόστος της μη ανάληψης δράσης. Άλλα μέσα για τη βελτίωση της χάραξης πολιτικών είναι η εκ των υστέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων των πολιτικών, και η συμμετοχή του κοινού και των ενδιαφερομένων. Τα κράτη μέλη πρέπει να κάνουν ευρύτερη χρήση αυτών των μέσων, ιδίως της αξιολόγησης των επιπτώσεων, όταν χορηγούν δημόσιους πόρους και θεσπίζουν στρατηγικές, προγράμματα και σχέδια.

Όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να μεριμνούν ώστε προτάσεις για στόχους και μέτρα να είναι εφικτές και, οσάκις απαιτείται, να συνοδεύονται από τις αναγκαίες νομικές πράξεις σε ενωσιακό επίπεδο.

2.13 Κύριες προκλήσεις

Έχοντας υπόψη την τάση για συνεχή υποβάθμιση του περιβάλλοντος, τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ σε συνδυασμό με τις νέες ανταγωνιστικές πιέσεις και τις νέες διεθνείς δεσμεύσεις, η Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΣΑΑ) της ΕΕ καθορίζει 7 κύριες προκλήσεις και αντίστοιχους γενικούς στόχους, επιχειρησιακούς στόχους και δράσεις. Ο μελλοντικός σχεδιασμός και η εφαρμογή αυτών των δράσεων κατευθύνεται από τις προαναφερόμενες αρχές. Η μεία κάποιας συγκεκριμένης δράσης δεν θίγει την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών.³⁵

2.13.1 Αλλαγή του κλίματος και καθαρή ενέργεια³⁶

Γενικός στόχος: Να περιοριστούν οι κλιματικές αλλαγές καθώς και το κόστος και οι αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία και το περιβάλλον

Επιχειρησιακοί στόχοι :

³⁵ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε, (2006), οπ. παρ. 7 σελ.

³⁶ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε, (2006), οπ. παρ. σ.σ 7-9

Η ΕΕ-15 και η πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ-25 έχουν αναλάβει δέσμευση στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου του Κιότο για μείωση της εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου μέχρι τα έτη 2008-2012, σύμφωνα με την οποία ο στόχος της ΕΕ-15 συνίσταται στη μείωση κατά 8% των εκπομπών σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Απώτερος στόχος είναι η άνοδος της μέσης θερμοκρασίας της επιφάνειας της υφής να μην υπερβεί τους 2°C σε σχέση με τη θερμοκρασία που επικρατούσε την προβιομηχανική εποχή.

Η ενεργειακή πολιτική θα πρέπει να συνάδει με τους στόχους της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, σύμφωνα με το πνεύμα της Ενεργειακής Πολιτικής για την Ευρώπη που δρομολογήθηκε τον Μάρτιο του 2006 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η ενεργειακή πολιτική έχει ζωτική σημασία για να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της αλλαγής του κλίματος.

Η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος και ο μετριασμός αυτής θα πρέπει να εντάσσονται σε όλες τις σχετικές ευρωπαϊκές πολιτικές.

Μέχρι το 2010 το 12% της κατανάλωσης ενέργειας, κατά μέσον όρο, και το 21% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, ως κοινός αλλά διαφοροποιημένος στόχος, πρέπει να καλύπτονται από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, με την ενδεχόμενη προοπτική να αυξηθεί μέχρι το 2015 το ποσοστό σε 15%.

Μέχρι το 2010, το 5,75% των καυσίμων μεταφορών πρέπει να αποτελείται από βιοκαύσιμα, ως ενδεικτικός στόχος, (οδηγία 2003/30/ΕΚ) με την ενδεχόμενη προοπτική να αυξηθεί η αναλογία αυτή σε 8% μέχρι το 2015.

Πρέπει να επιτευχθεί συνολική εξοικονόμηση κατά 9% της τελικής ενεργειακής κατανάλωσης σε διάστημα 9 ετών μέχρι το 2017, όπως αναφέρεται στην οδηγία για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες.

Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν :

Ως συνέχεια του σχεδίου δράσης του Μόντρεαλ για το κλίμα δυνάμει της σύμβασης-πλαίσιου του ΟΗΕ για την αλλαγή του κλίματος, η ΕΕ πρέπει να εξετάσει χωρίς καθυστέρηση εναλλακτικές λύσεις για το καθεστώς που θα ισχύσει μετά το 2012 όσον αφορά την επίτευξη του στόχου θερμοκρασίας 2°C μέσω εποικοδομητικής συμμετοχής σε ευρύ διάλογο για την ανάληψη μακροπρόθεσμης συνεργατικής δράσης

και, ταυτόχρονα, μέσω διαδικασίας δυνάμει του Πρωτοκόλλου του Κιότο, σύμφωνα με την αρχή των κοινών αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών και των αντίστοιχων ικανοτήτων.

Χωρίς να προδικάζονται νέες προσεγγίσεις για διαφοροποιήσεις μεταξύ κρατών μελών εντός ενός μελλοντικού δίκαιου και ευέλικτου πλαισίου, η ΕΕ προσβλέπει στη διερεύνηση από κοινού με άλλους διεθνείς εταίρους στρατηγικών για την επίτευξη των απαραίτητων μειώσεων εκπομπών. Η ΕΕ πιστεύει ότι σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να εξεταστούν από την ομάδα των ανεπτυγμένων χωρών τρόποι μείωσης της τάξης του 15-30% μέχρι το 2020 σε σχέση με τις τιμές αναφοράς που προβλέπονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο, αλλά και πέραν τούτου, με γνώμονα τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την αλλαγή του κλίματος, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα διερευνήσουν νέες δράσεις για τη συστηματική εκμετάλλευση οικονομικά αποδοτικών εναλλακτικών λύσεων για τη μείωση των εκπομπών των αυτοκινήτων και των αεροπλάνων. Σε αυτό το πλαίσιο θα διερευνηθούν, ως δυνατότητες περιορισμού των εκπομπών, η παγίδευση και η αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα.

Η Επιτροπή θα ολοκληρώσει σε εύθετο χρόνο την αναθεώρηση του κοινοτικού συστήματος εμπορίας εκπομπών, προσφέροντας έτσι στους επενδυτές μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ασφάλεια, και θα εξετάσει την επέκτασή του σε άλλα αέρια θερμοκηπίου και σε άλλους τομείς, ιδίως στις αεροπορικές μεταφορές, σύμφωνα με προγενέστερο αίτημα του Συμβουλίου.

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα ενισχύσουν τον ηγετικό ρόλο της ΕΕ θεσπίζοντας και εφαρμόζοντας ένα φιλόδοξο και ρεαλιστικό Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση, με γνώμονα την ικανότητα της Ένωσης να εξοικονομήσει ποσοστό 20% της ενέργειας έως το 2020, κατά τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, και λαμβανομένων υπόψη των μέτρων που εφαρμόζονται ήδη από κράτη μέλη.

Η Επιτροπή θα προβεί σε ανάλυση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να επιτευχθούν οι υφιστάμενοι στόχοι (2010) για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να προωθηθούν περαιτέρω με αποδοτικό από πλευράς κόστους τρόπο οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μακροπρόθεσμα και με τον ίδιο τρόπο να προωθηθεί η χρήση βιοκαυσίμων στον τομέα των μεταφορών, σε συνδυασμό με εποικοδομητικό διάλογο με την

πετρελαιοβιομηχανία και όλους τους ενδιαφερόμενους και παροχή μέγιστης υποστήριξης στην έρευνα και την ανάπτυξη βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς. Ο καθορισμός νέων στόχων πρέπει να βασίζεται σε εμπειριστατωμένη ανάλυση των δυνατοτήτων και της οικονομικής αποδοτικότητας των νέων μέτρων. Καθ' όλες τις προαναφερόμενες διαδικασίες, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των κρατών μελών και η ανάγκη για ευελιξία ως προς τη διαμόρφωση του μίγματος μορφών ενέργειας στο οποίο βασίζονται, καθώς και τα προβλήματα των νησιών και των περιοχών που βρίσκονται ουσιαστικά αποκομμένα από την ενεργειακή αγορά της ΕΕ.

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να προωθήσουν τη χρήση της βιομάζας με την προοπτική της διαφοροποίησης των πηγών προμήθειας καυσίμων της ΕΕ, της μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και της προσφοράς νέων ευκαιριών εσόδων και απασχόλησης σε αγροτικές περιοχές, με την προώθηση προτάσεων στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τη βιομάζα και στους τρεις τομείς του: θέρμανση και ψύξη, ηλεκτρική ενέργεια και μεταφορές. Τούτο θα πρέπει να αναπτυχθεί στο πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για τη βιοενέργεια πέραν του 2010.

Τα κράτη μέλη πρέπει να αυξήσουν την απόδοση των σταθμών παραγωγής ενέργειας ιδίως με την περαιτέρω προώθηση της χρήσης συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ενέργειας.

2.13.2 Βιώσιμες μεταφορές³⁷

Γενικός στόχος: Να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα μεταφορών ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις

ανεπιθύμητες επιπτώσεις τους στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον

Επιχειρησιακοί στόχοι:

- Αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από τη ζήτηση για μεταφορές, με σκοπό να μειωθεί ο αντίκτυπος στο περιβάλλον.
- Επίτευξη βιώσιμων επιπέδων κατανάλωσης ενέργειας στον τομέα των μεταφορών και μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στον τομέα των μεταφορών.

³⁷ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006), οπ. παρ. σ.σ 10-11

- Μείωση των εκπομπών ρύπων στον τομέα των μεταφορών σε επίπεδα που ελαχιστοποιούν τις συνέπειες για την ανθρώπινη υγεία και /ή το περιβάλλον.
- Εξασφάλιση ισόρροπης στροφής προς φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους μεταφορών, ώστε να διαμορφωθεί ένα βιώσιμο σύστημα μεταφορών και μετακινήσεων.
- Μείωση της ηχορύπανσης στην πηγή και μέσω μέτρων περιορισμού προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα συνολικά επίπεδα έκθεσης ελαχιστοποιούν τις συνέπειες για την υγεία.
- Εκσυγχρονισμός του πλαισίου της ΕΕ που διέπει τις δημόσιες μεταφορές επιβατών προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά τους μέχρι το 2010. Σύμφωνα με την στρατηγική της ΕΕ για τις εκπομπές CO₂ από τα ελαφρά εμπορικά οχήματα, πρέπει να επιτευχθούν για τα καινούργια οχήματα κατά μέσον όρο εκπομπές CO₂ 140 g/km μέχρι το 2008/09 και 120 g/km μέχρι το 2012.
- Μέχρι το 2010 μείωση κατά το ήμισυ των θανάτων από οδικά ατυχήματα σε σχέση με το 2000.
Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:
 - Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα λάβουν μέτρα για τη βελτίωση των οικονομικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων όλων των τρόπων μεταφοράς και, οσάκις απαιτείται, μέτρα που θα οδηγήσουν σε στροφή από τις οδικές στις σιδηροδρομικές, τις πλωτές και τις δημόσιες μεταφορές επιβατών καθώς και σε μείωση της έντασης των μεταφορών μέσω νέου σχεδιασμού των μεθόδων παραγωγής και εφοδιασμού καθώς και αλλαγής της συμπεριφοράς σε συνδυασμό με καλύτερη διασύνδεση των διαφόρων μέσων μεταφοράς.
 - Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση στον τομέα των μεταφορών χρησιμοποιώντας οικονομικώς αποδοτικά μέσα.
 - Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν εναλλακτικές λύσεις στις οδικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των διευρωπαϊκών δικτύων και των διατροπικών συνδέσεων για τις μεταφορές εμπορευμάτων, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής των μέτρων που

προβλέπονται στο πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής για τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές «ΝΑΪΑΔΕΣ» και το πρόγραμμα «Marco Polo II».

- Η Επιτροπή θα συνεχίσει να εξετάζει την εισαγωγή τελών χρήσης για όλα τα είδη μεταφορών, εκμεταλλευόμενη τις νέες ευκαιρίες που προκύπτουν από τις νέες τεχνολογίες στους τομείς των δορυφόρων, των πληροφοριών και της επικοινωνίας. Στο πλαίσιο της οδηγίας για το ευρωπαϊκό αυτοκόλλητο σήμα (Eurovignette), η Επιτροπή θα παρουσιάσει, το αργότερο το 2008, ένα γενικά εφαρμόσιμο, διαφανές και συνεκτικό πρότυπο για την αξιολόγηση όλων των εξωτερικών δαπανών, το οποίο θα χρησιμεύσει ως βάση για τον μελλοντικό υπολογισμό των τελών χρήσης υποδομών.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν να εξεύρουν αποτελεσματικές και συνολικές λύσεις για τον περιορισμό των βλαβερών επιπτώσεων των διεθνών θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών. Με στόχο τη μείωση κατά το ήμισυ των θανάτων και τη μείωση των τραυματισμών από οδικά ατυχήματα, πρέπει να αυξηθεί η οδική ασφάλεια μέσω βελτίωσης των οδικών υποδομών, βελτίωσης της ασφάλειας των οχημάτων, προώθησης κοινών εκστρατειών ευαισθητοποίησης με στόχο την αλλαγή της οδικής συμπεριφοράς καθώς και της προώθησης της διασυνοριακής επιβολής του νόμου.
- -Σύμφωνα με τη θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, οι τοπικές αρχές θα πρέπει να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν σχέδια και συστήματα αστικών μεταφορών λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνικές κατευθύνσεις που θέσπισε η Επιτροπή το 2006 και εξετάζοντας τη δυνατότητα στενότερης συνεργασίας μεταξύ των πόλεων και των περιφερειακών περιοχών.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα αναπτύξουν μια μακροπρόθεσμη και συνεκτική ενωσιακή στρατηγική για τα καύσιμα.

2.13.3 Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή

Γενικός στόχος: Προώθηση μεθόδων βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής

Επιχειρησιακοί στόχοι:

- Προώθηση βιώσιμων μεθόδων κατανάλωσης και παραγωγής, κατευθύνοντας την κοινωνική και την οικονομική ανάπτυξη εντός των ορίων αντοχής των οικοσυστημάτων και αποσυνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- Βελτίωση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων για τα προϊόντα και τις τεχνολογίες και ενθάρρυνση της υιοθέτησής τους από τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές.
- Επιδίωξη μέχρι το 2010 μέσου επιπέδου Οικολογικών Δημόσιων Συμβάσεων στην ΕΕ ίσου με αυτό που έχει ήδη επιτευχθεί από τα κράτη μέλη με τις καλύτερες επιδόσεις.
- Η ΕΕ θα πρέπει να επιδιώξει την αύξηση του συνολικού της μεριδίου στην παγκόσμια αγορά περιβαλλοντικών τεχνολογιών και οικολογικών καινοτομιών.

Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:

- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα διερευνήσουν ενδεχόμενες ειδικές δράσεις για την καθιέρωση πλέον βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής στην ΕΕ και σε παγκόσμια κλίμακα, ιδίως μέσω της διαδικασίας του Μαρακές στο πλαίσιο του ΟΗΕ και της Επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή θα προτείνει μέχρι το 2007 σχέδιο δράσης της ΕΕ για βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή, το οποίο θα βοηθά στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των εμποδίων που τίθενται στη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, θα εξασφαλίζει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των διαφόρων συναφών πολιτικών και θα συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών και θα αλλάξει μη αειφόρες καταναλωτικές συνήθειες.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσέλθουν σε διάλογο με τις επιχειρήσεις και τους ενεχόμενους φορείς προκειμένου να καθοριστούν περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί στόχοι επιδόσεων για τα προϊόντα και τις διεργασίες.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα θεσπίσουν διαρθρωμένη διαδικασία για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και πραγματογνωμοσύνης σχετικά με τις Οικολογικές Δημόσιες Συμβάσεις λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες προώθησης αυτών των συμβάσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η

Επιτροπή θα διευκολύνει την τακτική αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ των επιδόσεων των οικολογικών δημόσιων συμβάσεων, σύμφωνα με μεθοδολογία αξιολόγησης βασισμένη σε συμπεφωνημένες και αντικειμενικές παραμέτρους, και θα εξετάσει από κοινού με τα κράτη μέλη τον καλύτερο τρόπο με τον οποίο μπορούν να προωθηθούν οι συμβάσεις αυτές για άλλες σημαντικές ομάδες προϊόντων μέχρι το 2007.

- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα εντείνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση και τη διάδοση κοινωνικών και οικολογικών καινοτομιών και περιβαλλοντικών τεχνολογιών, μεταξύ άλλων μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς προκειμένου να δημιουργηθούν νέες οικονομικές ευκαιρίες και νέες αγορές.
- Η Επιτροπή θα προτείνει την επέκταση του συστήματος επισήμανσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων από τις ηλεκτρικές συσκευές και τα οχήματα σε άλλες κατηγορίες επιβλαβών για το περιβάλλον προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων προϊόντων με υψηλό περιβαλλοντικό αντίκτυπο.
- Τα κράτη μέλη πρέπει να υποστηρίξουν ενημερωτικές εκστρατείες εμπορικών και άλλων οργανώσεων για την προώθηση βιώσιμων προϊόντων, μεταξύ άλλων προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας και θεμιτού εμπορίου καθώς και φιλικών για το περιβάλλον προϊόντων.

2.13.4 Διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων

Γενικός στόχος: Βελτίωση της διαχείρισης και αποφυγή της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, αναγνωρίζοντας την αξία των υπηρεσιών του οικοσυστήματος

Επιχειρησιακοί στόχοι :

- Βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων με σκοπό τη μείωση της συνολικής χρήσης μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της χρήσης πρώτων υλών και ως εκ τούτου χρήση ανανεώσιμων φυσικών πόρων με ρυθμό που δεν υπερβαίνει την ικανότητα αναπαραγωγής τους.

- Επίτευξη και διατήρηση ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, βελτιώνοντας την απόδοση της χρήσης των πόρων, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης οικονομικά αποτελεσματικών καινοτομιών.
- Βελτίωση της διαχείρισης και αποφυγή της υπερεκμετάλλευσης ανανεώσιμων φυσικών πόρων όπως οι αλιευτικοί πόροι, η βιοποικιλότητα, το νερό, ο αέρας, το έδαφος και η ατμόσφαιρα, ανασύσταση υποβαθμισμένων θαλάσσιων οικοσυστημάτων μέχρι το 2015 σύμφωνα με το πρόγραμμα του Γιοχάνεσμπουργκ (2002) συμπεριλαμβανομένης της επίτευξης της μέγιστης απόδοσης στον τομέα της αλιείας μέχρι το 2015.
- Αναστολή της απώλειας βιοποικιλότητας και συμβολή σε σημαντική μείωση του ρυθμού απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως μέχρι το 2010.
- Αποτελεσματική συμβολή στην επίτευξη των τεσσάρων γενικών στόχων των Ηνωμένων Εθνών για τα δάση μέχρι το 2015.
- Αποφυγή της παραγωγής αποβλήτων και ενίσχυση της αποτελεσματικής χρήσης φυσικών πόρων μέσω εφαρμογής της έννοιας της συνεκτίμησης του κύκλου ζωής και προώθησης της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.

Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:

- Στον τομέα της γεωργίας και της αλιείας τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα καταβάλουν περαιτέρω προσπάθειες μέσω των νέων προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου, της αναθεωρημένης κοινής αλιευτικής πολιτικής, των νέων νομοθετικών πλαισίων για τη βιολογική γεωργία και την καλή διαβίωση των ζώων καθώς και του σχεδίου δράσης για τη βιομάζα.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να βασιστούν στη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, την οποία θα πρέπει να συμπληρώσουν με ορισμένους στόχους και μέτρα σε επίπεδο ΕΕ. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος θα πρέπει να υποστηρίξει τη μέτρηση της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων.
- Η βιώσιμη διαχείριση των δασών θα ενισχυθεί μέσω της θέσπισης το 2006 Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για τα Δάση και της σύμπραξης της Κοινότητας στην

Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη, μεταξύ άλλων και στην εφαρμογή των αποφάσεών της.

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ολοκληρώσουν το δίκτυο Natura 2000, καθώς και να ορίσουν τις θαλάσσιες περιοχές. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάγκη βελτιωμένης εφαρμογής τόσο του Natura 2000 όσο και της προστασίας των ειδών και των πολιτικών διαχείρισης.
- Τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα τόσο όσον αφορά την ευρωπαϊκή όσο και την παγκόσμια διάστασή της (Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα), σε συνεργασία δε με την Επιτροπή, να λάβουν μέτρα για τον προσδιορισμό και την εφαρμογή δράσεων προτεραιότητας προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ανακοπής της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2010 και για το μετέπειτα μέλλον.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν για τη βελτίωση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης.
- Με βάση την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής για τις υποθέσεις σχετικά με τη θάλασσα, από το 2008 και εφεξής θα υιοθετούνται πιο βιώσιμες και ολοκληρωμένες πολιτικές για τους ωκεανούς και τις θάλασσες.

2.13.5 Κοινωνική ένταξη, δημογραφία και μετανάστευση³⁸

Γενικός στόχος: Δημιουργία μιας κοινωνίας κοινωνικής ένταξης με συνυπολογισμό της αλληλεγγύης μεταξύ και εντός των γενεών και εξασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών ως προϋπόθεση διαρκούς προσωπικής ευημερίας

Επιχειρησιακοί στόχοι:

- Επιδίωξη του ενωσιακού στόχου σύμφωνα με τον οποίο πρέπει να γίνουν διαβήματα για να υπάρξει αποφασιστικός αντίκτυπος στη μείωση των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό έως το 2010

³⁸ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006). οπ. παρ. σ.σ17-19

ενώ αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη μείωσης της παιδικής φτώχειας.

- Εξασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου κοινωνικής και εδαφικής συνοχής σε ενωσιακό επίπεδο και στα κράτη μέλη καθώς και σεβασμός της πολιτιστικής πολυμορφίας.
- Υποστήριξη των κρατών μελών στις προσπάθειές τους να εκσυγχρονίσουν την κοινωνική προστασία ενόψει των δημογραφικών αλλαγών.
- Σημαντική αύξηση της συμμετοχής γυναικών και εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας σύμφωνα με καθορισμένους στόχους, καθώς και αύξηση της απασχόλησης μεταναστών έως το 2010.
- Περαιτέρω ανάπτυξη πολιτικής μετανάστευσης της ΕΕ, συνοδευόμενη από πολιτικές για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών και των οικογενειών τους, με συνυπολογισμό της οικονομικής διάστασης της μετανάστευσης.
- Μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στους εργαζομένους και στις οικογένειές τους.
- Προώθηση αύξουσας απασχόλησης νέων. Ενίσχυση των προσπαθειών για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης σε 10% και την εξασφάλιση ότι τουλάχιστον το 85% των νέων ηλικίας 22 ετών έχουν ολοκληρώσει το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έως το τέλος του 2007, όλοι οι νέοι που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο και είναι άνεργοι πρέπει να λαμβάνουν προσφορά θέσης εργασίας, μαθητείας, πρόσθετης κατάρτισης ή άλλου μέτρου απασχολησιμότητας εντός έξι μηνών, και εντός 4 μηνών το πολύ έως το 2010.

Αύξηση της συμμετοχής ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής :

- Βάσει των νέων στόχων και μεθόδων εργασίας για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη που ενστερνίσθηκε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο 2006, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα συνεχίσουν τη συνεργασία τους χρησιμοποιώντας την ανοικτή μέθοδο συντονισμού (ΑΜΣ). Στη συνάρτηση αυτή, η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα λάβουν επίσης τα απαραίτητα μέτρα για την ταχεία και σημαντική μείωση της παιδικής φτώχειας και θα επιδιώξουν να προσφέρουν

ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το κοινωνικό πλαίσιο, το φύλο ή τυχόν αναπηρίες.

- Βάσει της ανακοίνωσης με τίτλο «Κοινωνικές Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας», η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για να εξασφαλίζουν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική ένταξη και συνοχή, και υποστηρίζουν τους στόχους της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα συνεχίσουν επίσης τις εργασίες σχετικά με την περαιτέρω διασάφηση του αντίκτυπου του κοινοτικού δικαίου στις κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.
- Τα κράτη μέλη θα συνεχίσουν την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία. Στο πλαίσιο του διαρθρωμένου διαλόγου με τους νέους που διεξάγεται κατά τη διάρκεια κάθε Προεδρίας, οργανώσεις που ασχολούνται ενεργά με τον τομέα της ευρωπαϊκής πολιτικής για τους νέους, μεταξύ άλλων το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τη Νεολαία, θα πρέπει να προσκαλούνται να συμβάλλουν προκειμένου για ζητήματα σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη που ενδιαφέρουν τους νέους στο πλαίσιο της προετοιμασίας του εν λόγω διαλόγου μεταξύ νέων και κυβερνήσεων.
- Τα κράτη μέλη και η ΕΕ θα εφαρμόσουν το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων που συμφωνήθηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο 2006.
- Λαμβανομένης υπόψη της γήρανσης των πληθυσμών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η αειφορία και η επάρκεια των συντάξεων θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό ζήτημα για τις επόμενες δεκαετίες. Η ΕΕ θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών να εκσυγχρονίσουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και να εξασφαλίσουν την αειφορία τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μειώσουν το δημόσιο χρέος με ικανοποιητικό ρυθμό, αυξάνοντας την απασχόληση και την παραγωγικότητα, καθώς και μεταρρυθμίζοντας τα συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και μακροχρόνιας παρουσίας.
- Το 2006, η Επιτροπή θα εγκρίνει ανακοίνωση σχετικά με το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης, η οποία θα εξετάζει με ποιο τρόπο η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη να ανταποκριθούν στις δημογραφικές προκλήσεις που

αντιμετωπίζουν, κυρίως με την προαγωγή στρατηγικών ενεργού και υγιούς γήρατος, συμφιλίωσης της εργασίας με την οικογενειακή ζωή, βελτίωσης των συνθηκών των οικογενειών, λαμβανομένης επίσης υπόψη της συμβολής της μετανάστευσης.

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλύσουν τις ενδεχόμενες συνέπειες της δημογραφικής αλλαγής για τη χρήση της γης και την κατανάλωση πόρων και ενέργειας, καθώς και για την κινητικότητα, και να τις λάβουν υπόψη στο πλαίσιο του προγραμματισμού και των επενδύσεων σε όλα τα επίπεδα.
- Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα εξακολουθήσουν να εκπονούν ενωσιακή πολιτική μετανάστευσης, συνοδευόμενη από πολιτικές για την ενίσχυση της ένταξης μεταναστών και των οικογενειών τους, ιδίως μέσω του σχεδίου πολιτικής για τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών εισδοχής. Θα εντείνουν τη συνεργασία με τρίτες χώρες και θα επιδιώξουν κοινές αντιδράσεις όσον αφορά τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών. Το 2006, η Επιτροπή θα υποβάλει ανακοίνωση σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες στο πλαίσιο της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης.

2.13.6 Παγκόσμια φτώχεια και προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης³⁹

Γενικός στόχος : Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μέριμνα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της Επιχειρησιακοί στόχοι:

-Επίτευξη σημαντικής προόδου όσον αφορά την υλοποίηση των δεσμεύσεων της ΕΕ σχετικά με διεθνώς συμφωνημένους στόχους, ειδικότερα δε εκείνους που περιέχονται στη Δήλωση της Χιλιετίας και εκείνους που απορρέουν από την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 και συναφείς διαδικασίες όπως η Συναίνεση του Μοντερέυ για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Ντόχα και η Δήλωση του Παρισιού για την Εναρμόνιση της Βοήθειας.

³⁹ Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε. (2006). οπ. παρ. σ.σ 20-21

-Συμβολή στη βελτίωση της διεθνούς περιβαλλοντικής διαχείρισης (IEG), ιδίως στο πλαίσιο της συνέχειας των πορισμάτων της Διάσκεψης Κορυφής του 2005, και στην ενίσχυση πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών.

-Αύξηση του όγκου της βοήθειας στο 0,7% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) έως το 2015, με ενδιάμεσο στόχο 0,56% το 2010.

i) Τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη επιτύχει επίπεδο 0,51% ΕΑΒ/ΑΕΕ, αναλαμβάνουν, στα πλαίσια των οικείων χρηματοδοτικών διαδικασιών, να καλύψουν αυτό το επίπεδο μέχρι το 2010, ενώ εκείνα που έχουν ήδη υπερβεί το επίπεδο αυτό αναλαμβάνουν να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους.

ii) Τα κράτη μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ μετά το 2002 και δεν έχουν επιτύχει επίπεδο 0,17% ΕΑΒ/ΑΕΕ, θα επιδιώξουν, στα πλαίσια των οικείων δημοσιονομικών καταναμητικών διαδικασιών, να αυξήσουν την ΕΑΒ τους προκειμένου να φθάσουν το επίπεδο αυτό μέχρι το 2010, ενώ εκείνα που έχουν ήδη υπερβεί το επίπεδο αυτό αναλαμβάνουν να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους.

iii) Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν να επιτύχουν το στόχο 0,7% ΕΑΒ/ΑΕΕ μέχρι το 2015, ενώ εκείνα που έχουν ήδη επιτύχει το στόχο αυτό, δεσμεύονται να εξακολουθήσουν να υπερβαίνουν το ποσοστό αυτό, τα δε κράτη μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ μετά το 2002 θα επιδιώξουν να αυξήσουν σε ποσοστό 0,33% το ΕΑΒ/ΑΕΕ τους έως το 2015.

-Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, σύμφωνα με το προοίμιο της Συμφωνίας του Μαρακές για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η οποία θέτει την αειφόρο ανάπτυξη ως έναν από τους κυριότερους στόχους της.

-Αύξηση της αποτελεσματικότητας, της συνοχής και της ποιότητας των πολιτικών παροχής βοήθειας της ΕΕ και των κρατών μελών κατά την περίοδο 2005-2010.

-Συνυπολογισμός ζητημάτων σχετικών με την αειφόρο ανάπτυξη σε όλες τις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, καθιστώντας τη μεταξύ άλλων στόχο πολυμερούς και διμερούς συνεργασίας για την ανάπτυξη. Οι δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής :

-Εφαρμογή της ενωσιακής πρωτοβουλίας «Νερό για τη Ζωή», της ενωσιακής πρωτοβουλίας για την ενέργεια με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και του Συνασπισμού του Γιοχάνεσμπουργκ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής προσέγγισης για τη διεθνή διαχείριση των χημικών ουσιών (SAICM).

-Ανάπτυξη κοινού πλαισίου προγραμματισμού της ΕΕ, με περισσότερες κοινές δράσεις και συγχρηματοδότηση σχεδίων και αύξηση της συνοχής μεταξύ αναπτυξιακών και άλλων πολιτικών. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της βοήθειας θα μπορούσαν να αυξηθούν, μεταξύ άλλων, μέσω αποτελεσματικής δημοσιονομικής υποστήριξης, μείωσης του χρέους και αποδέσμευσης της βοήθειας.

-Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να εφαρμόσουν τις ενωσιακές στρατηγικές όσον αφορά την Αφρική, τη Λατινική Αμερική και τον Ειρηνικό.

-Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα εντείνουν τις προσπάθειες προκειμένου η παγκοσμιοποίηση να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη, με την ενίσχυση των προσπαθειών όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και επενδύσεων ως εργαλείο για την επίτευξη μιας γνήσιας παγκόσμιας αειφόρου ανάπτυξης. Στη συνάρτηση αυτή, η ΕΕ θα πρέπει να συνεργασθεί με τους εμπορικούς εταίρους της για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών προτύπων και να αξιοποιήσει στο έπακρο τις συμφωνίες εμπορίου ή συνεργασίας σε περιφερειακό ή διμερές επίπεδο για τον σκοπό αυτό.

-Οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να υποστηρίζονται από επενδύσεις μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της Εταιρικής Σχέσης ΕΕ-Αφρικής για Έργα Υποδομής. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα πρέπει να κρίνει τις δανειοδοτικές της πράξεις με γνώμονα και τη συμβολή τους στην επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας και της αειφόρου ανάπτυξης.

-Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να συνεργασθούν για την προώθηση της θέσης της ΕΕ όσον αφορά τη μετατροπή του Περιβαλλοντικού Προγράμματος του ΟΗΕ σε ειδικευμένο όργανο του ΟΗΕ ή Οργάνωση των Πνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEO), που θα εδρεύει στο Ναϊρόμπι και θα διαθέτει μια ενισχυμένη εντολή και σταθερή, επαρκή και προβλέψιμη χρηματοδότηση.

Στο ασαφές και πολύπλοκο πλαίσιο της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί αναμφισβήτητα μια δύναμη προόδου στην κατεύθυνση της Βιώσιμης ανάπτυξης. Παρά τις σημαντικές καθυστερήσεις και υπαναχωρήσεις που καταγράφηκαν στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων που μεσολάβησαν από τη διάσκεψη στο Ρίο, οι αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν αποτυπωθεί σε όλα τα επίσημα κείμενα της ΕΕ, ενώ τελευταία αναπτύσσεται ένα συνεκτικό πλέγμα δράσεων και πολιτικών που επιχειρούν να δώσουν ουσιαστική υπόσταση στο όραμα της βιωσιμότητας.

Οι εξελίξεις αυτές δείχνουν ότι ο στόχος της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για τον 21^ο αιώνα. Παρά τις οποίες αντιδράσεις και αναμενόμενες καθυστερήσεις έχει πλέον διαμορφωθεί ένα πλαίσιο που προωθεί και επιβάλλει μια εκ βάθρων αναθεώρηση των προτεραιοτήτων της πολιτικής των κυβερνήσεων των χωρών μελών, αλλά και μια ουσιαστική αλλαγή στις κυρίαρχες συμπεριφορές παραγωγών και καταναλωτών. Η Ευρώπη απάντησε θετικά στην παγκόσμια πρόκληση. Στη βάση αυτής της απάντησης οι χώρες της Ε.Ε καλούνται τώρα να προσδιορίσουν τη δική τους ιδιαίτερη συμβολή στον κοινό στόχο και να διατυπώσουν τις Εθνικές στρατηγικές της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 3: Η ελληνική πραγματικότητα και το παράδειγμα της κοινότητας Ανάβρας.

Στο συγκεκριμένο μέρος της εργασίας θα μελετήσουμε τους τρόπους με τους οποίους εντάσσεται η Ελλάδα στο διεθνές πλαίσιο και στις δράσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη και την εξειδίκευση της συγκεκριμένης προβληματικής στην ελληνική πραγματικότητα. Τέλος θα ασχοληθούμε με την μελέτη της κοινότητας Ανάβρας που αποτελεί ένα πετυχημένο παράδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης στον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πολύτιμες πληροφορίες για την μελέτη της συγκεκριμένης περίπτωση θα αντλήσουμε από τα παράρτημα που περιέχει συνέντευξη με τον πρόεδρο της κοινότητας και υπεύθυνο για το αιολικό της πάρκο.

3.1 Το εθνικό σημείο εκκίνησης

Με δεδομένο το πλαίσιο που διαμορφώνεται από την ενεργοποίηση της διεθνούς κοινότητας και τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρείται να προσδιορισθεί η ιδιαίτερη συμβολή της Ελλάδας για την προώθηση της βιώσιμης Ανάπτυξης. Μια τέτοια τοποθέτηση δεν μπορεί παρά να στηριχθεί στην ανάλυση των ιδιαίτερων συνθηκών στη χώρα, έτσι ώστε να γίνει εφικτός ο προσδιορισμός των ευθυνών της σε σχέση με τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα, αλλά και οι δυνατότητες αποτελεσματικής τους αντιμετώπισης. Η ανάλυση αυτή επιχειρεί να εφαρμόσει στην πράξη της αρχές της συνευθυνης και της δίκαιης κατανομής βαρών, όπως ορίζεται και στο άρθρο 23 της σύμβασης πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική μεταβολή: 'on the basis of equity and in accordance with their common but differentiated responsibilities and respective capabilities'.

3.2 Άξονες Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Οι άξονες μιας Εθνικής Στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη δημιουργούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διορθωθεί ένα συνεκτικό πρόγραμμα δράσης, αντίστοιχο των προκλήσεων που τίθενται σε παγκόσμιο επίπεδο, συμβατό με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής στρατηγικής και προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες της χώρας.

Ένα σημαντικό βήμα επομένως για την κατάστροφη μιας εθνικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί η αποσαφήνιση γενικών κατευθυντήριων αρχών, καθώς και ο καθαρισμός προτεραιοτήτων στη βάση των χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας, κοινωνίας και των σημαντικότερων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

3.3 Γενική τοποθέτηση⁴⁰

Η Ελλάδα παρακολουθεί εντατικά και συμβάλλει στις διεθνείς και κοινοτικές περιβαλλοντικές εξελίξεις. Συμμετέχει σε όλες τις σχετικές διαδικασίες και υποβάλλει ετησίως εθνικές εκθέσεις στην επιτροπή βιώσιμης ανάπτυξης (CSD) του ΟΗΕ σχετικά με

⁴⁰ Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. 25 σελ.

την εφαρμογή της Agenda 21. Επιπλέον ενστερνίζεται το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, δραστηριοποιείται τόσο σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό (Μεσόγειος Μαύρη θάλασσα) και διεθνές επίπεδο, προσβλέποντας σε μια δίκαιη και βιώσιμη κοινωνία πολιτών, διασφαλίζοντας την ποιότητα του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και στηρίζοντας τις πρωτοβουλίες της διεθνούς κοινότητας.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο σύνταγμα του 2001 (άρθρο 24, παρ. 1) ‘ Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της βιωσιμότητας...’

Σήμερα η Ελλάδα είναι έτοιμη να υιοθετήσει μια εθνική στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης που αποσκοπεί στην ισόρροπη εξυπηρέτηση όλων εκείνων των παραμέτρων που καθορίζουν την κοινωνική ευημερία σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον :

- Την οικονομική παράμετρο, με έμφαση στην ενισχύσει η της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας και την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπογενων πόρων.
- Την κοινωνική παράμετρο, με έμφαση στην καταπολέμηση της ανεργίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.
- Την περιβαλλοντική παράμετρο, με έμφαση στην προστασία των φυσικών αποθεμάτων της χώρας και στη μείωση των πιέσεων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Αντίθετα προς την παραδοσιακή προσέγγιση που βλέπει την προστασία του περιβάλλοντος να αντιτίθεται στη μεγέθυνση και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και κατά συνέπεια να απειλεί την κοινωνική ευημερία, σήμερα πληθαίνουν οι θεωρητικές προσεγγίσεις αλλά και τα πραγματικά παραδείγματα από την αγορά που ενισχύουν την αντίληψη μιας στρατηγικής θετικού αθροίσματος (win-win strategy). Δηλαδή, η επιβολή περιβαλλοντικών περιορισμών οφειλή να είναι αμοιβαία επωφελής, τόσο για το κοινωνικό σύνολο που θα απολαμβάνει καθαρότερο περιβάλλον, όσο και για τους παραγωγούς της ρύπανσης που στην προσπάθεια

συμμορφώσεις με τους περιορισμούς αυτούς προωθούν δράσεις που οδηγούν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση του συνόλου των πόρων τους. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι με τον κατάλληλο σχεδιασμό η απασχόληση όχι μόνο δεν απειλείται, αλλά αντίθετα,, οδηγούμαστε στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, καθώς και στον τομέα παροχής υπηρεσιών.

Αποτελεί πλέον σταθερή πεποίθηση των Ελληνικών κυβερνήσεων ότι η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά τη μεγάλη πρόκληση για το νέο αιώνα, παρέχοντας μια μοναδική ευκαιρία για την υπέρβαση των αδυναμιών του παρελθόντος και για τη διασφάλιση κοινωνικής ευημερίας και υψηλής ποιότητας ζωής στους σημερινούς Έλληνες πολίτες αλλά και στις επερχόμενες γενιές.

Ήδη, οι πολιτικές και τα προγράμματα δράσης που καταρτίζονται και με την ευκαιρία της αξιοποίησης των κονδυλίων των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων κινούνται σταθερά προς αυτή την κατεύθυνση. Η εθνική στρατηγική για τη Βιώσιμη ανάπτυξη αποσκοπεί να συντονίσει και να ολοκληρώσει αυτές τις πολιτικές εντάσσοντας της σε ένα μακροπρόθεσμο και αποτελεσματικό σχεδιασμό.

3.4 Σχέδιο για την ανάπτυξη⁴¹

Η ανάπτυξη αυτή δεν επιτυγχάνεται με αυτοματισμούς. Απαιτείται συγκροτημένο σχέδιο και οδικός χάρτης πορείας. Βασικά στοιχεία είναι:

- Όραμα, σαφής και συνεπής πολιτική βούληση, διαμόρφωση κοινωνικών συμμαχιών, συγκρούσεις και ρήξεις με μεγαλύτερα ή μικρότερα συμφέροντα όταν απαιτείται
- Επιτελική και στρατηγική λειτουργία του κράτους για τη διαμόρφωση του πλαισίου, των κατευθύνσεων, των εργαλείων και των μηχανισμών για την προώθησή της
- Δημιουργία κατάλληλων δομών σε επίπεδο κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης
- Οικονομικά εργαλεία με κυριότερα τη συστηματική αξιοποίηση των δημοσίων επενδύσεων (ιδιαίτερα του ΕΣΠΑ) και μέτρα στήριξης της πράσινης επιχειρηματικότητας (επιχορηγήσεις, διευκόλυνση στην πρόσβαση κεφαλαίων, μέσω συστήματος εγγυοδοσίας τραπεζικών δανείων, φορολογικά μέτρα κλπ)

⁴¹ Βασενχόβεν Α. et. al. , (2009), *Πράσινη Ανάπτυξη*, Ίσταμε, σ.σ 36-37

- Συστηματική και στοχευόμενη υποστήριξη της έρευνας
- Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης είναι προφανώς αναγκαίες τεχνικές και τεχνολογικές αλλαγές και προσαρμογές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι:
 - η καθαρή και καθαρότερη ενέργεια (ΑΠΕ, φυσικό αέριο κλπ),
 - η εξοικονόμηση ενέργειας (ενεργειακός σχεδιασμός κτιρίων, προσαρμογές στη βιομηχανία κλπ)
 - ο φιλικός προς το περιβάλλον σχεδιασμός βιομηχανικών προϊόντων (με χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στην επεξεργασία αποβλήτων και με κατεύθυνση τη μείωση των παραγομένων αποβλήτων)
 - η φιλική προς το περιβάλλον γεωργία (με εφαρμογή των ορθών γεωργικών πρακτικών με μείωση της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και εξοικονόμηση νερού)
 - η ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων (με ανάκτηση υλικών με την ανακύκλωση και ενέργειας με την ενεργειακή αξιοποίηση). Υπάρχουν ορισμένα βασικά δεδομένα που καθορίζουν το πλαίσιο, τις προοπτικές και τη δυναμική για την βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα σήμερα. Τα κυριότερα είναι:
 - Τα πολύ μεγάλα περιθώρια για εξοικονόμηση ενέργειας και αξιοποίηση καθαρής και καθαρότερης ενέργειας, με δεδομένη την πολύ υψηλή ενεργειακή ένταση της ελληνικής οικονομίας.
 - Η ανάγκη για ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων με ανάκτηση υλικών (ανακύκλωση) και ενέργειας (ενεργειακή αξιοποίηση).
 - Η ανάγκη επεξεργασίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων και η προοπτική αξιοποίησής τους (ανακύκλωση νερού).
 - Η ανάγκη ορθολογικής διαχείρισης του νερού με εξοικονόμηση και αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών.
 - Η δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων με διατήρηση του περιβάλλοντος και εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός κλπ).
 - Η ανάγκη για εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον και οι αυξανόμενες απαιτήσεις για προϊόντα ποιότητας.

- Η ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς (μέσα σταθερής τροχιάς, συνδυασμένες μεταφορές κλπ).

Τα παραπάνω δεδομένα πρέπει να αξιολογούνται σε συνάρτηση και με ορισμένα πρόσθετα στοιχεία που συνδέονται με τη συνολική οικονομική κατάσταση στη χώρα:

- Οι περιβαλλοντικές δράσεις αποτελούν βασικό στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής και έτσι υπάρχουν πολύ σημαντικές δυνατότητες χρηματοδότησης τους μέσα από το ΕΣΠΑ που αποτελεί για την περίοδο μέχρι το 2015 την αναπτυξιακή βάση για τη χώρα μας.
- Στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα τα πεδία όπου μπορούν να κατευθυνθούν συντονισμένα δημόσιες επενδύσεις και το περιβάλλον -υπό το φως των διεθνών και ευρωπαϊκών υποχρεώσεων της χώρας- είναι αναμφισβήτητα ένα από αυτά.
- Οι δράσεις διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος έχουν από τη φύση τους χαρακτήρα αποκέντρωσης, τόσο με τη γεωγραφική όσο και με τη διοικητική έννοια του όρου. Η προώθησή τους επομένως αφενός συμβάλλει στη μεταφορά πόρων στην περιφέρεια και αφετέρου δημιουργεί προϋποθέσεις ενίσχυσης των ευθυνών στα περιφερειακά επίπεδα διοίκησης (Περιφέρεια και Τοπική Αυτοδιοίκηση), συμβάλλοντας έτσι στη δημοκρατική αναδιοργάνωση της χώρας.
- Στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, ιδίως μάλιστα στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης, αποκτά μεγάλη σημασία η ανάπτυξη τεχνογνωσίας ανταγωνιστικής σε διεθνές επίπεδο. Με δεδομένη μάλιστα την ενιαία μορφή σε παγκόσμιο επίπεδο των περιβαλλοντικών προβλημάτων και κυρίως των τεχνικών αντιμετώπισής τους, η τεχνογνωσία στον τομέα του περιβάλλοντος μπορεί να αποτελέσει κατεξοχήν εξαγωγίμο προϊόν.

3.5 Βασικές αρχές και κανόνες περιβαλλοντικής πολιτικής⁴²

⁴² Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε σ.σ 26-27

Με δεδομένη την ισότιμη θέση της περιβαλλοντικής συνιστώσας της βιώσιμης ανάπτυξης, δίπλα στην οικονομική και κοινωνική συνιστώσα, οι αρχές μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συμπεριλάβουν και να αναδείξουν τις βασικές αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής. Οι αρχές αυτές είναι :

- Αρχή της πρόληψης : Η περιπλοκότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η ενίοτε αβεβαιότητα ως προς την αδράνεια και πολύ περισσότερο την απουσία δράσης για την πρόληψη τους. Αντίθετα, επιβάλλεται η έγκαιρη και αποτελεσματική τους αντιμετώπιση, ιδιαίτερα αν οι ενδεχόμενες επιπτώσεις είναι μη αντιστρεπτές και απειλούν τη δημόσια υγεία και την ισορροπία των οικοσυστημάτων. Πάνω στην αρχή της πρόληψης (precaution principle) οικοδομήθηκαν άλλωστε και οι πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και προστασίας της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Αρχή (ο ρυπαιών πληρώνει) : Η αδυναμία των μηχανισμών της αγοράς να εσωτερικεύσουν το κόστος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, έχει ως συνέπεια το κόστος αυτό να διέρχεται στην κοινωνία επιβαρύνοντας τα θύματα και όχι τους υπεύθυνους για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Στο βαθμό που δεν γίνεται εφικτή η αποτίμηση και εσωτερικεύση του εξωτερικού περιβαλλοντικού κόστους, οι τιμές δεν στέλνουν το σωστό σήμα στην αγορά, ενθαρρύνοντας έτσι συμπεριφορές εχθρικές προς το περιβάλλον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη από το 4^ο περιβαλλοντικό πρόγραμμα δράσης έχει υπογραμμίσει τη σημασία εφαρμογής της αρχής (ο ρυπαιών πληρώνει) ενώ τόσο η συνθήκη του Άμστερνταμ, όσο και η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη που υιοθέτησε στο Γκετεμποργκ τονίζουν την ανάγκη για « εξασφάλιση της ορθότητας των τιμών της αγοράς», η οποία θα πρέπει να αντικατοπτρίζει καλύτερα το πραγματικό κόστος από τις διάφορες δραστηριότητες και να παρέχει ισχυρότερα κίνητρα στους καταναλωτές και τους παραγωγούς σε κάθε τους απόφαση σχετικά με προϊόντα και υπηρεσίες.
- Αρχή της ισότητας και συνευθυνης : Η κατανομή βαρών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων θα πρέπει να λάβει υπόψη της τόσο το μερίδιο ευθύνης όσο και τις δυνατότητες κάθε πλευράς να

συμμετάσχει στην επίλυση τους. Η αρχή αυτή, που σε διεθνές επίπεδο έχει βρει εφαρμογή παρά της επιμέρους αδυναμίες στον τρόπο ερμηνείας της ισότητας στην αντιμετώπιση της κλιματικής μεταβολής είναι αναγκαίο να εξειδικευθεί και σε εθνικό επίπεδο έτσι ώστε να διασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση, και παράλληλα να αποτραπεί η δημιουργία δευτερογενών προβλημάτων (κλείσιμο ή μετανάστευση επιχειρήσεων, ανεργία κλπ) με σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία..

Στο πλαίσιο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, οι αρχές αυτές έχουν εξειδικευθεί και συμπληρωθεί από ένα σύνολο κανόνων που συνοπτικά έχουν ως εξής :

- Αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την περιβαλλοντική υποβάθμιση: Η βασική πρόκληση που θέτει η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η ανατροπή της παραδοσιακής θεώρησης που βλέπει την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική μεγέθυνση ως δυο σαφώς ανατιθέμενους στόχους. Η αναγκαία συμβατότητα επιβάλει τον περιορισμό των εγγενών ανεπιθύμητων παρενεργειών της παραγωγικής διαδικασίας και κατά κύριο λόγο στηρίζεται στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Υπ' αυτήν την έννοια, η υποστήριξη της επιστημονικής ερευνάς και των εφαρμογών της οφείλει να αποτελεί προτεραιότητα. Σε κάθε περίπτωση, η οικονομική ανάπτυξη οφείλει να πραγματοποιείται χωρίς αντίστοιχη άνοδο του επιπέδου της ανάλωσης φυσικών πόρων και της ρύπανσης του περιβάλλοντος.
- Τομεακή ενσωμάτωση : Η νέα αυτή αρχή απορρέει από τον ίδιο τον ορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης, ως συνιστάμενης τριών διαστάσεων χωρίς σαφή όρια και στεγανά, ενώ αποτελεί και τον τρόπο επίτευξης της επιθυμητής αποσυνδέσεις μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Μεταφραζόμενη σε επίπεδο πολιτικής, η τομεακή ενσωμάτωση βλέπει την περιβαλλοντική πολιτική να διαχέεται και να επηρεάζει τους στόχους και τις προτεραιότητες των

τομεακών πολιτικών και όχι ως ένα ξεχωριστό και εν πολλοίς ανατιθέμενο πεδίο άσκησης πολιτικής.

- Προτεραιότητα στην αποφυγή και όχι στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πιέσεων : Συνδυαζόμενοι και με την αρχή της πρόληψης, η ανάγκη αποφυγής της ρύπανσης δεν ελαχιστοποιεί μόνο τους κίνδυνους από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά και το κόστος που συνεπάγεται η εκ των υστερών αντιμετώπιση της. Με γνωστότερο παράδειγμα τη διαχείριση της ζήτησης στην ενέργεια, όπου η φτηνότερη κιλοβατώρα είναι εκείνη που δεν χρειάζεται να παραχθεί, η αρχή της αποφυγής είναι γενικότερα εφαρμόσιμη σε ένα μεγάλο εύρος παραγωγικών και καταναλωτικών δραστηριοτήτων και μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην εξοικονομήσει φυσικών και οικονομικών πόρων.
- Επίλυση προβλημάτων στην πηγή ή κατά το δυνατόν πλησιέστερα σε αυτήν: έχοντας εφαρμογή ιδιαίτερα στην επεξεργασία και τη διάθεση απόβλητων, αλλά και σε πολλούς άλλους τομείς όπως η διαχείριση υδατικών πόρων η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει ότι η απόσταση τείνει να περιπλέκει τα προβλήματα, ενώ οι τοπικές λύσεις έχουν αυξημένη αποτελεσματικότητα και συγκριτικά μικρότερο κόστος. Οι σημαντικές εθνικές επενδύσεις που έχουν γίνει στον Α και Β βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης δείχνουν ότι αυτή η αρχή της εγγύτητας είναι ευρύτερα αποδεκτή πολιτικά παρότι δεν έχει αξιοποιηθεί στο βαθμό που θα μπορούσε στη διατήρηση των φυσικών πόρων.
- Αναγνώριση και διαχείριση στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας: η βιώσιμη διαχείριση προϋποθέτει την αναγνώριση των ορίων εκμεταλλεύσεις των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων. Η προσέγγιση αυτή αφορά τόσο τους εξαντλησιμους πόρους (π.χ ορυκτά καύσιμα) όσο και τους ανανεώσιμους (π.χ ιχθυαποθέματα) και η εφαρμογή της γίνεται διαφορετικά σε κάθε περίπτωση. Η ίδια η διαδικασία αναγνώρισης της φέρουσας ικανότητας, των ανοχών που

υπεισέρχονται κλπ, συνεπάγεται σημαντική προεργασία, είναι όμως απαραίτητη για τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

3.6 Άξονες εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική αλληλεγγύη

Η ενίσχυση των θεσμών του κοινωνικού κράτους και η προσαρμογή τους στα νέα δεδομένα της μεταβιομηχανικής κοινωνίας και της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας αποτελεί τη μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη στη δεκαετία που διανύουμε. Ειδικότερα για την Ελλάδα, το κοινωνικό κράτος καλείται να διαδραματίσει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής της συνεκτικότητας της κοινωνίας και στην ποιότητα ζωής.

Οι παραδοσιακές μορφές αρωγής, κυρίως μέσω της οικογένειας, τείνουν ολοένα και περισσότερο να υποχωρούν. Κατά συνέπεια επιβάλλεται η αποφασιστικότερη κρατική οργάνωση και παροχή κοινωνικής προστασίας. Ενώ σε παρελθούσες δεκαετίες η κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα μπορούσε να θεωρείται αυτονόητη, τώρα πλέον πρέπει να αποτελεί αυτοτελή στόχο πολιτικής, και μάλιστα στρατηγικής σημασίας.⁴³

3.7 Γενική στρατηγική προσέγγιση

Η οικονομική μεγέθυνση δεν είναι από μόνη της ικανή να περιορίσει τις ανισότητες και τη φτώχεια και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού. Είναι όμως αναγκαία, καθώς επιτρέπει την αύξηση του κοινωνικού πλεονάσματος και ταυτοχρόνως οδηγεί σε αύξηση της απασχόλησης που, με τη σειρά της αποτελεί τον κύριο παράγοντα της κοινωνικής ενσωματώσεως και συμμετοχής. Το κομμάτι των στόχων της κοινωνικής αλληλεγγύης σε ότη αφορά την Ελλάδα εντάσσεται στο ίδιο πλαίσιο και στην ίδια στρατηγική με αυτό της Ε.Ε όπως έχει αναλυθεί σε προηγούμενο κεφαλαίο της συγκεκριμένης εργασίας.⁴⁴

⁴³ Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε 28 σελ.

⁴⁴ Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε 28 σελ.

3.8 ANABPA ένας τόπος που μετέτρεψε τη βιώσιμη αιεφόρο ανάπτυξη από τη θεωρία στην πράξη

Η Ανάβρα είναι ένα μικρό και απομακρυσμένο ορεινό χωριό στο νόμο Μαγνησίας. Απλώνεται στην αγκαλιά των δυτικών πλάγιων της Όρθους, σε υψόμετρο περίπου χιλίων μέτρων, απέχει σαράντα χιλιόμετρα από την κοντινότερη κωμόπολη, τον Αλμυρό Βόλου, και φιλοξενεί εφτακόσιους μόνιμους κάτοικους, οι οποίοι ασχολούνται αποκλειστικά με την κτηνοτροφία. Κατά την εφαρμογή του νόμου «Καποδίστρια», για την συνένωση των δήμων και κοινοτήτων της Ελλάδας, εξαιρέθηκε διότι συγκεντρώνει όλες τις ανάλογες προϋποθέσεις (απομακρυσμένη από τα αστικά κέντρα, ομοιογένεια γεωλογικού αναγλύφου, πληθυσμού, απασχόλησης των κατοίκων κλπ).

3.8.1 Η ιστορία του χωριού⁴⁵

Ο σημερινός οικισμός της Ανάβρας (παλαιά ονομασία Γούρα) χρονολογείται από τον 6ο αι.μ.Χ. Από το 1882 μέχρι το 1914 υπήρξε Δήμος με την ονομασία «Δήμος Οθρους» με πρωτεύουσα τη Γούρα. Από το 1914 μέχρι το 1928 μετατράπηκε σε «Κοινότητα Γούρας» και τέλος από το 1928 μέχρι σήμερα φέρει την ονομασία «Κοινότητα Ανάβρας».

Ήδη από την αρχαία εποχή υπήρχαν πολλοί οικισμοί στην περιοχή με τις ακροπόλεις τους, λείψανα των οποίων διακρίνουμε ακόμη και σήμερα (Κάστρο Μόριας, Γριντιάς κ.α.). Στα βυζαντινά χρόνια η περιοχή δέχτηκε πολλές βαρβαρικές επιδρομές που ανάγκασαν πολλούς από τους κατοίκους της να την εγκαταλείψουν. Τη μεγάλη της όμως ακμή η Ανάβρα (Γούρα) απέκτησε κατά την Οθωμανική κυριαρχία, τον 17ο-18ο αι. Την εποχή αυτή θαυματοργεί και αναπτύσσει αξιόλογη δράση σε όλους τους τομείς. Έχει αξιοζήλευτη Τοπική Αυτοδιοίκηση, γίνεται έδρα του Επισκόπου Θαυμακού με επισκοπικό μέγαρο, και αναπτύσσει ισχυρή οικονομία που στηρίζεται στην οικοτεχνία της υφαντικής, τη βυρσοδεψία, τη χαλκοτεχνία, τη μεταξουργία, την αμπελουργία κ.α.

⁴⁵ Η ιστορία του χωριού, διαθέσιμο σε <http://anavra-goura.gr/Village/elHistory.php>

Η Ανάβρα αποτελούσε ανέκαθεν το κεφαλοχώρι της Οθρους, θέση που κατέχει μέχρι και σήμερα. Πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι, επί αιώνες και μέχρι σήμερα, το κύριο επάγγελμα της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων ήταν η κτηνοτροφία. Σε αυτήν οφείλονται και οι δευτερεύουσες ασχολίες των κατοίκων που είχαν ως αντικείμενο την επεξεργασία του μαλλιού και των δερμάτων (παπούτσια, τσαρουχάδικα), καθώς επίσης και η ύπαρξη πολλών εργαστηρίων που είχαν ως κινητήρια δύναμη το νερό (μαντάνι, ντριστερές, νερόμυλοι). Έτσι αναπτύχθηκε μια εμπορική κίνηση που είχε ως προορισμούς πόλεις της Μακεδονίας και την Ερμούπολη Σύρου, αλλά και το εξωτερικό (Τεργέστη, Βοσνία, Βλαχία, Σμύρνη).

Την εποχή αυτή της ακμής ο πληθυσμός της αυξήθηκε και έφτασε τις 10.000 κατ., πολλοί από τους οποίους ζούσαν ως νομάδες στα βουνά. Το 1815 όμως υπήρξε μια μεγάλη φυγή κατοίκων λόγω επιδημίας πανώλης που ενέσκηψε. Δύο χιλιάδες άνθρωποι εγκατέλειψαν τη Γούρα, ενώ πολλοί απεβίωσαν.

Παράλληλα την εποχή αυτή (1815-1821 προεπαναστατική περίοδο) υπήρχε συνεχής αναταραχή στην περιοχή και σημειώθηκαν πολλά απελευθερωτικά κινήματα με κορυφαία αυτά του 1854, 1867 και 1878, που ανάγκασαν τους Γουριώτες να εγκαταλείψουν τον τόπο τους και να μετακινηθούν σε γειτονικές πόλεις (Λαμία, Στυλίδα, Αλμυρό, Χαλκίδα κ.α.) αναζητώντας ένα πιο ήσυχο τόπο για να ζήσουν. Παράλληλα όμως οι Γουριώτες δεν έπαψαν να αγωνίζονται με τους Αρματολούς και Κλέφτες στα βουνά της Γούρας μέχρι την απελευθέρωση της Θεσσαλίας στις 21 Ιουνίου του 1881.

Στα μετέπειτα ειρηνικά χρόνια οι Γουριώτες ανασυντάσσονται και επαναδραστηριοποιούνται στο παλιό τους επάγγελμα την κτηνοτροφία και τις συναφείς ασχολίες (γεωργία, υφαντική, βυρσοδεψία κ.α.) για να φτάσουμε στα πιο δύσκολα χρόνια της ιστορίας της Ανάβρας, τη δεκαετία 1940-1950 με τον Β΄ Παγκ. Πόλεμο, την Εθνική Αντίσταση και τον Εμφύλιο Πόλεμο. Στις 23 Απριλίου 1943 οι Ιταλοί καίνε το χωριό, ενώ μετά στα χρόνια του Εμφυλίου, το χωριό γίνεται κέντρο των επιχειρήσεων.

Υπήρξαν πολλά θύματα και από τις δύο πλευρές, ενώ καταστράφηκαν σχεδόν όλα τα παλιά πετρόκτιστα αρχοντικά σπίτια. Την τελειωτική καταστροφή της παλιάς εικόνας της Ανάβρας επέφεραν οι δύο σεισμοί (1954 και 1980. Έτσι αυτά που βλέπει ο

σημερινός επισκέπτης είναι σύγχρονα κτίσματα, τα περισσότερα μετά το 1981, που αδυνατούν να συγκροτήσουν μια αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του οικισμού.

Με την είσοδο της Ελλάδας στην Ε.Ε. και χάρις στις επιδοτήσεις της κτηνοτροφίας, η Ανάβρα κατάφερε να ανακάμψει. Ιδιαίτερα μετά το 1990 ο οικισμός παρουσιάζει μια συνεχή εξέλιξη και ανάπτυξη σε όλους τους τομείς (οικονομία, κοινωνική πρόνοια, εκπαίδευση, αναπτυξιακά έργα, έργα πολιτισμού κ.α.), τέτοια που να καθιστούν την Ανάβρα χωριό-φαινόμενο για την ελληνική ύπαιθρο.

Η κοινότητα της Ανάβρας τοπική αρχή και κάτοικοι την τελευταία δεκαετία ζουν σε διαρκείς ρυθμούς δημιουργικού αναβρασμού, μετατρέποντας τα μειονεκτήματα σε πλεονεκτήματα και καταφέροντας να γίνουν πρότυπο ανάπτυξης.

Σήμερα η Ανάβρα έχει καταφέρει να έχει μηδενικό ποσοστό ανεργίας, μέσο όρο ηλικίας των κατοίκων τα 40 έτη, διπλάσιο πληθυσμό, εισόδημα ανά κάτοικο από 30 έως 100 χιλιάδες ευρώ και ποιότητα ζωής που θα ζήλευε και το πιο πλούσιο χωριό της Ελβετίας. Το «ταξίδι της ανατροπής» για την Ανάβρα ξεκίνησε από την Αθήνα όταν ο Δημήτρης Τσουκάλας, επιθεωρητής της ΔΕΗ τότε, αποφάσισε να εγκαταλείψει την πρωτεύουσα και να γυρίσει, μαζί με τη σύζυγο του στο χωριό του για να αναζητήσει μια καλύτερη ζωή στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Τότε οι δρόμοι ήταν ακόμη χωμάτινοι, το δίκτυο ύδρευσης κατεστραμμένο σχολεία δεν υπήρχαν, ενώ άνθρωποι και ζωντανά σχεδόν συμβίωναν σε καλύβες μέσα στο χωριό. Έτσι ήρθε η δεύτερη απόφαση να «κατεβεί» για πρόεδρος της κοινότητας. Οι συμπατριώτες του τον εμπιστεύτηκαν και με ένα διάλυμα τεσσάρων χρόνων είναι από τότε μέχρι σήμερα πρόεδρος της κοινότητας.

Πρώτη προτεραιότητα ήταν η κατασκευή των δρόμων και του δικτύου ύδρευσης, η προμήθεια αποχιονιστικών μηχανημάτων. Καθοριστικό όμως σημείο για την ανάπτυξη της Ανάβρας αποτέλεσε το συνέδριο που πραγματοποίησε η κοινότητα, όπου καθηγητές και ειδικοί από διαφορετικούς χώρους, διατύπωσαν τις προτάσεις τους για την ανάπτυξη. Βήμα πρώτο λοιπόν η συγκέντρωση της κτηνοτροφίας, που απασχολεί το 100% του πληθυσμού σε κτηνοτροφικά πάρκα.

Το βασικό χαρακτηριστικό της Ανάβρας και η ιδιαιτερότητα της είναι η απασχόληση σε ποσοστό σχεδόν 100% των κατοίκων με την κτηνοτροφία ελεύθερης

βοσκής, και κατ' επέκταση η υψηλή ποιότητα του παραγόμενου κρέατος. Σημειωτέον ότι τα περισσότερα από τα εκτρεφόμενα ζώα είναι ενταγμένα σε προγράμματα βιολογικής κτηνοτροφίας. Η κτηνοτροφία είναι μια απασχόληση που την συναντάμε σε βάθος αιώνων στους Αναβριώτες. Είναι αυτή που έχει καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο της ζωής τους, τις συνήθειες και τα έθιμα τους, καθώς και βασικά στοιχεία του χαρακτήρα τους. Μια εικόνα γύρω από αυτά μπορεί να πάρει ο επισκέπτης από το υπό δημιουργία Λαογραφικό Μουσείο Κτηνοτροφικής Ζωής που στεγάζεται στην κάτω στάθμη του Νηπιαγωγείου στην Κάτω Πλατεία.

Σήμερα οι Αναβριώτες εκτρέφουν ελεύθερα στις βουνοπλαγιές της Οθρυος επί 9 μήνες το χρόνο 15.000 γιδοπρόβατα, 7.000 γελάδια και 6.000 χοιρινά. Η συνολική παραγωγή σε κρέας αντιπροσωπεύει το 25% του νομού Μαγνησίας. Υπάρχουν περίπου 60 ποιμνιστάσια σύγχρονης κατασκευής, κατανεμημένα σε τρία κτηνοτροφικά πάρκα γύρω από το χωριό (Λούτσα, Βασιλιαρού, Άγιος Παντελεήμονας), τα οποία διαθέτουν οδικό δίκτυο, ηλεκτρικό ρεύμα και δίκτυο υδροδότησης.

Καθοριστικής σημασίας για την κτηνοτροφία της Ανάβρας είναι το κοινοτικό σφαγείο από τα πιο σύγχρονα στο Ν. Μαγνησίας. Τον Δεκέμβριο του 2001 τελείωσε η επέκταση, ανακαίνιση και εκσυγχρονισμός και ήδη λειτουργούν και εξυπηρετούν όχι μόνο τους κτηνοτρόφους της Ανάβρας, αλλά και όλη την ευρύτερη περιφέρεια. Έχουν κωδικό Ευρ. Ένωσης (564) και διαθέτουν υπερσύγχρονο εξοπλισμό με 2 γραμμές σφαγής εκ των οποίων η μια βιολογική πρώτη και μοναδική στην χώρα.

Ταυτόχρονα όμως δρομολογήθηκε και η κατασκευή σχολείων, του δημοτικού και του νηπιαγωγείου, που μέχρι τότε στεγάζονταν στο κτίριο της κοινότητας και το σπίτι των δασκάλων. Στο εξατάξιο δημοτικό σχολείο σήμερα φοιτούν τριάντα παιδιά, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν να αθληθούν είτε στο γήπεδο μπάσκετ και σύντομα στο γήπεδο ποδοσφαίρου είτε στο δημοτικό γυμναστήριο.

Η ίδια πρόβλεψη για κατοικία έγινε και για τον αγροτικό γιατρό. Στο αγροτικό ιατρείο λειτουργεί σύστημα τηλεϊατρικής, για την έγκαιρη και καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Στους ηλικιωμένους δημότες παρέχονται υπηρεσίες και μέσω του

προγράμματος « βοήθεια για το σπίτι» ενώ δρομολογήθηκε ήδη και η κατασκευή γηροκομείου.

Η κοινότητα Ανάβρας συνεχίζει να δείχνει τον κοινωνικό της χαρακτήρα. Σε πρόσφατη ανακοίνωση της αναφέρει ότι υπογράφηκαν προσύμφωνα για επτά κοινοτικά οικόπεδα με τους αντιστοιχούς δικαιούχους. Οι δικαιούχοι προέκυψαν μετά από δημοπρασία. Τα οικόπεδα είναι όλα εντός οικισμού, έχουν εμβαδά 500 τ.μ και παραχωρούνται σε άστεγους δημότες με τους ακόλουθους όρους.

1. Δίνονται στο ¼ της αντικειμενικής αξίας, το οποίο θα καταβληθεί σε 5 χρόνια..
2. Η χρήση είναι κατοικία.
3. Μέσα σε 5 χρόνια υποχρεούνται να εκδώσουν πολεοδομική άδεια και να έχουν ξεκινήσει οι οικοδομικές εργασίες.

Όπως μας εξήγησε ο κ. Τσουκαλάς, η κοινότητα Ανάβρας αξιοποιώντας τις σχετικές διατάξεις του κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων έχει παραχωρήσει μέχρι τώρα 32 οικόπεδα σε άστεγους δημότες. Ο στόχος διπλός και να διευκολυνθούν οι ίδιοι οι δημότες να αποκτήσουν κατοικία και να συγκρατηθεί ο πληθυσμός στο χωριό.

3.8.2 Περιβαλλοντικό και Πολιτισμικό Πάρκο

Από το 2001 η Κοινότητα ξεκίνησε μια προσπάθεια προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης τόσο του φυσικού περιβάλλοντος όσο και των μνημείων και των πολιτισμικών στοιχείων που συνδέονται με όλα αυτά. Συντάχθηκε μελέτη από μεγάλη ομάδα επιστημόνων (αρχιτέκτονες, τοπογράφος, μουσειολόγος, γεωλόγος, δασολόγοι, ιχθυολόγοι), η οποία είχε σκοπό τη δημιουργία Περιβαλλοντικού Πολιτισμικού Πάρκου. Ανώτερος στόχος του όλου εγχειρήματος είναι η διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης και η ευαισθητοποίηση για την προστασία του φυσικού πλούτου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη γνωριμία με το πλούσιο φυσικό, γεωμορφολογικό και πολιτισμικό περιβάλλον της περιοχής και με την ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών.

Πιο αναλυτικά οι στόχοι είναι:

- Η προστασία και ανάδειξη του τοπίου και των μνημείων, του λαϊκού πολιτισμού (εκκλησίες, γεφύρια, νερόμυλοι, κ.λπ.) και της φυσικής ομορφιάς του χώρου.
- Η δημιουργία χώρων αναψυχής, περιπάτου, άθλησης, παιχνιδότοπων, κ.λπ.
- Η πληροφόρηση όλων, και ιδιαιτέρως των παιδιών, για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και των δραστηριοτήτων των κατοίκων και της ενασχόλησής τους με την κτηνοτροφία και γεωργία (σύνδεση με το Λαογραφικό Μουσείο).

Ήδη σήμερα με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ο.Π.Α.Α.Χ.) έχει κατασκευαστεί ένα μεγάλο μέρος από αυτά που προέβλεπε η μελέτη τόσο στο χώρο των πηγών όσο και στο χώρο του πάρκου, ενός περιφραγμένου παρόχθιου τμήματος του Ενιπέα, μήκους 2 χλμ. περίπου. Πρόκειται κυρίως για έργα υποδομής, όπως ισχυρή περίφραξη μήκους 5 χλμ., βασικό μονοπάτι με πλακόστρωση, προστατευτικά κάγκελα σε επικίνδυνα σημεία, γεφύρια σε 5 βασικά σημεία, αναλειματικοί τοίχοι από λιθοδομή, εξοπλισμός με ξύλινους τραπεζόπαγκους και δοχεία απορριμμάτων, δημιουργία τριών παιχνιδότοπων κ.α. Τον Σεπτέμβρη '07 ξεκίνησαν, με μια συμπληρωματική χρηματοδότηση από τα ίδια κονδύλια, έργα που θα ολοκληρώσουν το έργο. Θα κατασκευαστούν δευτερεύοντα μονοπάτια και γεφύρια, θα εμπλουτιστούν ο εξοπλισμός και οι παιχνιδότοποι, θα αναστυλωθούν μνημεία (νερόμυλος, ντριστελά, μαντάνι) και θα κατασκευαστούν χώροι υγιεινής, και το κυριότερο θα τοποθετηθεί σήμανση και ενημερωτικές πινακίδες, ενώ θα κυκλοφορήσουν χάρτες και ενημερωτικά φυλλάδια. Έτσι θα μπορεί στη διάρκεια μιας επίσκεψης στο Περιβαλλοντικό Πολιτισμικό Πάρκο να εναλλάσσεται η πεζοπορία με την ανάπαυση, η αναψυχή με τη πληροφόρηση για το περιβάλλον, το παιχνίδι με τη μάθηση, οι μνήμες με την καινούρια γνώση.

3.8.2 Αιολικό πάρκο Αλογόραχης

Το Αιολικό Πάρκο Αλογόραχης αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα έργα και αξιοθέατα της Κοινότητας Ανάβρας. Γιατί είναι ένα έργο περιβαλλοντικό με ιδιαίτερη σημασία και εμβέλεια.

Κατ' αρχήν κάποια στοιχεία για την ταυτότητα του έργου: Το Αιολικό Πάρκο Αλογόραχης βρίσκεται στο όρος Οθρυς μέσα στα διοικητικά όρια της Κοινότητας Ανάβρας Μαγνησίας. Είναι το πρώτο που κατασκευάστηκε στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και το αυτό που βρίσκεται σε μεγαλύτερο υψόμετρο σε όλη την Ελλάδα (μέγιστο υψόμετρο 1.650 μ.). Έχει ονομαστική ισχύ 17 MW και αποτελείται από 20 ανεμογεννήτριες, 850 kw η κάθε μια, της εταιρείας GAMESA EOLICA, η οποία ανήκει επίσης στον όμιλο GAMESA. Η κάθε ανεμογεννήτρια έχει ύψος 55 μ. και διάμετρο πτερυγίων 58 μ. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι πύργοι των ανεμογεννητριών κατασκευάστηκαν στη Λάρισα. Το Αιολικό Πάρκο συνδέεται με το Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας με γραμμή μέσης τάσης 17 χλμ έως τον Υποσταθμό της ΔΕΗ στη Στυλίδα. Η εκτιμώμενη παραγωγή ενέργειας είναι 38,180 MWh ετησίως, ενέργεια που ισοδυναμεί με την ηλεκτρική κατανάλωση περίπου 13.000 νοικοκυριών. Με τη λειτουργία του αποφεύγεται η εκπομπή στην ατμόσφαιρα 37.000 τόνων διοξειδίου του άνθρακα, ή αποφεύγεται η καύση 9.000 τόνων πετρελαίου σε ετήσια βάση, καθώς και άλλων αερίων ρύπων, με αποτέλεσμα τη σημαντική συμβολή του έργου κατά του φαινομένου του θερμοκηπίου συμβάλλοντας έτσι στην επίτευξη των στόχων του Κyoto. Η ανάπτυξη του έργου ξεκίνησε το τέλος του 2000 και ολοκληρώθηκε το 2006, με συνολικό κόστος 22 εκατ. €. Το έργο επιχορηγήθηκε από το Γ' ΚΠΣ μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας (ΕΠΑΝ) του Υπουργείου Ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα η επιχορήγηση προς την ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΛΟΓΟΡΑΧΗΣ Α.Ε. από το μέτρο 2.1 ανήλθε στα 4.590.000 € και από το μέτρο 6.5 στα 1.100.000 €.

Το Αιολικό Πάρκο Αλογόραχης θα συμβάλλει, όπως είναι σε όλους κατανοητό, και στην ενίσχυση της εθνικής μας οικονομίας. Η παραγωγή ηλεκτρισμού από ήπιες μορφές ενέργειας σημαίνει για τον τόπο εξοικονόμηση χρημάτων και πόρων, καθώς και μερική αποδέσμευση από τη διακύμανση της τιμής του πετρελαίου. Ακόμη, και όσον αφορά την Κοινότητα μας, είναι ένα έργο που κατ' αρχήν θα ενισχύσει σημαντικά τα έσοδα της Κοινότητας μας. Με το 3% επί του κόστους της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας που αναλογεί στην Κοινότητα μας, θα μπορέσουμε να αυξήσουμε σημαντικά τον προϋπολογισμό μας, και μαζί με άλλα αναπτυξιακά έργα όπως π.χ. το μικρό

υδροηλεκτρικό που θα ξεκινήσει σύντομα, θα μπορέσουμε να προσβλέπουμε στην οικονομική μας αυτοδυναμία. Ακόμη το έργο αυτό εξασφάλισε θέσεις εργασίας σε νέους του χωριού μας, ενώ χάρις σ' αυτό δημιουργήθηκε ένας άνετος και διαρκώς συντηρούμενος αγροτικός δρόμος, που οδηγεί στις ανεμογεννήτριες και σε ένα περιφραγμένο τόπο αναψυχής για τους επισκέπτες του πάρκου. Γιατί εκτός των άλλων το Αιολικό Πάρκο έχει εξελιχθεί σε ένα αξιοθέατο της περιοχής μας.

Μετά από αυτά είναι προφανές ότι το Αιολικό Πάρκο δεν αφορά μόνο τους κατοίκους της περιοχής Ανάβρας Μαγνησίας ούτε γενικότερα τους Έλληνες και τις Ελληνίδες. Ένα έργο όπως αυτό, φιλικό προς το περιβάλλον, αφορά την παγκόσμια κοινότητα, γιατί εκτός από τις άμεσες θετικές συνέπειες που αφορούν στην προστασία της φύσης, επιδρά σιγά-σιγά και στη νοοτροπία των ανθρώπων, διαμορφώνοντας συνειδήσεις, συνήθειες και αντιλήψεις, που αποκαθιστούν τη σωστή σχέση που είχε κάποτε ο άνθρωπος με τη φύση γύρω του.

Μια αντίστοιχη στενή σχέση με το φυσικό περιβάλλον διατηρούν εδώ και χρόνια οι κάτοικοι της Ανάβρας, κτηνοτρόφοι ζώων ελεύθερης βοσκής στη συντριπτική τους πλειοψηφία. Στα βουνά της Γούρας με τα πυκνά δάση βόσκουν τα κοπάδια τους, άρα ζουν μέσα στη φύση, μαζί με τη φύση και από τη φύση. Εδώ και αιώνες οι πρόγονοί τους, οι γονείς τους και πολλοί από αυτούς, περνούν ένα μεγάλο μέρος της ζωής τους εδώ. Είχαν μάθει να τ' αγαπούν με τον τρόπο τους, γιατί ήταν, και είναι και σήμερα, η ζωή τους και το βίός τους. Από την πλευρά της Κοινότητας και προκειμένου να υλοποιηθεί το Αιολικό Πάρκο, υπήρξε η απαραίτητη ενημέρωση με λογικά επιχειρήματα, με ήρεμο και χαλαρό τρόπο. Όταν ξεκίνησαν οι διαδικασίες υπήρχαν κάποιοι κτηνοτρόφοι που, περισσότερο από άγνοια, είχαν διατυπώσει αντιρρήσεις και επιφυλάξεις για την επίδραση των ανεμογεννητριών στα ζώα τους. Με το πέρασμα του χρόνου όμως, και αφού ολοκληρώθηκε και είδαν πως λειτούργησε το Πάρκο, μετά από συζήτηση μαζί μας, ήραν τις όποιες αμφιβολίες τους και το αποδέχτηκαν. Σήμερα το Αιολικό Πάρκο έχει μπει στη ζωή όλων των κατοίκων της Ανάβρας, το χαίρονται και είναι περήφανοι γι αυτό.

Έτσι οι κάτοικοι της Ανάβρας, χωρίς να είναι συνειδητά οικολόγοι, αποδέχτηκαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία, το έργο που τους προτείναμε, ένα έργο, όπως αναφέρθηκε, φιλικό προς το περιβάλλον. Γι' αυτό, αν κάποιος θα 'πρεπε πρώτος να έχουν την επιβράβευση και την επιδοκιμασία για την επίτευξη του έργου αυτού, είναι οι δημότες και δημότισσες κτηνοτρόφοι της Ανάβρας, που έδωσαν την ευκαιρία και συνεργάστηκαν για τη δημιουργία αυτού του τόσο σημαντικού έργου. Οι κάτοικοι της Ανάβρας δεν είναι μόνο πρωτοπόροι στο ότι κατάφεραν να έχουν ένα υψηλό εισόδημα, να έχουν 0% ανεργία και να απολαμβάνουν μια υψηλού επιπέδου ποιότητα ζωής. Έγιναν πρωτοπόροι και σε έργα που προστατεύουν και αναδεικνύουν το περιβάλλον.

3.8.3 Δίκτυο τηλεθέρμανσης

Το πλέον μεγαλόπνοο σχέδιο για την Ανάβρα είναι η εγκατάσταση δικτύου τηλεθέρμανσης. Η μελέτη έχει ήδη γίνει από τα Τει Κοζάνης, και το έργο θα ενταχθεί στο ΕΣΠΑ, με προϋπολογισμό 1,7 εκ. ευρώ. Ένας κεντρικός λέβητας θα εγκατασταθεί στο πάνω μέρος του χωριού και από εκεί με υπόγειους αγωγούς θα διοχετεύεται ζεστό νερό σ' όλο τον οικισμό. Το κάθε σπίτι θα συνδέεται με το σύστημα και θα έχει ολόκληρο το χειμώνα ζεστό νερό και θέρμανση δωρεάν. Η τηλεθέρμανσης θα λειτουργεί με την καύση βιομάζας (ζωικά απορρίμματα και υπολείμματα υλοτόμησης), αλλά και ηλιοθερμικό σύστημα (ανάπτυξη συστοιχίας ηλιακών συλλεκτών).

Έτσι θα απεξαρτηθεί η περιοχή από τη χρήση συμβατικών καυσίμων. Θα μειωθούν σε μεγάλο βαθμό οι οικογενειακές δαπάνες και θα μειωθεί η εκπομπή ρύπων, θα εξαλειφθεί η ρύπανση από τα ζωικά απορρίμματα, θα καθαρίζονται και θα προστατεύονται τα 61,000 στρέμματα δασούς της Ανάβρας.

3.8.4 Συνέντευξη του προέδρου της κοινότητας Δ. Τσουκαλά

Ερωτήσεις προς τον πρόεδρο της κοινότητας:

1. Ποια προγράμματα έχουν υλοποιηθεί, ποια είναι σε διαδικασία υλοποίησης και ποια σχεδιάζεται για το μέλλον;

Τα κυριότερα έργα που έχουν υλοποιηθεί είναι α) το Αιολικό Πάρκο της Αλογόραχης, β) Το Περιβαλλοντικό Πολιτισμικό Πάρκο πηγών Ανάβρας «ΓΟΥΡΑ» γ) το Λαογραφικό Μουσείο Κτηνοτροφικής Ζωής δ) Το καταφύγιο θηραμάτων. Περισσότερες πληροφορίες για τα έργα αυτά μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της Κοινότητας www.apanragouga.gr

Έργα που βρίσκονται στη φάση της υλοποίησης είναι α) η τηλεθέρμανση β) ένα μικρό υδροηλεκτρικό γ) το γηροκομείο

Έργα που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στο μέλλον είναι αυτά σχετικά με την βιολογική κτηνοτροφία (π.χ. τυποποίηση βιολογικού κρέατος) και τον αγροτικό και εναλλακτικό τουρισμό.

2. Ποιοι είναι οι λόγοι που σας οδήγησαν να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε μια σειρά από παρεμβάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης;

Να λύσουμε όσα περισσότερα προβλήματα των κατοίκων μπορώ και να βελτιώσουμε την ποιότητα της ζωής τους. Και όλα αυτά βέβαια στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης, χωρίς να δημιουργήσουμε προβλήματα στο περιβάλλον και να υποθηκεύσουμε το μέλλον τους.

3. Υπάρχει κάποιο παράδειγμα από το οποίο αντλήσατε έμπνευση;

Όχι. Οι λύσεις που δίναμε πήγαζαν πάντα από τα συγκεκριμένα προβλήματα που είχαμε να επιλύσουμε.

4. Πόσο δύσκολο ήταν να πειστούν οι κάτοικοι της κοινότητας για την αναγκαιότητα υλοποίησης των παραπάνω έργων;

Στην αρχή υπήρχε πράγματι μια δυσπιστία. Στη συνέχεια και αφού υλοποιήσαμε όχι μόνο αυτά που υποσχεθήκαμε αλλά πολύ περισσότερα, αποκτήσαμε την εμπιστοσύνη τους και τα πράγματα έγιναν πιο εύκολα. Εννοείται ότι για κάθε σοβαρό ζήτημα γίνονταν λαϊκές συνελεύσεις όπου οι δημότες εξέφραζαν τις απόψεις τους, οι οποίες βοηθούσαν το Κοιν. Συμβούλιο να καταλήξει σε αποφάσεις.

5. Η υλοποίηση των παραπάνω έργων έχει συμβάλει στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης των κατοίκων;

Η ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης είναι ένα δύσκολο ζήτημα γιατί έχει σχέση με νοοτροπίες και συνήθειες που δεν αλλάζουν εύκολα. Ωστόσο όλα αυτά τα έργα είχαν θετικό αποτέλεσμα σε πολλά ζητήματα, όπως π.χ. στο θέμα των απορριμμάτων και της καθαριότητας μέσα στο χωριό.

6. Από που χρηματοδοτήθηκαν τα έργα και πόσο δύσκολη ήταν η εξεύρεση πόρων;

Τα έργα χρηματοδοτήθηκαν από ευρωπαϊκούς (Β΄ ΚΠΣ, Γ΄ ΚΠΣ, ΟΠΑΑΧ) και εθνικούς πόρους (ΕΠΤΑ, Θησέας). Η ένταξη των έργων στα προγράμματα αυτά ήταν σχετικά εύκολη μετά την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα που επέδειξε η κοινότητα στην υλοποίηση των έργων.

7. Πως αντιμετωπίζονται οι πρωτοβουλίες σας από άλλους παράγοντες και θεσμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης; Υπάρχει κλίμα συνεργασίας και αλληλοβοήθειας;

Η δραστηριότητά μας αντιμετωπίστηκε με θετικό πνεύμα από τους άλλους ΟΤΑ. Μπορούμε να πούμε ότι όντως υπάρχει κλίμα συνεργασίας και αλληλοβοήθειας.

8. Πως αντιμετώπισε η κεντρική διοίκηση τις πρωτοβουλίες σας; Βρήκατε στήριξη από κάποια υπουργεία; Αντιμετωπίσατε προβλήματα γραφειοκρατίας και που;

Από τη μεριά της πολιτείας υπήρχε στήριξη στις προσπάθειές μας. Όσο για τη γραφειοκρατία, πραγματικά υπάρχει, αλλά δεν είναι ανυπερέβλητη ούτε αποτελεί άλλοθι για απραξία. Όταν θέλεις όλα γίνονται, ιδιαίτερα όταν έχεις επιδείξει αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση των έργων και έχεις αποκτήσει αξιοπιστία.

9. Ποια ήταν τα αποτελέσματα της υλοποίησης των παραπάνω έργων στην ζωή των κατοίκων της περιοχής;

Έχει βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό η ποιότητα της ζωής των κατοίκων, έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων και έχουν ανοίξει προοπτικές για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού και του εναλλακτικού τουρισμού (έδαφος παρθένο μέχρι σήμερα για την Ανάβρα) που μπορεί να εξασφαλίσει ένα μελλοντικό εισόδημα για τους κατοίκους της Ανάβρας.

10. Η κοινότητα Ανάβρας αποτελεί αυτή την στιγμή ένα επιτυχημένο παράδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης. Πιστεύετε ότι μπορεί να εφαρμοστεί ευρύτερα αυτή η μορφή ανάπτυξης στην Ελλάδα;

Σαφώς και μπορεί να εφαρμοστεί το παράδειγμα της Ανάβρας και αλλού, με κάποιες προϋποθέσεις βέβαια, όπως: να υπάρχουν άνθρωποι με μεράκι και όραμα, ικανοί, έντιμοι, που θα αξιοποιήσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου τους. Ακόμη θα πρέπει να μην αποβλέπουν στο προσωπικό συμφέρον και την προσωπική ανέλιξη και να μην υπηρετούν κανένα κομματικό χώρο.

Ερωτήσεις προς τον υπεύθυνο του αιολικού πάρκου:

1. Πότε ολοκληρώθηκε το αιολικό πάρκο, από που χρηματοδοτήθηκε και ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά του;

Το Αιολικό πάρκο εγκαινιάστηκε τον Σεπτέμβριο του 2006 και χρηματοδοτήθηκε κατά 40% από το ΕΠΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης). Περισσότερα μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της Κοινότητας.

2. Πως αντιμετώπισε η κοινότητα την κατασκευή του πάρκου; Υπήρχαν προβλήματα με κατοίκους;

Η Κοινότητα το αντιμετώπισε πολύ θετικά. Ήρθε σε επαφή με ενδιαφερόμενες εταιρείες κατασκευής και βοήθησε πάρα πολύ να ξεπεραστούν οι γραφειοκρατικές δυσκολίες. Προβλήματα με τους κατοίκους σχεδόν δεν υπήρχαν. Κάποιες αβάσιμες επιφυλάξεις διασκεδάστηκαν με την κατάλληλη ενημέρωση.

3. Πως έχει επηρεάσει η κατασκευή του αιολικού πάρκου την ζωή της κοινότητας;

Η ζωή της Κοινότητας έχει επηρεαστεί πολύ θετικά. Εκτός από την κίνηση των επισκεπτών που όσο πάει και αυξάνεται, η οικονομική ενίσχυση της Κοινότητας με το 3% επί του κόστους της παραγόμενης ενέργειας της δίνει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει έργα προς όφελος των δημοτών.

4. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που χρειάζεται μια περιοχή για να μπορεί να υποστηρίξει την κατασκευή ενός αιολικού πάρκου;

Προφανώς να έχει αέρα, κάτι που διαπιστώνεται με την τοποθέτηση δοκιμαστικών ιστών.

5. Η κατασκευή του αιολικού πάρκου εντάσσεται σε ένα συνολικότερο σχέδιο για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της ευρύτερης περιοχής;

Η κατασκευή του αιολικού πάρκου εντάσσεται στο εθνικό πρόγραμμα της κάλυψης μέχρι το 2020 του 20% της απαιτούμενης ενέργειας από ΑΠΕ.

3.9 Επίλογος: προτάσεις και συμπεράσματα

3.9.1 Προτάσεις⁴⁶

Είναι πλέον φανερό ότι μια διαφορετική ανάπτυξη είναι επιτακτική, ο πλανήτης έχει φτάσει στα όρια του. Θετικό στοιχείο είναι ότι μεγάλη μερίδα του πληθυσμού έχει ευαισθητοποιηθεί και είναι ανοικτή σε καινούργιες προτάσεις και ιδέες που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη χωρίς να είναι επιβλαβείς για το περιβάλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη κατακτά πολλές πόλεις του κόσμου υπάρχουν φωτεινά παραδείγματα πόλεων που επιλέγουν εφαρμογές βιώσιμης ανάπτυξης, αλλού σε πειραματική μορφή και αλλού πιο εκτεταμένα. Τέτοιου είδους παραδείγματα μπορούν να αποτελέσουν πυξίδα στις καθημερινές μας επιλογές.

ΑΜΒΟΥΡΓΟ

Το Αμβούργο μια πόλη με 1,8 εκατομμύρια κάτοικους, στην πόλη εξελίσσονται πολυάριθμα προγράμματα ευαισθητοποιήσεις και έχουν θεσπιστεί εξαιρετικά φιλόδοξη στόχοι όπως τον κατά 40% περιορισμό των εκπομπών CO₂ μέχρι το 2020. Μεταξύ των μέτρων συγκαταλέγεται η θέσπιση συγκριτικής αξιολογήσεις όσον αφορά τη σχέση κόστους απόδοσης για τα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας στα δημόσια κτήρια με προγράμματα για τον φωτισμό την αντικατάσταση των λεβήτων και των ψυγείων. Έχουν αντικατασταθεί περισσότεροι από 200,000 συμβατικοί λαμπτήρες σε

⁴⁶ 2009 (Η βιώσιμη ανάπτυξη κατακτά πολλές πόλεις του κόσμου), *Επιθεώρηση τοπικής αυτοδιοίκησης*, τόμος 121/μάρτιος-απρίλιος, σ.σ 36-44

περισσότερα από 400 δημόσια κτήρια και τα τελευταία χρόνια έχουν διατεθεί 18 εκατομμύρια ευρώ για την αντικατάσταση άνω των 600 λεβήτων με σύγχρονους λέβητες συμπυκνώσεις. Οι κατά κεφαλήν εκπομπές CO₂ περιορίστηκαν κατά 15% περίπου σε σύγκριση με το 1990, με ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας, περίπου 46,000 μεγαβάτ. Το 100% των κατοίκων του Αμβούργου έχει πρόσβαση σε μέσα μαζικής μεταφοράς σε ακτίνα 300 μέτρων. Υπάρχει επίσης οργανωμένο δίκτυο πράσινου με εύκολη πρόσβαση για τους κάτοικους

BANKOYBER ΚΑΝΑΔΑΣ

Πόλη χωρίς λεωφόρους και με αναπτυγμένα μέσα μαζικής μεταφοράς. Στην περίπτωση αυτή το παράδειγμα της βιώσιμης πόλης αφορά περισσότερο την στρατηγικοί σε θέματα μεταφορών. Μέτρα που υιοθετήθηκαν είναι: η εφαρμογή μιας ποικιλίας μέσων μαζικής μεταφοράς που συνδέονται σε πολλαπλά σημεία εντός και εκτός πόλης, αύξηση του κόστους χρήσης Ι.Χ μέσα στην πόλη με υψηλότερες τιμές βενζίνης και στάθμευσης, διατήρηση και αύξηση πάρκων για ενθάρρυνση των πεζών, δημιουργία ποδηλατοδρόμων.

ΣΑΜΣΟ ΔΑΝΙΑ

Το 100% των αναγκών του νησιού Σάμσο της Δανίας σε ηλεκτρισμό καλύπτεται από αιολικά πάρκα και το 75% της θέρμανσης προέρχεται από ηλιακή ενέργεια και καύσιμα βιομάζας. Πρόκειται για το καθαρότερο νησί του κόσμου, διαθέτει μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα. Το 1997 και μετά από διαγωνισμό μεταξύ νησιών, η κυβέρνηση της Δανίας επέλεξε το Σάμσο για την πιλοτική εφαρμογή ενός σχεδίου «ενεργειακού βιώσιμου νησιού» με ορίζοντα δεκαετίας. Ο διαγωνισμός έγινε στο πλαίσιο της στρατηγικής της χώρας για μείωση των αερίων ρύπων βάσει του συμφώνου του Κιότο και απόκτηση ενεργειακής επάρκειας με την απεξάρτηση της από τον «μαύρο χρυσό» και ο στόχος του Σάμσο με τη συμμετοχή των κατοίκων πραγματοποιήθηκε μέσα σε 5 χρόνια. Σήμερα καλύπτεται το 140% των αναγκών του νησιού σε ηλεκτρικό ρεύμα και το υπόλοιπο διοχετεύεται σε άλλες περιοχές της ηπειρωτικής Δανίας. Κρίσιμο στοιχείο για την επιτυχία του σχεδίου ήταν η κοινωνική αποδοχή, η οποία σύμφωνα και με την

επιστημονική ομάδα επίβλεψης στηρίζεται και στο γεγονός πως οι κάτοικοι του Σάμσο έχουν μετοχές στη προσπάθεια της πράσινης ενέργειας.

ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Στην πόλη αυτή, το 2002 κατασκευάστηκε το λεγόμενο «πράσινο κτίριο» με βασικό στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας. Διαθέτει ηλεκτρονικό σύστημα που διατηρεί σταθερές θερμοκρασίες, στην οροφή του υπάρχουν φωτοβολταϊκά για παραγωγή ενέργειας, γίνεται περισυλλογή και καθαρισμός του βρόχινου νερού, τα υγρά απόβλητα φιλτράρονται και επαναχρησιμοποιούνται, ενώ όλα τα υλικά κατασκευής του είναι ανακυκλώσιμα. Στα οικονομικά του οφέλη καταγράφονται: εξοικονόμηση ενέργειας σε ποσοστό 65%, μείωση 80% ηλεκτρικού κόστους, μείωση 60% εξοπλισμού θέρμανσης και ψύξης, μείωση 90% κατανάλωσης νερού και σχεδόν 100% στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

ΣΟΛΤ ΛΕΙΚ ΗΠΑ

Η πόλη ανέλαβε μια σειρά από δραστηριότητες με στόχο τη μείωση των ποσοστών ρύπανσης της πόλης. Πέτυχε έτσι μία από τις μεγαλύτερες μειώσεις σε αέρια του θερμοκηπίου, από την αιχμαλώτιση του μεθανίου στις χωματερές και τα εργοστάσια διαχείρισης αποβλήτων. Στη συνέχεια το μεθάνιο περνά από επεξεργασία, παράγοντας τη μισή ενέργεια που χρησιμοποιούν αυτές οι εγκαταστάσεις. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες, η μείωση σε αέρια του θερμοκηπίου ανέρχεται στους 16 χιλιάδες τόνους ετησίως. Για το μέλλον προβλέπονται οι σωστές εγκαταστάσεις σε κτίρια, με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά και η επέκταση των προγραμμάτων ανακύκλωσης.

ΦΡΑΙΜΠΟΥΡΓΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η απαγόρευση της χρήσης ΙΧ σε αρκετά σημεία μέσω της πεζοδρόμησης των περισσότερων δρόμων. Είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των πεζών και εκείνων που χρησιμοποιούσαν ποδήλατα. Από το 1976 ο συνολικός αριθμός μετακινήσεων αυξήθηκε κατά 30% το ποσοστό μετακινήσεων με αυτοκίνητα αυξήθηκε μόνο κατά 1%. Οι δε μετακινήσεις με συγκοινωνίες έφθασαν το 53% και με ποδήλατα το 96%

3.9.2 Συμπεράσματα

Από το τέλος του περασμένου αιώνα όλα τα κράτη έχουν εμπλακεί στο μεγάλο κύμα της παγκοσμιοποίησης, πράγμα που έχει κάνει τις οικονομίες αλληλεξαρτώμενες. Οι χρηματιστηριακές αγορές πλέκουν ένα αόρατο δίκτυο, που συνδέει τις χώρες και παράλληλα δένει σφικτά και αιχμαλωτίζει τις κυβερνήσεις.

Στην πραγματικότητα κανένα κράτος δεν μπορεί πλέον να απομονωθεί από τον υπόλοιπο πλανήτη. Οι επιπτώσεις για τους πολίτες και τη δημοκρατία είναι οι εξής:

- Ανισοροπία ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο του πλανήτη
- Ανάμεσα στους φτωχούς και τους πλούσιους μέσα στις ίδιες τις κοινωνίες
- Τέλος ανάμεσα στους ανθρώπους και τη φύση.

Αυτές οι τρεις ανισοροπίες αντανakλούν μια τριπλή κρίση σχέσεων ανάμεσα στις κοινωνίες, ανάμεσα στους ανθρώπους, ανάμεσα στους ανθρώπους και το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Αυτές οι κρίσεις είναι αλληλένδετες γι' αυτό και δεν μπορούμε να τις υπερβούμε χωριστά. Σήμερα λίγα μόνο χρόνια μετά τις θριαμβολογίες για την νομοτελειακή επικράτηση της αγοράς στην διεθνή οικονομία, όλο και πυκνώνουν οι φωνές ακόμη και συντηρητικών οικονομολόγων αλλά και πολιτικών που αμφισβητούν τα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου και ζητούν την αναθεώρηση διεθνών οικονομικών συμφωνιών και ενίσχυση θεσμών και οργανισμών.

Ως γνωστό η ανάπτυξη αποτελεί διαχρονικά το κεντρικό όραμα του κάθε συστήματος. Στα χρόνια μας η άφρων και αλαζονική επιδίωξη της οικονομικής

μεγέθυνσης που χαρακτηρίζει τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και τα καταναλωτικά μας πρότυπα, απειλούν ευθέως την ισορροπία του πλανήτη. Η εκπληκτική πρόοδος της επιστήμης δημιούργησε την ψευδαίσθηση πως ο άνθρωπος θα μπορούσε να «απελευθερωθεί» από τα όρια και τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της φύσης. Τρανό παράδειγμα η διαχείριση του συνόλου των φυσικών πόρων ως εκείνοι να είναι ανεξάντλητοι. Καταναλώνουμε τον πλανήτη μας αξιοποιώντας τα επιτεύγματα της ανάπτυξης, ως να είμαστε οι τελευταίοι του κάτοικοι.

Οι ξέφρενοι ρυθμοί της οικονομικής ανάπτυξης επιτεύχθηκαν σε βάρος του περιβάλλοντος με μοιραίο αντίτιμο την οικολογική καταστροφή. Την ανάπτυξη αυτή χαρακτηρίζει βεβαίως η ακραία ανισοκατανομή του πλούτου. Η παγκόσμια οικονομική ολιγαρχία σπάταλα έξω από την κοινωνία των πολιτών όχι μονάχα τον πλούτο του σήμερα αλλά και το εισόδημα του αύριο.

Η αδιάκοπη ανθρώπινη πρόοδος Υλική και πνευματική εξαρτάται πλέον από έναν οικονομικό μετασχηματισμό που θα είναι βαθύτερος από οποιονδήποτε άλλον έλαβε χώρα τον τελευταίο αιώνα.. Ένας κόσμος περιορισμένων ορίων θα απαιτήσει μια σημαντική αλλαγή κατεύθυνσης, δηλαδή από την χωρίς όρια ανάπτυξη της παραδοσιακής οικονομίας στον αναδυόμενο τομέα της αειφόρου οικονομίας, η οποία ενσωματώνει πολλές από τις αρχές της οικονομίας της αγοράς, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας της να κατανέμει τους υπό εξάντληση φυσικούς πόρους, ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζει κατηγορηματικά ότι η ανθρώπινη οικονομία δεν είναι παρά ένα μέρος του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Ο τομέας της αειφορου οικονομίας αναλύει συστηματικά τα οικονομικά όρια που επιβάλλονται από τον φυσικό κόσμο και παράλληλα προτείνει μια σειρά καινοτόμων ιδεών για να μπορέσει να φέρει την οικονομία σε ισορροπία με το παγκόσμιο οικοσύστημα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για όλα αυτά αποτελεί η αφύπνιση της κοινωνίας των πολιτών, που είναι η μόνη που μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή πολιτικών που θα πείσουν η θα υποχρεώσουν και την επιχειρηματική κοινότητα για την αναγκαία στροφή πριν περάσουμε το σημείο χωρίς γυρισμό.

Βιβλιογραφία

- Assadourian E. et. al., (2008), *Η κατάσταση του κόσμου 2008 καινοτομίες για μια πράσινη οικονομία*, εκδόσεις της ΔΗΩ, σ.σ 45-89
- Μπίθας Κ., (2001), *Βιώσιμες πόλεις θεωρία και πολιτική*, Τυπωθήτο σ.σ 115-119
- Μπίθας Κ., (2002), *Οικονομική θεώρηση της περιβαλλοντικής προστασίας*, Τυπωθήτο σ.σ 37
- Σιάρδος Γ. et. al., (2002), *Αειφορική γεωργία και ανάπτυξη*, Ζυγός, σ.σ 99-105
- Ζήσης Γ., *Βιώσιμη ανάπτυξη και ποιότητα ζωής*, Σόλων, σ.σ 8-9

Άρθρα-Εκθέσεις

- Έκθεση εθνικής στρατηγικής προς τη βιώσιμη αειφορο ανάπτυξη, (2002) Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε, σ.σ 3-29
- Έκθεση του συμβουλίου της Ε.Ε, (2006), *Επανεξέταση της στρατηγικής της Ε.Ε για την αειφορο ανάπτυξη*, Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε, σ.σ 2-22
- Βασενχόβεν Λ. et. al. , (2009), *Πράσινη Ανάπτυξη*, Ίσταμε, σ.σ 36-37
- 2009 (Η βιώσιμη ανάπτυξη κατακτά πολλές πόλεις του κόσμου), *Επιθεώρηση τοπικής αυτοδιοίκησης τεύχος 121/μάρτιος-απρίλιος*,σ.σ 36-44